

ขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ในชุมชน
แม่กลางหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนาการท่องเที่ยว
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
พ.ศ. 2563

ขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ในชุมชน
แม่กลางหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพัฒนาการท่องเที่ยว

สำนักบริหารและพัฒนาวិชาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

พ.ศ. 2563

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้

ขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ในชุมชน
แม่กลางหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

เทพ ประมินทร์ พงษ์พานิช

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนาการท่องเที่ยว

พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

(อาจารย์ ดร.ประยงค์ คูศิริสิน)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(อาจารย์ ดร.วราภรณ์ ดวงแสง)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(อาจารย์ ดร.กิริติ ตระการศิริวานิช)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ประธานอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร

(อาจารย์ ดร.กิริติ ตระการศิริวานิช)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการรับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์ ดร.ญาณิน โอภาสพัฒนกิจ)

รักษาการแทนรองอธิการบดี ปฏิบัติการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยแม่โจ้

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ชื่อเรื่อง	ขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ในชุมชน แม่กลางหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
ชื่อผู้เขียน	นายเทพ ประมินทร์ พงษ์พานิช
ชื่อปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาการท่องเที่ยว
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	อาจารย์ ดร.ประยงค์ คุศิริสิน

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง ขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ในชุมชน บ้านแม่กลางหลวงอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทด้านการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านแม่กลางหลวง 2) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว 3) ศึกษาขีดความสามารถในการรองรับ (carrying capacity) ของแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวง โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณในวัตถุประสงค์ที่ 2 และใช้แบบประเมินขีดความสามารถในการรองรับในการเก็บข้อมูลในวัตถุประสงค์ที่ 3 จากผู้นำชุมชน คณะกรรมการกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวง และตัวแทนครัวเรือนในหมู่บ้านจำนวนทั้งสิ้น 73 ครัวเรือน โดยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics)

ผลการวิจัยพบว่า ในปี พ.ศ. 2561 บริบทพื้นที่การท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่กลางหลวงเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย ได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติที่เข้ามาชมความสวยงามของหมู่บ้าน และวัฒนธรรม โดยส่วนใหญ่พบว่านักท่องเที่ยวที่นิยมพักค้างคืนเป็นชาวต่างชาติที่นิยมการพักในรูปแบบโฮมสเตย์ (homestay) มีการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยทำให้ความรู้แก่คนในชุมชนผ่านสมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยว ส่งเสริมการอบรมให้มีความรู้และความสามารถในการเป็นผู้สื่อความหมายหรือไกด์ท้องถิ่น ทำให้ชุมชนมีอาชีพเสริมจากการท่องเที่ยว นอกเหนือจากการประกอบอาชีพเกษตรกรและการรับจ้างทั่วไป ทำให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว เกิดการรวมกลุ่มการท่องเที่ยวและขยายฐานสมาชิกเพิ่มมากขึ้นทำให้ชุมชนบ้านแม่กลางหลวงมีที่พักในรูปแบบโฮมสเตย์ 17 หลัง รีสอร์ทโดยชุมชน 11 หลัง รีสอร์ทโดยเอกชน 63 หลัง ในส่วนของสินค้าและบริการมีร้านค้าจำหน่ายเมล็ดกาแฟคั่วสด และบริการกาแฟรสชาติเฉพาะที่ปลูกโดยชาวชุมชนบ้านแม่กลางหลวง 3 ร้าน สินค้าผ้าทอจากฝีมือกลุ่มแม่บ้านในชุมชนบ้านแม่กลางหลวง พร้อมกับเส้นทางศึกษาระบบชาติ 2 เส้นทาง คือ น้ำตกผาดอกเสี้ยว และดอยหัวเสือ โดยการนำทางของไกด์ท้องถิ่นในชุมชนบ้านแม่กลางหลวง การวิเคราะห์ขีดความสามารถในการ

รองรับ (carrying capacity) ของแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวง ผลการศึกษาพบว่าขีดความสามารถในการรองรับสูงสุดของบ้านแม่กลางหลวง สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้โดยไม่ทำให้คนในชุมชนบ้านแม่กลางหลวงเกิดความแออัดจำนวน 60 คนต่อช่วงเวลา

คำสำคัญ : ชุมชนบ้านแม่กลางหลวง, ขีดความสามารถในการรองรับ, แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน

Title	CARRYING CAPACITY OF COMMUNITY ATTRactions IN MAE KLANG LUANG COMMUNITY, CHOM THONG DISTRICT, CHIANG MAI PROVINCE
Author	Mr. Thep Paulamin Phongparnich
Degree	Master of Arts in Tourism Development
Advisory Committee Chairperson	Dr. Prayong Kusirisin

ABSTRACT

This study was conducted in order to investigate : 1) the context of community tourism in Ban Klang Luang; 2) community participation on tourism management; and 3) the carrying capacity of tourism by the community. In this study, interviews was used to collect quantitative data for objective #2 while the ability assessment scale was used for objective #3 with data gathered from the village headmen, tourism committee of Ban Mae Klang Luang district and household representatives. Quantitative data analysis was conducted by using descriptive statistics

Results showed that in 2018, tourism sites in Ban Mae Klang community were famous and were well accepted by both local and foreign tourists who came to see the beauty of the village and experience its local traditions. Moreover, it was found that most foreign tourists preferred homestay in the village. Visitors were provided education on tourism by the village committee that also promoted training for knowledge and improved their ability to be a leader or a local guide. Thus it allowed the community to generate incomes from tourism aside from villagers working in agriculture and as hired casual labors. In general, it allowed the community to gain benefits from tourism while forming tourism groups and increasing the number of the members. Ban Mae Klang Luang had 17 homestay accommodations, 11 resort houses run by community-based tourism sites, and 63 resort houses run by private companies. On commercial products and services, there were 3 shops in the village

that sold fresh roasted coffee beans with unique coffee flavor particularly cultivated by the villager groups. In addition, the village also sold fabrics woven by the group of village housewives. The village also had 2 natural trekking routes: Pha Dok Siw waterfalls and Doi Hua Suea having villagers serving as local guides. Also, it was found that maximum carrying capacity without people in community congestion was 60 tourists per visit.

Keywords : Ban Mae Klang Luang, community carrying capacity, community-based tourism sites

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงจาก อาจารย์ ดร.ประยงค์ คูศิริสิน อาจารย์ ดร.วราภรณ์ ดวงแสง และอาจารย์ ดร.กীরติ ตระการศิริวานิช ที่คอยให้คำแนะนำ ปรีกษา และตรวจทาน แก้ไขงานอย่างละเอียด อีกทั้งยังให้คำแนะนำการทำงาน การใช้ชีวิต กำลังใจให้ศิษย์อย่างสม่ำเสมอ งานวิจัยเสร็จสมบูรณ์ไปด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณประธานสอภวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.บงอร ฉัตรรุ่งเรือง ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะอันมีประโยชน์เพื่อนำไปปรับปรุงงานวิจัยให้สมบูรณ์มีคุณภาพยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ คณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้ทุกท่านที่ได้สอนเพิ่มพูนความรู้ และให้คำแนะนำที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในวิชาชีพ และการใช้ชีวิตได้ ขอขอบคุณคุณนวนจันทร์ ทองมา และคุณสุวิภา อยู่วิวัฒน์เจ้าหน้าที่คณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ที่ให้ความช่วยเหลือ กำลังใจ และอำนวยความสะดวกด้านเอกสารในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

ขอขอบคุณผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้านคุณพงษ์ชู เชื้อสุจริตไพบุลย์ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านคุณพงษ์ศักดิ์ วนาลัยนิเวศน์ และกรรมการวิสาหกิจชุมชนที่ปรึกษาอาวุโสคุณสมศักดิ์ ศิริภูมิทอง หัวหน้าครัวเรือน หมู่บ้านแม่กลางหลวง และผู้ประกอบการในพื้นที่บ้านแม่กลางหลวง ที่ได้กรุณาอำนวยความสะดวก และให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ รวมทั้งคนในชุมชนบ้านแม่กลางหลวงทุกคนที่ให้การต้อนรับ และมีมิตรภาพที่อบอุ่น

ขอขอบคุณอาจารย์อรอนงค์ ศรีไพโรจน์ และอาจารย์ชาญชัย เมฆศิริ มหาวิทยาลัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ ที่ให้ความกรุณาและส่งเสริมให้ศึกษาต่อ

ขอขอบคุณ คุณกิตติพันธ์ุ ประสิทธิ์ คุณนัยเนตร ขาวงาม คุณสิริวิมล ประทุม คุณบุญทวี บุญทิจิต และคุณสังเวียน นิ่มนวล เพื่อนในระดับบัณฑิตศึกษาที่ช่วยกันศึกษา ปรีกษา ให้กำลังใจ และอยู่ช่วยงานกันเสมอมา

ท้ายที่สุดนี้ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อเทพ พงษ์พานิช และคุณแม่ปรีญญาณี พงษ์พานิช ที่ให้ความรักความเข้าใจ ช่วยเหลือห่วงใยตลอดเวลา และให้โอกาสทางการศึกษาสนับสนุนให้ได้โอกาสในครั้งนี้

เทพ ปรมินทร์ พงษ์พานิช

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ซ
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ปัญหาการวิจัย.....	2
วัตถุประสงค์.....	4
นิยามศัพท์ทั่วไป.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	7
แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	7
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม.....	9
แนวคิดขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่.....	15
แนวคิดเกี่ยวกับขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านการท่องเที่ยว.....	30
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	32
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับขีดความสามารถในการรองรับด้านท่องเที่ยว.....	32
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุมชนบ้านแม่กลางหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่.....	38
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	39
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	42

สถานที่ดำเนินการวิจัย.....	42
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างการวิจัย.....	42
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	43
การทดสอบเครื่องมือ.....	44
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	45
วิธีวิเคราะห์ข้อมูล.....	45
บทที่ 4 ผลการวิจัยและวิจารณ์.....	47
ตอนที่ 1 บริบทด้านการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านแม่กลางหลวง.....	48
ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว.....	54
ตอนที่ 3 ชีตความสามารถในการรองรับ (carrying capacity) ของแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวง.....	76
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	79
สรุปผลการวิจัย.....	79
อภิปราย.....	84
ข้อเสนอแนะ.....	89
บรรณานุกรม.....	92
ภาคผนวก.....	97
ภาคผนวก ก. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล.....	98
ประวัติผู้วิจัย.....	108

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ตัวอย่างดัชนีบ่งชี้ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว	23
ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของตัวแทนของครัวเรือนจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมในการจัดตั้ง กลุ่มการท่องเที่ยว	54
ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของตัวแทนของครัวเรือนจำแนกตามระดับการได้ มีส่วนร่วมในการ คัดเลือกประธานและคณะกรรมการกลุ่มการท่องเที่ยว	55
ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของตัวแทนของครัวเรือนจำแนกตามระดับการได้ มีส่วนร่วมในการ เลือกพื้นที่สร้างสำนักงานกลุ่มการท่องเที่ยว	56
ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของตัวแทนของครัวเรือนจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมในการวาง แผนการดำเนินงานของกลุ่มการท่องเที่ยว	57
ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของตัวแทนของครัวเรือนจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมในการ ออกแบบเส้นทางและกิจกรรมท่องเที่ยว	58
ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของตัวแทนของครัวเรือนจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมในการ ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน	59
ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของตัวแทนของครัวเรือนจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมเป็นสื่อในการ เผยแพร่ความรู้ต่างๆ ที่เป็นประโยชน์แก่สมาชิกเมื่อมีการประชุม	60
ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละของตัวแทนของครัวเรือนจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมในการ บริหารงานการท่องเที่ยวของชุมชน	61
ตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละของตัวแทนครัวเรือนจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมในการ ดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชน	62
ตารางที่ 11 จำนวนและร้อยละของตัวแทนครัวเรือนจำแนกตามระดับการมีรายได้เสริมจากกิจกรรม การท่องเที่ยวของชุมชน	63
ตารางที่ 12 จำนวนและร้อยละของตัวแทนของครัวเรือนจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมในการได้รับ เงินปันผลจากกลุ่มการท่องเที่ยวของชุมชนตามสัดส่วนของจำนวนหุ้น	64

ตารางที่ 13 จำนวนและร้อยละของตัวแทนของครัวเรือนจำแนกตามระดับการมีโอกาสมีงานทำจาก กลุ่มการท่องเที่ยว	65
ตารางที่ 14 จำนวนและร้อยละของตัวแทนของครัวเรือนจำแนกตามระดับการมีโอกาสให้เข้าร่วมการ ฝึกอบรมกับหน่วยงานอื่น	66
ตารางที่ 15 จำนวนและร้อยละของตัวแทนของครัวเรือนจำแนกตามระดับความสามารถนำ ประสบการณ์ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ในการประกอบอาชีพ	67
ตารางที่ 16 จำนวนและร้อยละของตัวแทนครัวเรือนจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมในการเสนอแนว ทางการดำเนินงานของกลุ่มท่องเที่ยวในปีต่อไป.....	68
ตารางที่ 17 จำนวนและร้อยละของตัวแทนของครัวเรือนจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมในการ วิเคราะห์ผลการดำเนินงานของกลุ่มการท่องเที่ยว	69
ตารางที่ 18 จำนวนและร้อยละของตัวแทนของครัวเรือนจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมในการ ประเมินผลการปฏิบัติของกลุ่มการท่องเที่ยว.....	70
ตารางที่ 19 จำนวนและร้อยละของตัวแทนของครัวเรือนจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมในการ วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาของการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนหลังจากทราบปัญหา	71
ตารางที่ 20 จำนวนและร้อยละของตัวแทนของครัวเรือนจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมในการมีส่วน ร่วมในการประเมินผลหลังจากเสร็จสิ้นการดำเนินงานท่องเที่ยวในแต่ละปี.....	72
ตารางที่ 21 ค่าเฉลี่ยและระดับการมีส่วนร่วมทั้งหมด	73
ตารางที่ 22 ค่าเฉลี่ยและระดับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	73
ตารางที่ 23 ค่าเฉลี่ยและระดับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ	74
ตารางที่ 24 ค่าเฉลี่ยและระดับการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์	74
ตารางที่ 25 ค่าเฉลี่ยและระดับการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	75
ตารางที่ 26 เกณฑ์จำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดที่ยอมรับได้ในแต่ละระดับการแออัด (PAOT) ของชุมชน แม่กลางหลวง	77
ตารางที่ 27 ผลการสำรวจระดับขีดความสามารถในการรองรับของชุมชนแม่กลางหลวง	78

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 วงจรการมีส่วนร่วม.....	13
ภาพที่ 2 วงจรพัฒนาของแหล่งท่องเที่ยว.....	24
ภาพที่ 3 ตัวแปรด้านสังคมจิตวิทยาของขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว	25
ภาพที่ 4 ปัจจัยกำหนดขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว.....	27
ภาพที่ 5 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	41
ภาพที่ 6 สมการแนวโน้มของความสัมพันธ์บริเวณชุมชนแม่กลางหลวง.....	76

บทที่ 1

บทนำ

ในประเทศไทยมีพัฒนาการการท่องเที่ยวที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ในปี 2550 มีนักท่องเที่ยวในประเทศ จำนวน 14.4 ล้านคน และเพิ่มขึ้นถึง 22.3 ล้านคน ในปี 2555 และในปี 2559 เพิ่มขึ้นเป็น 32.5 ล้านคน ซึ่งเป็นอัตราการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องและก้าวกระโดด (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ออนไลน์)

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เริ่มเข้ามามีบทบาทต่อการท่องเที่ยวไทย และอยู่ในแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559 เป็นจุดเริ่มต้นของการให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยปี 2557 มีนักท่องเที่ยวที่ท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนถึง 101,936 คน ยอดรวมของทุกภาค และมีรายได้รวม 32.3 ล้านบาท (ฐิติ ฐิติจำเจริญพร, 2557) เป็นปีที่มีการก้าวกระโดดอย่างชัดเจน และนำไปสู่ การสร้างวิสัยทัศน์การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ระบุไว้ในยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ปี 2559-2563

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าการท่องเที่ยวจะสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่น แต่ในขณะเดียวกันก็พบว่า ได้สร้างผลกระทบให้กับชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ตัวอย่างในพื้นที่ที่มีการท่องเที่ยวหนาแน่นแห่งหนึ่งที่มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในการท่องเที่ยวโดยขาดการวางแผน จากหมู่บ้านเล็กๆ กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับนานาชาติ ภายในเวลาเพียงสองทศวรรษมีนักท่องเที่ยว 1.6 ล้านคน และนักท่องเที่ยว 5 แสนคน หรือกล่าวได้ว่านักท่องเที่ยวต่างประเทศที่มาเมืองไทย ทุกๆ 3 คน เดินทางไปที่แห่งนี้ 1 คน ในปี 2530 จำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเริ่มลดลง และในปี 2531 นักท่องเที่ยวที่เป็นคนไทยเริ่มลดลงเช่นกัน สาเหตุหลักเนื่องมาจากความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมทำให้เกิดความสูญเสียทั้งโอกาสและรายได้จากการประมาณการในปี 2531-2533 แหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้สูญเสียรายได้จากการสูญเสียนักท่องเที่ยวซึ่งเป็นกลุ่มที่มีค่าใช้จ่ายสูงถึง 1,367 ล้านบาท (มิ่งสรรพ์ ขาวสอาด, 2539: มปน.) จากการสำรวจของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พบว่า คุณภาพน้ำต่ำกว่ามาตรฐาน และไม่เหมาะต่อการลงเล่นน้ำ จากการศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในระยะยาวยังพบว่า ปะการังมีชีวิตอยู่เพียงร้อยละ 10 เท่านั้น ในขณะที่ปะการังในส่วนอื่นๆ ของเกาะยังมีชีวิตอยู่ประมาณ ร้อยละ 30-50 นอกจากนี้ การก่อสร้างบริเวณชายหาด ยังรุกล้ำเข้าไปในชายหาดซึ่งทำให้ชายหาดสูญหายหรือพังทลายไป อย่างไรก็ตามถึงแม้สามารถบำบัดการรักษาสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น ก็ไม่มีวันกลับคืนสู่สภาพเดิมได้ (มิ่งสรรพ์ ขาวสอาด, 2539: มปน.) ตัวอย่างของแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหนาแน่นได้ชี้ให้เห็นความจำเป็นที่ต้องคำนึงถึงศักยภาพการท่องเที่ยวและขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ (วรารักษ์ ดวงแสง, 2553: 6)

จากที่กล่าวมาข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นของการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว จากศึกษาการวิจัยด้านขีดความสามารถในการรองรับในระยะที่ผ่านมาพบว่า ในประเทศไทยมีการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับ (carrying capacity) จำนวน 26 เรื่อง ส่วนใหญ่ได้ทำการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับในพื้นที่อุทยานเป็นหลัก โดย สุนันทา เลาวัลย์ศิริ (2556) ได้ศึกษาเรื่อง “ขีดความสามารถในการรองรับการใช้ประโยชน์ด้านนันทนาการในด้านคุณภาพน้ำตกของอุทยานแห่งชาติภูกระดึง” ทำให้ค้นพบว่า น้ำตกในพื้นที่นั้นช่วงที่มีนักท่องเที่ยวสูงสุด มีระดับผลกระทบสูง (high impact) หรือ มยุรี นาสา (2553) ได้ศึกษาเรื่อง “ขีดความสามารถด้านจิตวิทยาในการรองรับกิจกรรมท่องเที่ยว บริเวณชายหาดของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสิมิลัน” การวิจัยค้นพบว่า ระดับการรับรู้ถึงความแออัดของนักท่องเที่ยวบริเวณชายหาดเกาะเสมียนอยู่ในระดับปานกลาง และชายหาดเกาะสิมิลันอยู่ในระดับต่ำในความรู้สึกของนักท่องเที่ยว ทำให้เห็นว่า การควบคุมหรือการรับรู้ถึงขีดความสามารถนั้นสามารถสร้างผลกระทบต่อนักท่องเที่ยวในด้านจิตวิทยาได้เช่นกัน

ถึงแม้ว่าจะมีการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ แต่เป็นการศึกษาในบริบทของอุทยานแห่งชาติ ดังนั้น งานวิจัยครั้งนี้เล็งมองที่จะศึกษาถึง ขีดความสามารถในการรองรับ (carrying capacity) ในบริบทที่เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมีคำถามวิจัยว่า ขีดความสามารถในการรองรับ (carrying capacity) ของแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนควรมีองค์ประกอบอะไรบ้าง อะไรเป็นปัจจัยที่กำหนดขีดความสามารถในการรองรับ (carrying capacity) ของแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน

ปัญหาการวิจัย

ชุมชนบ้านแม่กลางหลวงเป็นชุมชนท่องเที่ยวที่ได้ดำเนินการมาเป็นระยะเวลา 18 ปี ในระยะที่ผ่านมาได้มีการวิจัยในพื้นที่บ้านแม่กลางหลวง มากกว่าเกือบ 2 ทศวรรษ และได้มีการวิจัยในพื้นที่ที่มีความเกี่ยวเนื่องใกล้เคียงกับขีดความสามารถ โดย สิริวัฒนา ใจมา และคณะ(2546) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนบ้านแม่กลางหลวง ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ที่ผ่านมานั้นชุมชนมีประสบการณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในรูปแบบของการเป็นผู้ประกอบการที่มีผลประโยชน์และผู้เสียประโยชน์ แต่ในส่วนของนักท่องเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนยังขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ถูกต้อง ขาดทักษะในการจัดการ และมีทัศนคติในเชิงลบต่อการท่องเที่ยว ได้แก่ การจัดการขยะมูลฝอยที่ไม่มีการจัดการ วัฒนธรรมประเพณีที่เปลี่ยนแปลงไปจากดั้งเดิมตามยุคสมัยและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ดังนั้น จึงมีการสร้างกระบวนการเรียนรู้ตามขั้นตอน คือ 1) สร้างองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2) การวิเคราะห์

ศักยภาพทางการท่องเที่ยว และทำการกำหนดแผนงานแนวทางการพัฒนา 3) สร้างความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ชุมชน 4) ดำเนินการพัฒนา 5) ติดตามและประเมินผล 6) แก้ไขและปรับปรุงพัฒนา ขั้นตอนมีลักษณะเป็นวงจรที่มีความสอดคล้องกับสภาพเหตุการณ์การท่องเที่ยวในชุมชนเพื่อให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน นอกจากนี้ เกวลิน หนูสุทธิ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนในหมู่บ้านแม่กลางหลวง ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สถานการณ์ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวงมีอัตราการเติบโตที่เพิ่มมากขึ้น จากปี 2556 มาถึงปี 2557 มีจำนวนเพิ่มขึ้นร้อยละ 34 จากการนับจำนวนนักท่องเที่ยว และยังพบอีกว่าในนักท่องเที่ยว 100 คน จะเป็นคนไทย 55 คน และเป็นชาวต่างชาติ 45 คน มีความนิยมที่จะเดินทางมาในช่วงเดือนตุลาคมยาวไปจนถึงเดือนมกราคม ซึ่งเป็นช่วงฤดูหนาวของทางภาคเหนือ ส่วนใหญ่จะมาในรูปแบบไม่พักค้างคืน แต่ถ้าแบบพักค้างคืนจะเลือกใช้บริการรีสอร์ตชุมชน ใช้เวลาเข้าพักเฉลี่ย 2 วัน หลังการค้นพบได้ทำการศึกษาแนวทางการจัดการผลกระทบที่มีแนวโน้มที่เกิดขึ้นได้ในหมู่บ้านแม่กลางหลวง สามารถจำแนกออกเป็น 4 ด้านใหญ่ ดังนี้ ด้านเศรษฐกิจ ควรที่จะส่งเสริมครัวเรือนในหมู่บ้านให้มีรายได้มากขึ้น และกระจายรายได้รวมถึงผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม ด้านสังคม ควรมีกฎระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับบุคคลภายนอกที่จะเข้ามามีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยวภายในหมู่บ้าน ในด้านวัฒนธรรม ได้แยกออกเป็น 3 ประเด็นคือ 1) ควรให้มีการฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิมของท้องถิ่น 2) พัฒนาศักยภาพคนในชุมชนด้านการสื่อสาร เพื่อสามารถแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับนักท่องเที่ยวได้ 3) ส่งเสริมการผลิต และจัดจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง ด้านสิ่งแวดล้อมก็ได้แยกออกเป็น 3 ประเด็นเช่นกัน เริ่มจาก 1) การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการท่องเที่ยว 2) การสร้างสิ่งปลูกสร้างให้มีความกลมกลืนกับสภาพโดยรวมเดิมของหมู่บ้านและ 3) การแก้ไขปัญหามลพิษต่อสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน

จากที่กล่าวมาข้างต้นถึงแม้จะพบว่า มีการทำวิจัยในพื้นที่บ้านแม่กลางหลวงมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน แต่ยังไม่พบว่ามีข้อกำหนดขีดความสามารถในการรองรับ (carrying capacity) ของพื้นที่ทำให้เกิดความเสี่ยงที่จะทำให้พื้นที่ได้รับผลกระทบในเชิงลบ การกำหนดขีดความสามารถในการรองรับ (carrying capacity) จะช่วยทำให้พื้นที่สามารถบริหารจัดการและกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม ก่อให้เกิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

การวิจัยเรื่อง ชีตความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ในชุมชนแม่กลางหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาบริบทด้านการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านแม่กลางหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่กลางหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อศึกษาขีดความสามารถในการรองรับ (carrying capacity) ของแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเรื่อง ชีตความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนในชุมชนแม่กลางหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผู้วิจัยนั้นได้ทำการกำหนดขอบเขตด้านการวิจัยดังต่อไปนี้

ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา

พื้นที่ชุมชนบ้านแม่กลางหลวง หมู่ที่ 17 ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวในมิติของขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ด้านจิตวิทยา โดยศึกษาระดับความแออัด และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่กลางหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตด้านประชากร

ผู้ที่จะให้ข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้ คือประชากรที่มีส่วนได้ส่วนเสียในเขตพื้นที่ที่ได้มีการจัดการท่องเที่ยว คือ

1. ผู้นำชุมชน
2. ประชากรในพื้นที่ สมาชิกกลุ่มหรือชมรมภายในหมู่บ้าน และผู้อยู่อาศัยทั่วไป

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยทำการวิจัยครั้งนี้ได้เริ่มดำเนินการ ตั้งแต่ในช่วงเดือนสิงหาคม 2560 ถึง เดือนกรกฎาคม 2561 รวมเป็นระยะเวลา 12 เดือน

นิยามศัพท์ทั่วไป

การท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง การท่องเที่ยวที่ให้ผู้ชมชนเป็นผู้ดำเนินการจัดการเอง โดยชุมชนนั้นซึ่งเป็นเจ้าของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของประเพณี วัฒนธรรม รวมไปถึงธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ของตน ได้ร่วมกันจัดการท่องเที่ยวผ่านกระบวนการตัดสินใจวางแผน ดำเนินงาน และสรุปบทเรียน ตลอดจนการได้รับผลประโยชน์ที่มีความเท่าเทียมกัน โดยมุ่งเน้นถึงความยั่งยืนของภาพรวมคือ สิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม การเรียนรู้ต่อผู้มาเยือน เป็นสำคัญ (เกวลิน หนูสุทธิ, 2559: 9)

ขีดความสามารถในการรองรับด้านกายภาพ หมายถึง ระดับในการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ในด้านการท่องเที่ยวที่เน้นขนาดในการรองรับกิจกรรมในช่วงเวลาหนึ่งเป็นหลัก มองจากขนาดเนื้อที่ที่สามารถเปิดให้ประโยชน์ได้อย่างเต็มคุณภาพ โดยคำนึงถึงจำนวนสูงสุดของหน่วยการใช้ เช่น คนรถยนต์ เป็นต้น ซึ่งสามารถเห็นเป็นรูปธรรมได้ชัดเจน (จิตรกร รามันพงษ์, 2558: 13)

ขีดความสามารถในการรองรับด้านสังคม และวัฒนธรรม หมายถึง นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ในระดับจำนวนที่สูงสุด แต่ไม่ก่อให้เกิดการไม่ยอมรับที่ส่งผลต่อสังคม วัฒนธรรมในพื้นที่ของนักท่องเที่ยว และยังคงให้คงสภาพอยู่ของคุณภาพสำหรับนักท่องเที่ยวในเรื่องของประสบการณ์ท่องเที่ยวได้เต็มที่อีกด้วย (ฐิติ ฐิติจำเริญพร, 2557: 3)

ขีดความสามารถในการรองรับด้านนิเวศ หมายถึง ระดับความสามารถของธรรมชาติที่จะรับผลกระทบจากการแบกรับกิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับด้านชีวกายภาพ ซึ่งได้แก่ ดิน น้ำ สัตว์ป่า และพืชพรรณ เป็นต้น ต้องมีการกำหนดสร้างค่ามาตรฐานเพื่อกำหนดเกณฑ์ระดับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นไม่ให้เกิดผลกระทบจนส่งผลให้เกิดความเสื่อมโทรม และยากต่อการนำกลับมาฟื้นฟูตัวเองตามธรรมชาติได้ (เบญจมาศ ณ ทองแก้ว, 2554: 20)

ขีดความสามารถในการรองรับด้านจิตวิทยา หมายถึง ระดับของนักท่องเที่ยวในจำนวนสูงสุดที่มีผลต่อพื้นที่ในการรองรับได้ โดยที่ยังคงรักษาสภาพและคุณภาพของประสบการณ์ในการท่องเที่ยว ส่งผลไปยังระดับของความพึงพอใจของกลุ่มนักท่องเที่ยวในการมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวให้คงที่ได้ (บรรลือศักดิ์ วงษ์ภักดี, 2552 : 4)

นิยามศัพท์เฉพาะ

นักท่องเที่ยว หมายถึง ประชากรที่เข้ามาท่องเที่ยวยังพื้นที่ท่องเที่ยวในหมู่บ้านแม่กลางหลวง จะเข้ามาพักค้างคืน หรือไม่ก็ได้

ขีดความสามารถในการรองรับ หมายถึง ความสามารถในการรองรับของพื้นที่ด้านจิตวิทยา เป็นความรู้สึกแออัดและการรับรู้จำนวนนักท่องเที่ยวของคนในพื้นที่หมู่บ้านแม่กลางหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

การมีส่วนร่วม หมายถึง ประชากรในหมู่บ้านแม่กลางหลวงที่ได้ประกอบการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนแม่กลางหลวง หรือประชากรในหมู่บ้านแม่กลางหลวงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว ในเขตพื้นที่ชุมชนแม่กลางหลวง

บริบทของแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง การกล่าวถึงสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรของแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเกี่ยวข้องในชุมชนบ้านแม่กลางหลวง ประกอบด้วย 1. ทรัพยากรการท่องเที่ยว 2. สิ่งอำนวยความสะดวก 3. ความสามารถในการเข้าถึงพื้นที่ 4. กิจกรรมการท่องเที่ยว 5. ขนาดพื้นที่ 6. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง ชีตความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ในชุมชนแม่กลางหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง และแนวคิด ทฤษฎี รวมไปถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องของ ชีตความสามารถในการรองรับ ซึ่งมีดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน
2. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
3. แนวคิดเกี่ยวกับชีตความสามารถในการรองรับของพื้นที่
4. แนวคิดเกี่ยวกับชีตความสามารถในการรองรับได้ด้านการท่องเที่ยว
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชีตความสามารถในการรองรับด้านท่องเที่ยว
 - 5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุมชนบ้านแม่กลางหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน หรือที่รู้จักกันในชื่อ CBT (community based tourism) คือรูปแบบการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นไปยัง ความยั่งยืนของวัฒนธรรม สังคมในพื้นที่ และสิ่งแวดล้อม โดยมีชุมชนเป็นผู้ทำการกำหนดทิศทางและการจัดการเพื่อชุมชน ชุมชนจึงมีหน้าที่บทบาทในการจัดการดูแลและเป็นเจ้าของสิทธิ์ในการจัดการดูแล เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือนในพื้นที่ โดย โครงการการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ (2540) ซึ่งมีความสอดคล้องกับทาง สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน สกว. (2548) ได้สรุปไว้ว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นคือการที่ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกันในการสร้างทิศทางและกำหนดการท่องเที่ยวบนฐานคิด ที่ให้ชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากร ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว ผ่านการนำเอาทรัพยากรในพื้นที่ด้านต่างๆ นำมาใช้เป็นต้นทุนให้เกิดเป็นรูปแบบหรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม รวมไปถึงการสร้างการพัฒนาศักยภาพของคนในพื้นที่ชุมชนให้เกิดความรู้ และสามารถนำไปสู่การดำเนินงานได้เองตั้งแต่ขั้นตอนการตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินงาน การสรุปบทเรียน นำไปสู่ความยั่งยืนสู่คนรุ่นหลังและเกิดประโยชน์ต่อชุมชน และยังคำนึงถึงความสามารถในการรองรับธรรมชาติเป็นสำคัญ

การท่องเที่ยวโดยชุมชนในประเทศไทยนั้นได้เกิดขึ้นพร้อมกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในช่วง พ.ศ. 2535 ถึง พ.ศ. 2540 ณ เวลานั้นมีการเรียกชื่อหลายชื่อ แต่ปัจจุบันชุมชนที่มีการดำเนินการท่องเที่ยวของตนได้มีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไป โดยมี 4 ชื่อหลักดังนี้ คือ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวโดยชุมชน และการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ (สุริพร สุรินธ์รังษี, 2557: 9)

การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน คือ

1) ด้านทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรม ได้แก่ ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีวิถีการใช้และผลิตทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ชุมชนมีเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมประเพณีที่มีความเฉพาะตัวเพื่อดึงความน่าสนใจในการท่องเที่ยว

2) ด้านองค์การชุมชน คือ มีระบบสังคมที่ให้ความเคารพและเข้าใจกัน มีปราชญ์ชุมชน และทักษะที่หลากหลาย ตัวชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ และมีส่วนร่วมในการเข้ามามีบทบาทในกระบวนการพัฒนา

3) ด้านการจัดการ มีกฎกติกาที่ชัดเจนในการจัดการกับสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว มีกลุ่มชมรมหรือองค์กรในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยว ให้สามารถเชื่อมโยงไปกับการพัฒนาชุมชนได้ มีการกระจายรายได้หรือผลประโยชน์ที่ได้รับอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม มีกองทุนสำรองหรือกองทุนที่สามารถเอื้อสิทธิประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ และสังคมในชุมชน

4) ด้านการเรียนรู้ มีลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่สามารถสร้างการรับรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่มีรูปแบบแตกต่างกัน มีการจัดการระบบกระบวนการเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวและชาวบ้าน ปลูกจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในชาวบ้าน และนักท่องเที่ยว

พจนาน สนวนศรี (2546: 12-13) ได้ทำการนำองค์ประกอบมาตีความหมาย เพื่อนำมาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ซึ่งนำมาใช้เป็นหลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย

1. ชุมชนเป็นเจ้าของ
2. ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และกำหนดทิศทาง
3. ส่งเสริมความภาคภูมิใจตนเอง
4. ยกระดับคุณภาพชีวิต
5. มีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม
6. คงเอกลักษณ์ และวัฒนธรรมท้องถิ่น
7. ก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม
8. เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่าง และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

9. เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมกับท้องถิ่น
10. มีการกระจายรายได้สู่สาธารณะประโยชน์ของชุมชน

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการตรวจเอกสารแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม โดยแบ่งเป็นหัวข้อ ความหมายการมีส่วนร่วม รูปแบบและประเภทของการมีส่วนร่วม และขั้นตอนการมีส่วนร่วม ดังต่อไปนี้

ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการของการพัฒนาที่เสริมสร้างให้สมาชิกของกลุ่ม มีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา หาแนวทางแก้ไข วางแผนการดำเนินงาน ตลอดจนร่วมกันดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม การมีส่วนร่วมจึงเป็นกระบวนการที่สมาชิกในชุมชนมีการกระทำซึ่งแสดงออกมาในลักษณะของ การดำเนินการร่วมกันและมีความต้องการที่จะบรรลุเป้าหมายร่วมทางด้าน เศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ตลอดจนตัดสินใจในกิจกรรมการดำเนินการเพื่อแก้ปัญหา หรือสนองความต้องการ หรืออาจเป็นการดำเนินการร่วมกันในการเพิ่มอำนาจการต่อรอง ทาง การเมือง ทางเศรษฐกิจ และการปรับปรุงสภาพทางสังคมของกลุ่ม ในการเพิ่มอำนาจการต่อรอง ทางการเมือง เศรษฐกิจ เพื่อปรับปรุงสภาพทางชุมชนในสังคมต่อไป (นำชัย ทนุผล 2529: 117 อังไฉน ปรัชญา เวสารัชช์ 2528: 3) ในทำนองเดียวกับ ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์ (2531: 24-30) ได้กล่าวถึง ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า เป็นกระบวนการ การดำเนินงาน รวมพลังประชาชน กับองค์กรของรัฐหรือองค์กรเอกชน เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยยึด หลักการว่าสมาชิกในชุมชนนั้น ๆ จะต้องร่วมมือกันวางแผนไปจนถึงลงมือปฏิบัติงานเพื่อสนองความ ต้องการหรือแก้ปัญหของประชาชนในชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชนยังมีความหมายครอบคลุม ถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ตั้งแต่เริ่มต้นของการวางแผนไปจนถึงลงมือปฏิบัติตามแผนและ ประเมินผล

ในขณะเดียวกัน นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2533: 20) ได้ให้ความหมายของคำว่า การมี ส่วน ร่วมออกเป็น 2 ลักษณะคือ

1. การมีส่วนร่วมโดยสมัครใจ คือ การให้ประชาชนเข้าเกี่ยวข้องกับกระบวนการ ตัดสินใจ และกระบวนการดำเนินการของกลุ่มตลอดจนร่วมรับผลประโยชน์จากกลุ่ม

2. การที่จะให้ประชาชนมีทั้งสิทธิและหน้าที่ที่ความพยายามและความเป็นตัวเอง เข้าดำเนินการควบคุมทรัพยากรและระเบียบในสถาบันต่าง ๆ

ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับการให้ความหมายของบัวเรศ ประไซโย และคณะ (2538 อ้างใน ระเบียบวาระอินจินดา 2542: 14) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่สมาชิกของกลุ่มมีความสมัครใจในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเป้าหมายที่ต้องการร่วมกัน การเริ่มต้นการมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดจากความต้องการภายนอก โดยที่ประชาชนมีศักยภาพพอที่จะเข้าร่วมในการดำเนินงาน มีความพร้อมที่จะเข้าร่วม มีความประสงค์ที่จะเข้าร่วมและอำนาจในการตัดสินใจ ภายนอกเป็นเพียงผู้คอยสนับสนุนและช่วยเหลือเท่านั้น

ในขณะที่นักวิชาการคนอื่น ๆ ก็ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมแตกต่างกันออกไป โดยทวิทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527: 183-188) ได้ให้ความหมายว่าการมีส่วนร่วมหมายถึง การเกี่ยวข้องด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลในสถานการณ์กลุ่ม (group situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งทำให้เกิดความรู้สึกยอมรับติดต่อกับกลุ่ม ส่วน ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2526: 20) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมแตกต่างไปว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อตัวเอง

สำหรับเฉลียว บุรีภักดีและคณะ (2545: 113-114) เสนอว่าการมีส่วนร่วมของ ประชาชน ไม่ใช่หมายความว่าเพียงการดึงประชาชนเข้ามาทำกิจกรรมตามที่ผู้นำท้องถิ่นคิดหรือจัดทำขึ้น เพราะแท้จริงแล้วในหมู่บ้านหรือชุมชนต่าง ๆ มีกิจกรรมและวิธีดำเนินงานของตนอยู่แล้วประชาชนมีศักยภาพที่จะพัฒนาหมู่บ้านของตนได้ แต่ผู้บริหารการพัฒนาจะไม่สนใจสิ่งที่มีอยู่แล้ว โดยพยายามสร้างสิ่งใหม่ ๆ เพื่อให้ได้ชื่อว่าเป็นความคิดหรือโครงการของตน ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าการมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการกำหนดนโยบายพัฒนาท้องถิ่น อันเป็นกระบวนการขั้นต้นของการวางแผนในการพัฒนาท้องถิ่นที่เป็นที่อยู่อาศัยในการดำรงชีวิตของตน นอกจากนั้นหลังจากที่ได้กำหนดวัตถุประสงค์และแผนงานร่วมกันและปฏิบัติงานตามแผนงานของโครงการดังกล่าวร่วมกันแล้ว ยังมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการบริการรวมทั้งยังมีส่วนร่วมในการควบคุมประเมินผลโครงการต่าง ๆ ของท้องถิ่น ซึ่งอาจเป็นไปได้โดยทางอ้อม คือ ผ่านกรรมการที่เป็นฝ่ายบริหารของหมู่บ้านหรือเป็นไปโดยตรง คือ ได้เข้ามีส่วนร่วมด้วยตนเอง

รูปแบบ และ ประเภทของการมีส่วนร่วม

นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงรูปแบบและประเภทของการมีส่วนร่วมไว้มากมายหลายลักษณะซึ่ง ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527: 188) ได้อธิบายถึงรูปแบบการมีส่วนร่วม โดยจำแนกออกได้ 3 ประการ ตามลักษณะของการมีส่วนร่วมดังนี้

1. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง (direct participation) โดยผ่านองค์กรจัดตั้งของประชาชน (inclusive organization) เช่น การรวมกลุ่มเยาวชนกลุ่มต่าง ๆ
2. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางอ้อม (indirect participation) โดยผ่านองค์กรผู้แทนของประชาชน (representative organization) เช่น กรรมการของกลุ่ม กรรมการหมู่บ้าน
3. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยเปิดโอกาสให้ (open participation) โดยผ่านองค์กรที่ไม่ใช่ผู้แทนของประชาชน (non-representative organization) เช่น สถาบันหรือหน่วยงานที่เชิญชวนหรือเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้ทุกเวลา

การมีส่วนร่วมยังเป็นวิธีการที่ทรงประสิทธิภาพ ในการเสริมสร้างและสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนา เพราะการมีส่วนร่วมทำให้ผู้มีส่วนที่เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนร่วมเข้าใจสถานการณ์ และอุทิศตนมากยิ่งขึ้น เพื่อการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนา การมีส่วนร่วมยังเป็นกระบวนการทำงาน หรือกิจกรรมของกลุ่มให้ดียิ่งขึ้นไปอีก

นำชัย ทนุผล (2529: 126-127) ได้เสนอรูปแบบที่แตกต่างไป ดังต่อไปนี้

รูปแบบที่ 1 ประชาชนส่วนน้อยหรือไม่มีเลยในขบวนการตัดสินใจ รูปแบบนี้ผู้ตัดสินใจในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เป็นกลุ่มบุคคลที่มีการศึกษาซึ่งถูกแต่งตั้งโดยผู้มีอำนาจนอกชุมชน

รูปแบบที่ 2 ประชาชนในท้องถิ่นจะเข้ามามีส่วนร่วมน้อย แม้ว่าจะมีการกระตุ้นให้เข้ามามีส่วนร่วมในรูปของผลตอบแทน รูปแบบนี้ผู้ตัดสินใจในการวางแผนดำเนินกิจกรรมเป็นบุคคลชั้นสูง และผู้นำท้องถิ่นที่ถูกแต่งตั้งโดยรัฐบาล

รูปแบบที่ 3 ประชาชนในท้องถิ่นจะเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แต่พวกเขาจะเข้ามามีส่วนร่วมแบบฉาบฉวยเท่านั้น รูปแบบนี้ผู้ตัดสินใจในการวางแผนดำเนินกิจกรรมเป็นผู้วางแผนจากภายนอกและประชาชนส่วนน้อยโดยเป็นการปรึกษากับกลุ่มชาวบ้าน

รูปแบบที่ 4 ประชาชนในท้องถิ่นจะเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินกิจกรรม เพราะพวกเขามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แต่อย่างไรก็ตามผู้วางแผนมีอำนาจในการควบคุมและการตัดสินใจมากกว่า

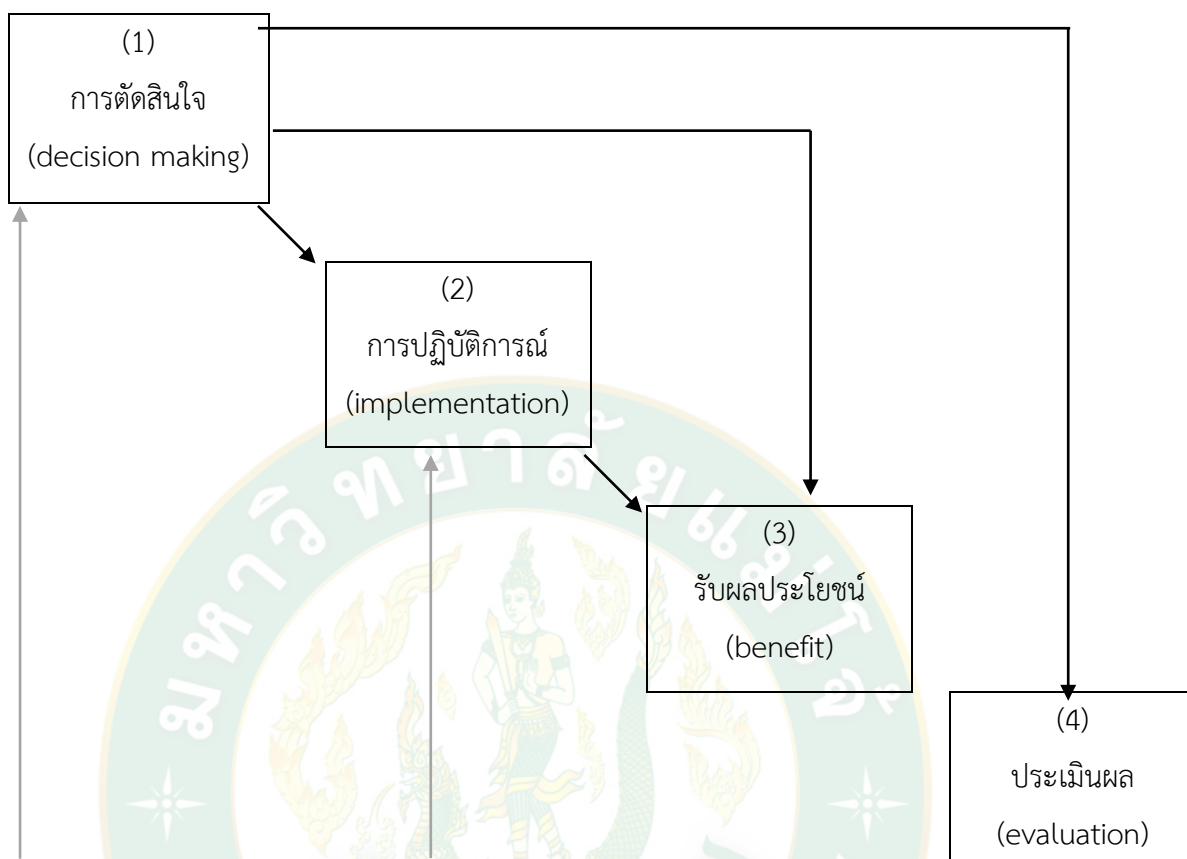
รูปแบบที่ 5 ประชาชนในท้องถิ่นที่เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น เพราะพวกเขามีตัวแทนเข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจ ประชาชนมีสิทธิ์มีเสียงในการวางแผนโครงการแต่การตัดสินใจในกิจกรรมมักขึ้นอยู่กับคณะกรรมการผู้บริหารระดับสูง

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

Cohen and Upphoff (1977 อ้างใน ระเบียบวาระ, 2542: 18-19) ได้แบ่งขั้นตอนของการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (decision making) จะประกอบด้วย 3 ขั้นคือ ขั้นเริ่มตัดสินใจ ขั้นดำเนินการตัดสินใจ และขั้นการตัดสินใจปฏิบัติการ
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหาร และการประสานงานขอความร่วมมือ
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (benefit) ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ส่วนบุคคล ผลประโยชน์ทางด้านสังคม และผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงินหรือทางด้านวัตถุ
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (evaluation) ซึ่งจะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการปฏิบัติการและการตัดสินใจ

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจ จะมีผลต่อการปฏิบัติการและจากการปฏิบัติการจึงส่งผลต่อเนื่องไปยังการรับผลประโยชน์และการประเมินผล ในขณะเดียวกันการตัดสินใจจะมีผลโดยตรงกับการรับผลประโยชน์และการประเมินผล และการประเมินผลจะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการปฏิบัติการและการตัดสินใจ และการปฏิบัติการจะส่งผลย้อนกลับไปยังการตัดสินใจด้วย ดังแสดงในภาพ 1

_____ หมายถึง การส่งผลโดยตรง

_____ หมายถึง การส่งผลย้อนกลับ

ภาพที่ 1 วงจรการมีส่วนร่วม

ส่วนองค์การอนามัยโลก (อ้างใน ราเมศร์ พรหมชาติ, 2545: 10) ว่าการมีส่วนร่วมที่แท้จริงประกอบด้วย 4 ขั้นตอนดังนี้

1. การวางแผน ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา จัดลำดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมายกำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีการติดตามและประเมินผล และประการสำคัญ คือ การตัดสินใจด้วย

2. การดำเนินกิจกรรม ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดสรรควบคุมทางการเงินและการบริหาร

3. การใช้ประโยชน์ ประชาชนจะต้องมีความสามารถในการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับของการพึ่งตนเอง และการควบคุมทางสังคม

4. การได้รับประโยชน์ ประชาชนจะต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นที่ที่เท่ากันซึ่งอาจจะเป็นผลประโยชน์ส่วนตัว สังคม หรือวัตถุก็ได้

ในขณะเดียวกัน นำชัย ทนุผล (2529: 118) ได้อธิบายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชน ว่าประกอบไปด้วยขั้นตอนต่างๆ ที่ครบกระบวนการดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการระบุปัญหาและสาเหตุของปัญหา ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด เพราะถ้าประชาชนไม่มีบทบาทในการระบุปัญหาและความต้องการของเขาแล้ว โครงการต่างๆ ที่วางออกมาก็จะไร้ประโยชน์ เพราะโครงการที่วางออกมามีได้สนองตอบความต้องการที่แท้จริงของประชาชน อีกทั้งประชาชนมองไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรม และการดำเนินกิจกรรมก็จะไม่ประสบความสำเร็จบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ดังนั้นการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ในการระบุปัญหา วิเคราะห์ปัญหาด้วยตนเอง โครงการที่วางไว้ก็สามารถดำเนินการไปสู่จุดมุ่งหมายได้ โดยง่าย เพราะประชาชนจะเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการ ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการ หรือแก้ปัญหาให้พวกเขาเองได้

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เมื่อประชาชนในชุมชนได้มีส่วนเข้ามามีบทบาทในการระบุปัญหาแล้ว ขั้นต่อไปคือ การร่วมกันวางโครงการดำเนินกิจกรรมเพื่อสนองตอบความต้องการหรือแก้ไขปัญหของพวกเขาเอง ด้วยตัวของเขาเอง แต่อย่างไรก็ตามนักพัฒนาหรือผู้มีความรู้ในการวางแผน ควรมีส่วนเข้าไปร่วมในการวางแผนด้วย เพื่อคอยแนะนำประชาชนในการวางแผน กำหนดทางเลือกในการแก้ไขปัญหา แต่มีใช้ว่านักพัฒนาเหล่านี้จะเป็นผู้วางแผนกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาเสียเอง เพราะผลเสียที่จะติดตามมาคือ ประชาชนจะไม่สามารถช่วย ตนเองได้ในโอกาสต่อไป การที่ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ร่วมแรงร่วมใจในการตัดสินใจหาแนวทางการแก้ไขปัญหาและแนวทางดำเนินกิจกรรมนั้น จะมีผลทำให้พวกเขาเหล่านี้ มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ (sense of belonging) ในกิจกรรมนั้น และนำมาซึ่งความร่วมมือร่วมใจกันดำเนินกิจกรรมที่วางไว้

3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนปฏิบัติงาน ดังที่กล่าวมาแล้วว่า เมื่อประชาชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของในกิจกรรมแล้ว ผลที่ตามมาก็คือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมที่วางไว้ นอกจากนั้นแล้ว นักพัฒนาควรกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการลงทุนในรูปของทรัพยากรธรรมชาติที่ประชาชนมีอยู่ตามกำลังความสามารถของประชาชน แทนที่จะใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยจากภายนอกของชุมชนเสียทั้งหมด การดำเนินกิจกรรมร่วมกันนี้ จะเป็นการเสริมสร้างให้ประชาชนรู้จักการทำงานร่วมกัน

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล การมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นนี้ จะทำให้ประชาชนได้มีการประเมินว่า ผลงานที่ตัวเองได้ดำเนินไปนั้น ได้รับผลดีหรือได้รับประโยชน์มากน้อยเพียงใด และอุปสรรคต่างๆ ที่ได้รับจากการดำเนินงานนั้นมีอะไรบ้าง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลนี้จะทำให้ประชาชนรู้แจ้งเห็นจริงว่า กิจกรรมที่พวกเขาทำไปนั้น ดีหรือไม่คืออย่างไร ซึ่งพวกเขาจะนำไปใช้วางแผนแนวทางแก้ไขในโอกาสต่อไปได้

แนวคิดขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่

แนวความคิดขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่เป็นแนวคิดในการรักษาและคำนึงถึงขีดจำกัดหรือความสามารถที่พื้นที่จะสามารถรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ แนวคิดขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

หลักการพื้นฐานของแนวคิดเกี่ยวกับขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่

สมาคมพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2541) ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว (carrying capacity of tourism) เป็นเรื่องที่ได้มีความหมายเฉพาะทางด้านการท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ยังมี mốiเชื่อมโยงกับสาระสำคัญในเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวางซึ่งมีแนวคิดเพื่อฐานสำคัญบางประการได้แก่ 1) แนวคิดเรื่องการพัฒนาแบบยั่งยืน 2) แนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ 3) แนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวโดยเฉพาะอย่างยิ่งการวางแผนและการกำกับติดตามประเมินผล และ 4) แนวคิดเรื่องความร่วมมือโดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมจากประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติและกำกับติดตาม ประเมินผล ให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อีกด้วย ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวจึงหมายถึง การกำหนดความเหมาะสมในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยว โดยใช้เกณฑ์จำนวนสูงสุดของนักท่องเที่ยวซึ่งเป็นผลจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและการตอบสนองความต้องการนักท่องเที่ยวประกอบกับความตระหนักในการอนุรักษ์ระบบนิเวศ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นโดยที่ ขีดความสามารถ (capacity) เป็นผลลัพธ์จากองค์ประกอบหลายด้านของสิ่งใด สิ่งหนึ่งที่แปรเปลี่ยนอยู่ระหว่างความสามารถ (ability) และศักยภาพ (potential) แหล่งท่องเที่ยวก็เช่นเดียวกัน หากปล่อยให้เป็นไปตามสภาพของทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่เดิมโดยไม่ปรับปรุงเลย และปล่อยให้ชุมชนหรือประชาชนจัดการกันตามยถากรรม ขีดความสามารถที่เกิดขึ้นก็จะต่ำ คือเท่ากับความสามารถของชุมชนที่ทำได้ แต่หากมีการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวและการจัดการที่เหมาะสม ขีดความสามารถก็อาจเพิ่มขึ้นจนถึงขั้นสูงสุด (full capacity) นั่นคือเท่ากับศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวที่แท้จริง ขีดความสามารถรองรับการท่องเที่ยวจึงเป็นผลรวมของการพัฒนาขีดความสามารถขององค์ประกอบต่างๆ ของแหล่งท่องเที่ยวนั้นอย่างพอเหมาะเพื่อให้ได้ขีดความสามารถรวมที่เหมาะสมที่สุด (optimal capacity) มิใช่เพียงเพื่อให้เกิดขีดความสามารถสูงสุด (maximum capacity) เฉพาะองค์ประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งเท่านั้น ดังนั้น ขีดความสามารถรองรับการท่องเที่ยว จึงเป็นสิ่งแปรผันตามคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวและคุณภาพของการจัดการนั้นคง

ในทำนองเดียวกันกับ ชูลิทธิ ชูชาติ (2547: 18-19) ที่ให้ความหมายของขีดความสามารถรองรับหรือศักยภาพในการรองรับ (carrying capacity) ไว้ว่า หมายถึง จำนวนกิจกรรมทางด้านการ

ห้องเที่ยว เช่น ปริมาณนักท่องเที่ยว ปริมาณของการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ สิ่งต่างๆ เหล่านี้พอเหมาะและสมดุลไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่แหล่งท่องเที่ยว (Weaver and Oppermann, 2543: 448) หรือศักยภาพในการรองรับ หมายถึง จำนวนของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่แหล่งท่องเที่ยวสามารถรองรับได้ (Goeldner, Ritchie and McIntosh, 2543: 722) จำนวนหรือปริมาณการท่องเที่ยว หมายถึง ปริมาณนักท่องเที่ยว อาคารสิ่งก่อสร้าง ปัจจัยพื้นฐานการผลิต บริการต่างๆ ฯลฯ ซึ่งมีจำนวนเหมาะสม สอดคล้อง กลมกลืน กับสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นเพื่อให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวไม่ถูกทำลาย จำต้องจำกัดปริมาณนักท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวและสิ่งก่อสร้างซึ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว ให้สอดคล้องกับสังคม และสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว

องค์ประกอบสำหรับการประเมินขีดความสามารถรองรับการท่องเที่ยว

สมาคมพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2541) องค์ประกอบในการประเมินขีดความสามารถรองรับการท่องเที่ยวว่าจำเป็นต้องพิจารณาองค์ประกอบต่างๆ ของแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ รอบ

ในการประเมินขีดความสามารถรองรับการท่องเที่ยวได้กำหนดปัจจัยองค์ประกอบในการพิจารณาขีดความสามารถ 5 ด้าน ได้แก่

1. ด้านทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม แยกเป็น 2 ด้านย่อย คือ

1.1 ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ทรัพยากรพืชและสัตว์ ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่ากับทรัพยากรในน้ำ ได้แก่ ปะการัง ปลา และสัตว์อื่นๆ ทรัพยากรน้ำ (แหล่งน้ำธรรมชาติ) ได้แก่ น้ำผิวดิน น้ำฝน น้ำใต้ดิน และน้ำทะเล ทรัพยากรดิน ได้แก่ พื้นดิน ชั้นดิน ภูเขา และถ้ำ

1.2 สิ่งแวดล้อม ได้แก่ คุณภาพน้ำ น้ำเสียและการจัดการบำบัดน้ำเสีย อากาศ (กลิ่น/ฝุ่นละออง) เสียง ธรรมชาติและทัศนียภาพ

2. ตลาดและการบริการท่องเที่ยว

2.1 ตลาด หมายถึง อุปสงค์ (demand) ของการท่องเที่ยวซึ่งหมายถึงปริมาณและความต้องการของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศทั้งพักค้างและไป-กลับวันเดียว

2.2 แหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว และบริการการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นอุปทาน (supply) ของการท่องเที่ยว ที่พัก พาหนะ ร้านอาหาร ร้านค้า อุปกรณ์การท่องเที่ยว การประกอบการการท่องเที่ยว การบริการอื่นๆ

2.3 เศรษฐกิจการท่องเที่ยว หมายถึง การมีรายได้และสัดส่วนของรายได้จากบริการการท่องเที่ยว

3. ด้านกายภาพ

3.1 การใช้ที่ดิน แยกเป็น 2 เรื่อง คือ การถือครอง และการใช้ประโยชน์ที่ดิน

3.2 โครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ ได้แก่ ถนน อาคาร ทางเท้า ท่าเทียบเรือ โทรศัพท์ ไฟฟ้า ฯลฯ

4. ด้านเศรษฐกิจ – สังคม

4.1 ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น

4.2 ลักษณะทางประชากร

4.3 โครงสร้างพื้นฐานทางสังคม ได้แก่ โรงเรียน มัสยิด สถานีนามัย สถานีตำรวจ

4.5 เศรษฐกิจชุมชน ได้แก่ อาชีพ รายได้ แรงงาน

4.5 องค์กรท้องถิ่น และองค์กรประชาชน

4.6 ทักษะคิตีของชาวบ้าน ผู้นำ เจ้าหน้าที่ของรัฐ และนำ

5. ด้านการจัดการ

ด้านการจัดการเป็นการพิจารณาถึงระดับความพร้อม ความสามารถในการบริหารนับตั้งแต่ องค์กรการบริหาร การวางแผน การนำแผนไปปฏิบัติ และการกำกับติดตามผลให้เป็นไปตามเป้าหมาย ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยทั้ง 4 ด้านที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

ในความเป็นจริงองค์ประกอบด้านการจัดการจะเป็นปัจจัยที่ทำให้องค์ประกอบด้านอื่น ทุกด้านมีขีดความสามารถเพิ่มขึ้นได้หากมีการจัดการที่เหมาะสมโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านกายภาพ ด้านตลาดและการบริการท่องเที่ยว

ซูลีธี ซูชาติ (2547: 8) ได้ให้ทรรศนะที่แตกต่างออกไปโดยกล่าวว่าองค์ประกอบของขีดความสามารถในการรองรับ ศักยภาพการรองรับเศรษฐกิจ (economic carrying capacity) หมายความว่า ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ต้องเกิดการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม และไม่ก่อให้เกิดให้เกิดปัญหาเศรษฐกิจให้แก่ชุมชนท้องถิ่น

ศักยภาพในการรองรับทางจิตวิทยา (psychological carrying capacity) หมายถึง ภาพสะท้อนของระดับความพึงพอใจของผู้มาเยือน หรือนักท่องเที่ยวที่ได้รับในแหล่งท่องเที่ยว

ศักยภาพในการรองรับทางสิ่งแวดล้อม (environmental carrying capacity) หมายความว่า สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้นเช่นโบราณสถาน หรือสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ รวมทั้งอากาศ เสียง น้ำ และภาพลักษณ์ทางสายตา ต้องไม่ถูกทำลายหรือสูญเสียจากการท่องเที่ยว

ศักยภาพในการรองรับทางสังคม (social carrying capacity) หมายถึงปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และวัฒนธรรม ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนท้องถิ่น การท่องเที่ยวต้องไม่ทำลายสังคมและวัฒนธรรม เดิมให้เปลี่ยนแปลงชุมชนท้องถิ่นสามารถรักษาวัฒนธรรมเดิมไว้ได้หรือผสมผสานกันได้ อย่างกลมกลืน

ในการจัดกิจกรรมหรือกำหนดรูปแบบด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ต้องตระหนักถึงศักยภาพในการรองรับของทรัพยากรท่องเที่ยว ทั้งนี้ เพื่อให้ผลผลิตและบริการดังกล่าวใช้การให้เกิดประโยชน์สูงสุด นานที่สุด และส่งผลกระทบต่อให้น้อยที่สุด

หลักการประเมินขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว

สมาคมพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2541) หลักการประเมินขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว ว่าในการประเมินขีดความสามารถรองรับการท่องเที่ยว หลักการซึ่งเกิดจากแนวคิด ปัจจัยองค์ประกอบ และสภาพความเป็นจริง ดังนี้

1. ขีดความสามารถรองรับการท่องเที่ยวเป็นผลลัพธ์จากสมรรถนะของปัจจัยองค์ประกอบของการท่องเที่ยวแต่ละด้านรวมกัน โดยมีการจัดการในองค์ประกอบนั้น ๆ เป็นตัวเพิ่มหรือลดสมรรถนะ ดังนั้นขีดความสามารถรองรับการท่องเที่ยว จึงอาจเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$CC = f m (NE, DS, PI, SE)$$

เมื่อ	CC	=	ขีดความสามารถรองรับ (carrying capacity)
	M	=	สมรรถนะในการจัดการ (management capacity)
			ปัจจัยองค์ประกอบของแต่ละด้าน
	NE	=	ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (national resources and environment)
	DS	=	ตลาดและบริการท่องเที่ยว (tourism demand and supply)
	PI	=	โครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ (physical infrastructures)
	SE	=	เศรษฐกิจ-สังคม (socio-economic factors)

2. ขีดความสามารถรองรับการท่องเที่ยวเป็นผลจากการใช้พื้นที่อย่างสัมพันธ์กับเวลาใช้ช่วงหนึ่ง ๆ (time and space) ดังนั้นในช่องเวลาหนึ่ง ๆ ขีดความสามารถรองรับการท่องเที่ยวจึงเท่ากับผลรวมของขีดความสามารถรองรับในแต่ละเขตพื้นที่ทั้งหมด ซึ่งเขียนเป็นสมการได้ดังต่อไปนี้

$$\text{Total CC} = m_1, CC_1 + m_2, CC_2 - m_3, CC_3 - \dots m_n, CC_n$$

เมื่อ m = ค่าสัมประสิทธิ์อื่นเป็นผลจากสมรรถนะในการจัดการของแต่ละเขตพื้นที่บริการท่องเที่ยว

cc_1 = ขีดความสามารถรองรับการท่องเที่ยวในบริเวณที่ 1

$n =$ จำนวนเขตพื้นที่รองรับการท่องเที่ยวทั้งหมดในแหล่ง
ท่องเที่ยวนั้น

ในขณะที่ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2541: 34-39) ได้เสนอ ปัจจัยกำหนดขีดความสามารถในการรองรับฯไปในทิศทางเดียวกัน โดยให้ความหมายของปัจจัย กำหนดขีดความสามารถในการรองรับฯ หมายถึงสรรพสิ่งทั้งที่เป็นทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม ที่จะได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยว อันเป็นข้อจำกัดหรือทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวหรือการ พัฒนาด้านต่างๆ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ โดยตรงและโดยทางอ้อมได้รับการกระทบกระเทือน ซึ่ง โดยทั่วไปขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวจะขึ้นอยู่กับปัจจัยดังสมการ Carrying Capacity Function (Lindsay, 1986) ดังนี้

$$CC = \varepsilon (Q, T, N, Ut, DM, AB, SA, TT)$$

เมื่อ Q = ปริมาณแหล่งท่องเที่ยว

N = ปริมาณนักท่องเที่ยว

T = ความทนทานของทรัพยากร

Ut = ประเภทกิจกรรมหรือการใช้สอย

DM = การออกแบบและจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก

AB = ทักษะและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการในพื้นที่

SA = การยอมรับของประชาชนในท้องถิ่น

TT = มลพิษทางการท่องเที่ยวหรือผลกระทบข้างเคียง

ในการศึกษาในแต่ละพื้นที่จะกำหนดปัจจัยตามสภาพที่เป็นจริงหรือข้อมูลที่วิจัยพบ เช่น เลือกสัตว์บางชนิดหรือพืชบางชนิดเพื่อวัดความทนทาน หรือใช้จำนวนอาคารบ้านพักสำหรับพิจารณา การออกแบบและจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก กิจกรรมการใช้สอยต้องเลือกกิจกรรมที่สามารถบ่งชี้ ถึงการใช้ทรัพยากรมากขึ้นที่ทัศนคติและการยอมรับ ซึ่งอาจวัดด้วยความคิดเห็นเฉพาะต่อเรื่องใดเรื่อง หนึ่ง เป็นต้น ดังนั้น จากสมการดังกล่าว การนำไปเป็นพื้นฐานสำหรับการวางแผนเลือกปัจจัยที่จะ นำมาใช้พิจารณาการกำหนดเป็นสมการทางคณิตศาสตร์จะทำได้ยากมาก

ด้านการตัดสินใจขีดความสามารถในการรองรับฯ อาจเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพ (threshold limit) ดังได้กล่าวมาแล้วว่า ขีดความสามารถในการรองรับฯ อาจเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพ สถานที่ เวลา และกิจกรรม ดังนั้น ในการพิจารณาครั้งหนึ่งๆ หรือหลายครั้ง อาจพบขีดความสามารถในการ รองรับฯ กิจกรรม ดังนั้น ในการพิจารณาครั้งหนึ่งๆ หรือหลายครั้ง อาจพบขีดความสามารถในการ รองรับฯ หลายตัว จากปัจจัยหลายตัวที่นำมาพิจารณาการเลือกระดับที่วิกฤติที่สุด และไม่สามารถ แก้ไขได้หรือแก้ไขได้ยากที่สุด คือค่าจอบสำหรับปัญหานี้ อย่างไรก็ตาม ในขั้นสุดท้ายแต่ละคำตอบจะ

มีเงื่อนไขเฉพาะตัวกำกับอยู่ด้วย หรือเมื่อปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับเปลี่ยนแปลงอาจเปลี่ยนระดับของขีดความสามารถในการรองรับฯ ได้ ดังนั้น การจัดการจะเข้ามามีบทบาทสำคัญ การจัดการที่ดีที่สุด เหมาะสมที่สุดและปฏิบัติได้ คือ มาตรการที่จะต้องนำมาใช้

การตัดสินใจที่ใช้กำหนดระดับขีดความสามารถในการรองรับฯ อาจพิจารณาได้หลายทาง โดยพื้นฐานแล้ว เรามักพิจารณาปัจจัยที่มีความสามารถในการรองรับฯ ต่ำสุด หรือมีความทนทานในการใช้น้อยที่สุด หรือมีความทนทานในการใช้น้อยที่สุด เพราะถ้าการท่องเที่ยวขยายตัวเกินจุดนี้ไปแล้ว จะเริ่มเกิดปัญหาหรือความเสียหายขึ้นแต่ในระดับนี้ปัจจัยอื่นๆ ยังสามารถรองรับฯ ได้อีก อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติด้านการพัฒนานั้นมักมีแนวคิดที่ว่า ไม่มีการลงทุนใดๆ ที่ไม่เกิดการสูญเสีย เพียงแต่ว่าผลตอบแทนที่ได้รับนั้นคุ้มค่าหรือไม่ ดังนั้น การคัดเลือกระดับที่เหมาะสมอาจสูงกว่าปัจจัยที่อ่อนไหวที่สุดที่จะรับได้ ทั้งนี้ โดยยอมให้เกิดการคัดเลือกระดับที่เหมาะสมอาจสูงกว่าปัจจัยที่อ่อนไหวที่สุดที่จะรับได้ ทั้งนี้ โดยยอมให้เกิดการสูญเสียในปัจจัยที่มีค่าความสำคัญต่ำ หรือเพิ่มการจัดการลงไป เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของปัจจัยนั้นๆ ให้สูงขึ้น ดังนั้น ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดระดับความเหมาะสมจึงต้องเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญเป็นปัจจัยนำ ในขณะที่ปัจจัยอ่อนไหวกว่าต้องมีศักยภาพในการยกระดับได้

การวิเคราะห์ความเหมาะสม โดยคำนึงผลตอบแทนนั้นในทางเศรษฐกจิวิเคราะห์ได้ด้วยหลักต้นทุนและกำไร (benefit-cost analysis) โดยการลงทุนที่อาจพิจารณาในระบบกลไกตลาดผ่านทางระบบราคา ซึ่งทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเป็นสินค้าสาธารณะและ ไม่มีราคาในตลาดอย่างชัดเจน วิธีการอาจหาได้ 2 วิธี คือ วิเคราะห์เปรียบเทียบประโยชน์ที่สังคมได้รับกับต้นทุนทางสังคมที่ใช้ในการลงทุน (อาจรวมถึงความเสียหายที่เกิดขึ้น) และวิธีใช้หลักการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของการลงทุนในการจัดระดับการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

มาตรฐานและตัวชี้วัดขีดความสามารถในการรองรับ

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2541: 34-39) ได้กำหนดระดับขีดความสามารถในการรองรับฯ ของแหล่งท่องเที่ยว นั้น คือระดับที่เหมาะสมของการขยายตัวของการท่องเที่ยวในแหล่งหนึ่งๆ ซึ่งในทางปฏิบัติอาจนับเมื่อผลทางลบเริ่มแสดงผล แต่การกำหนดเกณฑ์การวัด (criteria) นั้น ไม่แน่นอน แตกต่างตามชนิดของแหล่งท่องเที่ยว สภาพท้องถิ่น ประเภทของนักท่องเที่ยวและปัจจัยที่ใช้วัด ซึ่งเกณฑ์วัดนั้นมีอยู่ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่วัดค่าได้ทางสถิติ (measurable statistically) เช่น ที่พัก สิ่งอำนวยความสะดวก หรือผลกำไรทางเศรษฐกิจ ส่วนอีกกลุ่มคือ กลุ่มที่วัดค่าแน่นอนไม่ได้ (invisible measurable statistic) เช่น ผลกระทบต่อพืชและสัตว์ในระบบนิเวศ ผลกระทบต่อประเพณีวัฒนธรรม ผลทางจิตวิทยาต่อนักท่องเที่ยว เป็นต้น เกณฑ์การวัดนั้นสามารถวัดได้เป็นเวลา ที่เว้นว่าง และอัตราการใช้สอยของนักท่องเที่ยว (UNEP, 1986) กล่าวคือ

การวัดด้วยระยะเวลา (time) คือนับจำนวนผู้คนใช้ประโยชน์ในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ คืออาจวัดในช่วงความจุสูงสุด (peak capacity) โดยใช้ $CC_t = N/T$ วัดต่อวันต่อสัปดาห์หรือต่อปีซึ่งการวัดระดับขีดความสามารถในการรองรับฯ ในช่วงฤดูท่องเที่ยวจะให้ผลดีต่อการจัดการและวางแผนมาก

การวัดต่อพื้นที่เว้นว่าง (space) คือ วัดเป็นหน่วยพื้นที่หรือความยาวโดยใช้ $CC_s = N/Area$ or $N/length$ or $N/Volume$.

การวัดต่อหน่วยบริการ ของพื้นที่ คนต่อ 1 โถงถ้า คนต่อห้องพัก คนต่อยานพาหนะ หรือพื้นที่หน่วยบริการต่อจำนวนนักท่องเที่ยว (เช่นพื้นที่ 10 ม.² ต่อคน) และความหนาแน่น (คนต่อหน่วยพื้นที่) ซึ่งการวัดขีดความสามารถในการรองรับฯ ของแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมดจะเท่ากับคนต่อหน่วยพื้นที่คูณด้วยพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทั้งหมด เป็นคั่น

การวัดอัตราการใช้สอยของนักท่องเที่ยว (tourist function rates) มักจะสัมพันธ์กับจำนวนประชากรท้องถิ่น ความจุของบริการ ความหนาแน่น ฤดู ผลกำไร ทางเศรษฐกิจ และปัจจัยอื่น ๆ เช่น นักท่องเที่ยวใช้บริการสาธารณะสุขร้อยละ 20 ของกำลังการให้บริการทั้งหมด

การวิเคราะห์จุดวิกฤติ (threshold analysis) เป็นการวัดขีดความสามารถเชิงเปรียบเทียบเพื่อพิจารณาให้บริการของพื้นที่หรือกิจกรรมหนึ่งๆ โดยวัดได้ด้วยความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อกำลังบริการที่ให้ได้ เช่น

$$\text{จุดวิกฤติของบริการน้ำประปา} = \frac{1}{\text{อัตราการใช้น้ำ/คน/วัน}}$$

$$\text{ปริมาณผู้ใช้น้ำสูงสุด} = \frac{1}{\text{อัตราการใช้น้ำ/คน/วัน}}$$

$$\text{ความสามารถรับได้ของทรัพยากร RC และอัตราการหมุนเวียนของนักท่องเที่ยวต่อวัน (TR)} = \frac{\text{จำนวนชั่วโมงในการประกอบกิจกรรมต่อวัน}}{\text{จำนวนชั่วโมงของกิจกรรมต่อนักท่องเที่ยว}}$$

$$\text{และสัดส่วนของการมีส่วนร่วมในบริการ (occupancy rate)} = \frac{\text{ขนาดการให้บริการ}}{\text{จำนวนการใช้บริการ} \times 100}$$

จะเห็นได้ว่า เกณฑ์การวัดนั้นสามารถพิจารณาได้ตามเงื่อนไขต่างๆ แต่อาจสรุปได้ว่าจำนวนนักท่องเที่ยว กับพื้นที่บริการ หรือความสามารถในการให้บริการของปัจจัยต่างๆ (รวมทั้งทรัพยากร)

เป็นเกณฑ์ที่นำมาใช้พิจารณามากที่สุด โดยความต้องการของนักท่องเที่ยวเป็นพื้นฐานที่สำคัญสำหรับนำไปตัดสินขนาดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว (โดยนับจำนวนนักท่องเที่ยว)

เกณฑ์การวัดดังกล่าวในบางกรณีอาจยากต่อการหาขนาดที่เหมาะสม จำเป็นต้องใช้มาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป เช่น มาตรฐานความหนาแน่นของพื้นที่ พื้นที่อาคารต่อขนาดที่ดิน พื้นที่อาคารปกคลุมดิน มาตรฐานทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ปทัสถานการยอมรับของสังคม เป็นต้น

ในแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งๆ ระดับขีดความสามารถในการรองรับฯ ของแต่ละปัจจัยอาจอยู่สูงกว่าขีดความสามารถท่องเที่ยวหนึ่งๆ ซึ่งความร่อยหรอของทรัพยากรประเภทที่พื้นดินไม่ได้รับการขยายตัวของการท่องเที่ยวอาจคาดคะเนได้ถึงสถานการณ์เกินขีดความสามารถในการรองรับฯ ของปัจจัย หรือของแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งๆ ในอนาคตได้ ดังนั้นแนวโน้มของการขยายตัวของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งวัดโดยปริมาณนักท่องเที่ยวจะสามารถบ่งบอกถึงระยะที่จุดวิกฤตในแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งๆ ซึ่งอาจสรุปเพื่อประมาณนักท่องเที่ยวในช่วงเวลาได้ดังนี้

$$\text{ขีดความสามารถที่รองรับคงที่ (CPI)} = \frac{\text{ขนาดของพื้นที่ใช้ท่องเที่ยว (AR)}}{\text{พื้นที่จำเป็นต่อหน่วย (a) (คน ลำเรือ หรือหน่วยการใช้อื่นๆ)}}$$

ขีดความสามารถในการรองรับใน 1 วัน (CPD)

$$\begin{aligned} &= \text{ขีดความสามารถในการรองรับคงที่ CPI} \times \text{อัตราส่วนการใช้หมุนเวียนใน 1 วัน} \\ \text{หรือ} &= \frac{\text{ขีดพื้นที่ใช้ท่องเที่ยว} \times \text{อัตราส่วนการใช้หมุนเวียนใน 1 วัน}}{\text{พื้นที่จำเป็นต่อหน่วย}} \\ &= \frac{\text{AR} \times \text{TR}}{\text{a}} \end{aligned}$$

ขีดความสามารถในการรองรับใน 1 ปี (CPY)

$$\text{CPY} = \frac{\text{CPD}}{\text{ระยะเวลาในการใช้ (วัน) ใน 1 ปี PR}}$$

ในขณะที่ มนัส สุวรรณ และคณะ (2544: 16-23) ได้ให้ความหมายของแนวคิดไปในทำนองที่แตกต่างโดยกล่าวถึงแนวความคิดดั้งเดิมเกี่ยวกับขีดความสามารถในการรองรับว่าแต่เดิมขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว หมายถึงจำนวนนักท่องเที่ยวหรือการใช้ประโยชน์เชิงการท่องเที่ยวที่สูงที่สุดเท่าที่จะแบกรับไว้ได้ ภายในพื้นที่เฉพาะหนึ่งๆ (O'Reilly, 1986) กล่าวอีกนัยหนึ่ง การท่องเที่ยวไม่ควรจะมีการพัฒนาจนเกิน “ขีดจำกัด” หรือ “เพดาน” หนึ่งๆ เพราะจะก่อให้เกิด

ผลเสียต่อแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ชัดจำกัดหรือเพดานดังกล่าวมักจะมีดัชนีบ่งชี้เป็น เลข ดังแสดงใน ตาราง 3 (Williams & Gill, 1994 อ้างใน มนัส สุวรรณ และคณะ 2544: 16-23)

อย่างไรก็ตาม ปัญหาเกี่ยวกับการใช้ดัชนีเหล่านี้ก็เกิดขึ้นเมื่อพยายามที่จะเชื่อมโยงดัชนีเหล่านี้เข้ากับการจัดการผลกระทบของการท่องเที่ยว เนื่องจากมีหลักฐานน้อยมากที่บ่งชี้ว่าการลดหรือเพิ่มดัชนีหนึ่งๆ จำทำให้แหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ มีความสามารถในการรับมือกับการใช้ประโยชน์เชิงการท่องเที่ยว

ตารางที่ 1 ตัวอย่างดัชนีบ่งชี้ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว

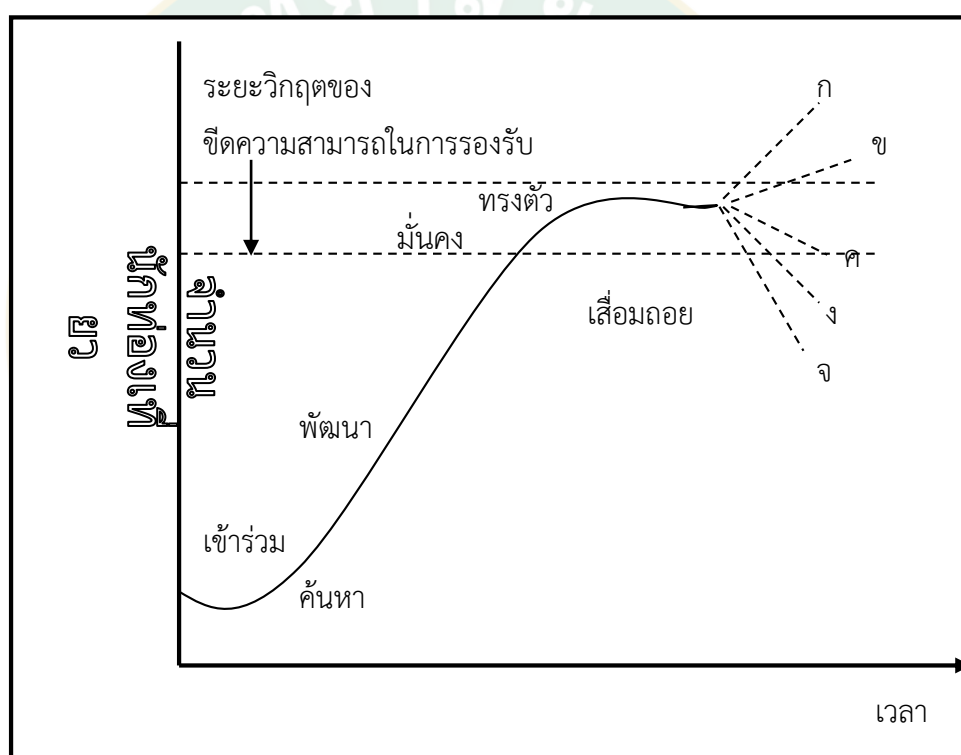
ประเภทดัชนี	ตัวอย่าง
ปริมาณ (volume)	ปริมาณนักท่องเที่ยวแต่ละประเภทต่อชั่วโมง ต่อวัน ต่อสัปดาห์ หรือต่อปี
ความหนาแน่น (density)	จำนวนคนต่อพื้นที่สำหรับการทำกิจกรรมต่างๆ (เช่น จำนวนนักท่องเที่ยว/พื้นที่ชายหาด/ตร.ม.)
ส่วนผสมเชิงประชากร (population mix)	จำนวนนักท่องเที่ยวต่อผู้อาศัยในท้องถิ่น (เช่น จำนวนเพียงของนักท่องเที่ยว/จำนวนเพียงของผู้อาศัยในท้องถิ่น)

ดังนั้น จึงมีนักวิชาการเสนอแนวทางการจัดการขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวไว้หลายๆ แนวทาง ดังต่อไปนี้

1. แนวทางที่อิงสิ่งแวดล้อม (an environmentally based perspective) เสนอว่า การจัดการขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว เกี่ยวข้องกับการรักษาสมดุลระหว่างสภาพแวดล้อมทางกายภาพกับประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว ดังนั้นขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวในบริบทนี้จึงหมายถึง “จำนวนคนมากที่สุดที่สามารถใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวได้โดยไม่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ไม่อาจยอมรับได้ และไม่ทำให้ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับคุณภาพลดลงจนไม่อาจยอมรับได้” (Mathieson & Wall, 1982: 21 อ้างใน มนัส สุวรรณ และคณะ, 2544: 18) แนวทางนี้จึงชี้แนะว่า จะต้องมีการกำหนดสถานะของแหล่งท่องเที่ยวที่น่าปรารถนาไว้ล่วงหน้า เพื่อใช้เป็นเกณฑ์สำหรับประเมินผลกระทบของการท่องเที่ยว

2. แนวทางที่อิงการตลาด (a market – driven approach) แนวทางนี้เสนอว่า ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวจะถึงจุดวิกฤต เมื่อจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจนถึงระดับที่ไปขัดขวางความสามารถของแหล่งท่องเที่ยวในการให้ประสบการณ์ที่มีคุณภาพแก่นักท่องเที่ยว (Ploy, 1991 อ้างใน มนัส สุวรรณ และคณะ 2544: 18) ดังแสดงในแผนภาพ 2 การล่อลวงล้าระยะวิกฤตของขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวจะมีความสัมพันธ์กับความต้องการ หรืออุปสงค์

ทางการตลาดที่ลดลง จะด้วยเหตุผลใดๆ ก็ตามนักท่องเที่ยวเริ่มรู้สึกเฉยชาต่อแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ ดังนั้นโดยทั่วไปอาจสรุปได้ว่าสถานะที่น่าปรารถนาของแหล่งท่องเที่ยวได้ลดลงต่ำหว่าเกณฑ์ไปแล้ว เมื่อความต้องการของนักท่องเที่ยวถูกล่วงล้ำ จะต้องมีการดำเนินมาตรการต่างๆ เพื่อแก้ไขสถานการณ์ดังกล่าว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าชุมชนในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวได้กำหนดสถานะที่น่าปรารถนาของแหล่งท่องเที่ยวไว้เช่นไร มาตรการเหล่านั้นอาจกระทำในรูปของการขยายขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวหวนกลับมาใหม่ หรือในทางตรงข้าม อาจกระทำในรูปการจำกัดกิจกรรมการท่องเที่ยว มิให้เกิดผลกระทบทางลบ เพื่อลดสถานะที่ไม่พึงปรารถนาให้น้อยลงจนอยู่ในระดับที่ยอมรับได้

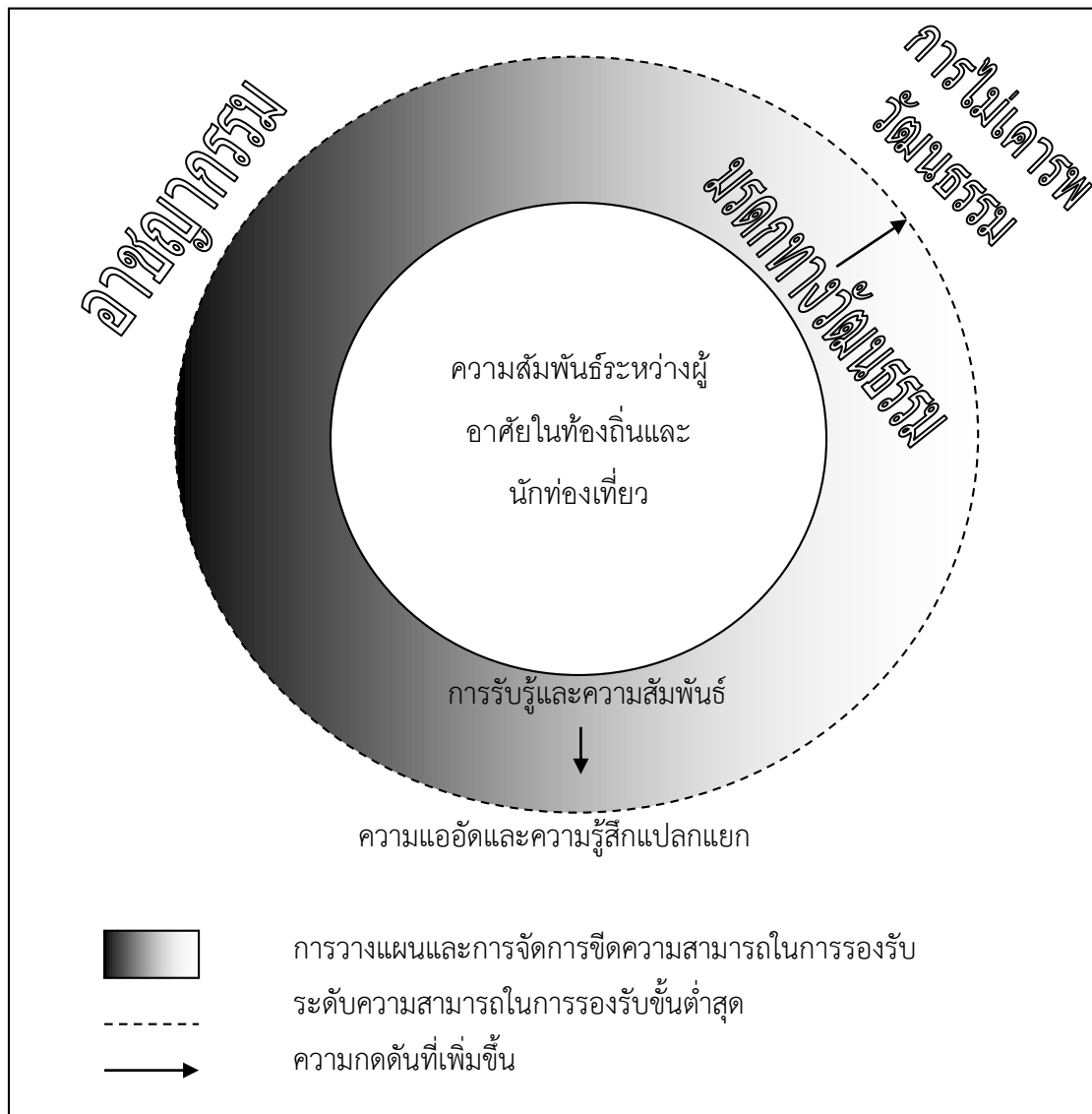

ภาพที่ 2 วงจรพัฒนาของแหล่งท่องเที่ยว

ที่มา: มนัส สุวรรณ และคณะ (2544: 18)

3. แนวทางที่อิงชุมชน (A community-based perspective) เสนอว่า ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว ขึ้นอยู่กับความสามารถของแหล่งท่องเที่ยวในการรองรับการท่องเที่ยว ก่อนที่ชุมชนบริเวณนั้นจะรู้สึกถึงผลกระทบทางลบที่เกิดขึ้น (Doxey, 1975 อ้างใน มนัส สุวรรณ และคณะ 2544: 18) การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานเพื่อวัดผลกระทบอาจกระทำโดยอิงค่านิยมของชุมชนนั้น ดังแสดงในแผนภาพ 3

การจัดการขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวตามแนวทางนี้จึงจำเป็นต้องอาศัยการสร้างความเห็นพ้องกันระหว่างทุกฝ่ายในชุมชน เช่น ผู้อาศัย หน่วยงานราชการ และเอกชน เป็นต้น เพื่อกำหนดสถานะที่พึงปรารถนาของแหล่งท่องเที่ยว ตัวอย่างเช่น การเพิ่มจำนวนตำรวจอาจช่วยรักษาความปลอดภัยของชุมชนไว้ได้ แม้ว่าปริมาณนักท่องเที่ยวจะเพิ่มขึ้นก็ตาม

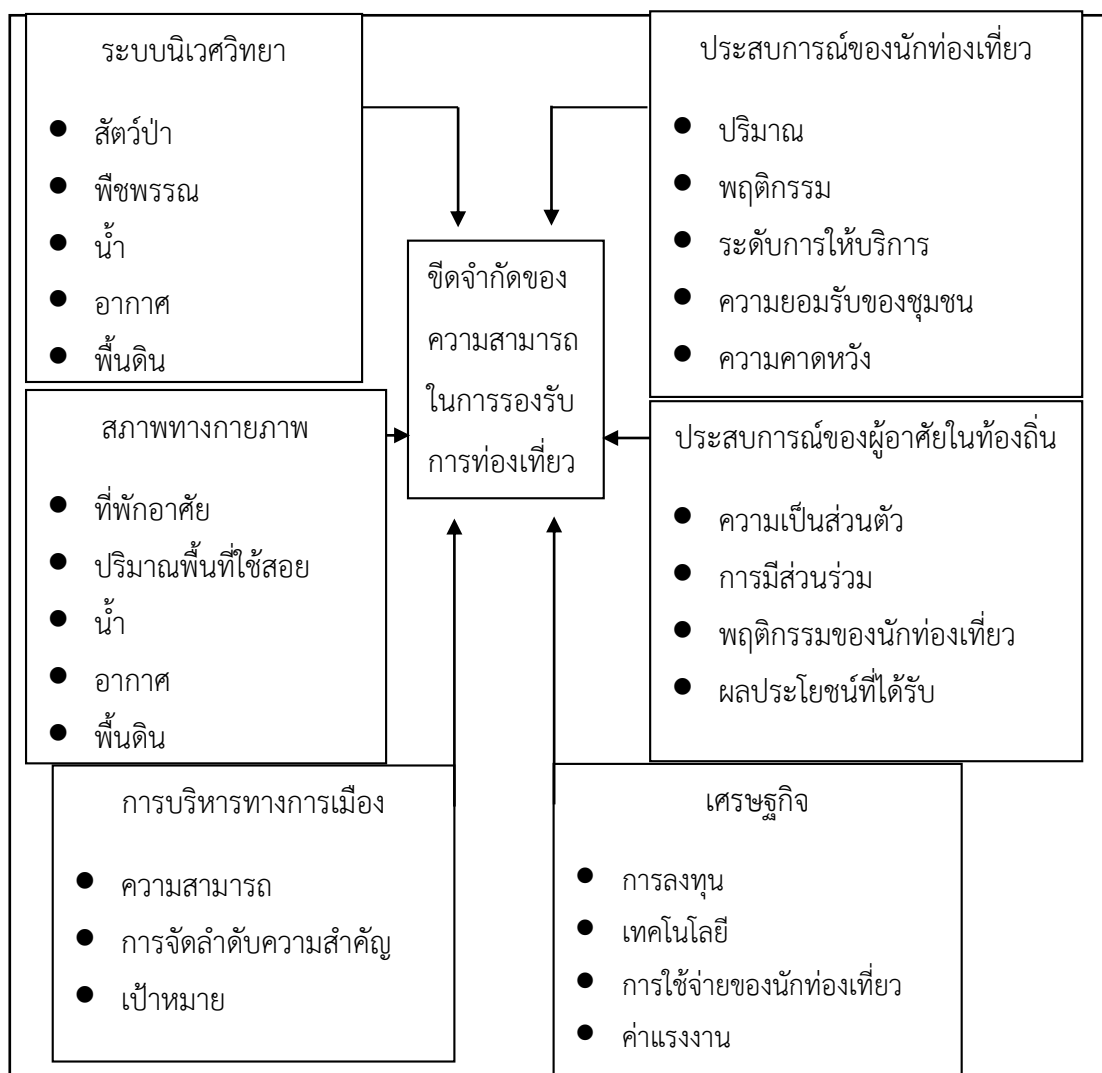

ภาพที่ 3 ตัวแปรด้านสังคมจิตวิทยาของขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว
ที่มา: มนัส สุวรรณ และคณะ (2544: 2-20)

แนวทางทั้งสามที่กล่าวข้างต้น แม้ว่าจะมีความแตกต่างกันในรายละเอียดแต่ล้วนยึดถือข้อตกลงสำคัญ 4 ประการดังต่อไปนี้

1. การท่องเที่ยวเป็นตัวเร่งเร้าให้เกิดความเปลี่ยนแปลงและก่อให้เกิดทั้งผลประโยชน์ และผลเสียทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม
2. สถานะที่พึงปรารถนาของแหล่งท่องเที่ยว เป็นสิ่งที่สามารถกำหนดได้ และหากสถานะนี้ถูกทำลาย การท่องเที่ยวก็ไม่อาจคงอยู่ต่อไปได้
3. สถานะที่พึงปรารถนานี้มีได้คงที่ตายตัว แต่อาจแปรเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ ขึ้นอยู่กับเศรษฐกิจความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิพลของการท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพของท้องถิ่น
4. เราสามารถกำหนดและดำเนินกลยุทธ์การจัดการ เพื่อควบคุมอัตราและทิศทางของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการท่องเที่ยวได้ เพื่อรักษาไว้ซึ่งสถานะที่พึงปรารถนาอย่างไรก็ตาม การที่แนวทางในสี่ประการข้างต้นเน้นการกำหนดขีดจำกัดสูงสุดของการใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยว ทำให้การจัดการทำความยุ่งยากเป็นอย่างมากเนื่องจากมีปัจจัยต่างๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้องมากมายและมีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างซับซ้อน ดังแสดงในแผนภาพ 4

ภาพที่ 4 ปัจจัยกำหนดขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว

ที่มา: มนัส สุวรรณ และคณะ (2544: 19)

สถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทยกล่าวถึงแนวความคิดของขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว (carrying capacity for tourism development) สรุปเป็นคำจำกัดไว้ว่า “ขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว วัดได้ด้วยปริมาณนักท่องเที่ยวสูงสุดที่สามารถอยู่ได้ในทุกเวลาในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหนึ่งๆ หรือในอำเภอปาย ในปริมาณที่จะทำให้สภาพแวดล้อมถูกทำลายน้อยที่สุด ยังคงรักษาสภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดีไว้มากที่สุด โดยนักท่องเที่ยวมีความพอใจและได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเหมาะสม ทั้งนี้การพัฒนาจะต้องไม่กระทบต่อความจำเป็นพื้นฐานและความรู้สึกนึกคิดของประชาชนในท้องถิ่นด้วย” หรืออาจจะกล่าวสั้นๆ ว่าขีดความสามารถในการรองรับฯ หมายถึง “ปริมาณการใช้ประโยชน์พื้นที่ใด

พื้นที่หนึ่งในพื้นที่นั้นจะสามารถแบกรับไว้ได้ ก่อนที่จะเกิดความเสื่อมโทรมขึ้น” (สถาบันวิจัยและเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2537: 8)

การพิจารณาขีดความสามารถในการรองรับฯ มีมุมมองจากหลายๆ ด้านที่แตกต่างกันไป แต่ทั้งนี้จะครอบคลุมสาระสำคัญต่อไปนี้

1. ด้านปริมาณนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นมีสิ่งที่ต้องพิจารณาคือ ช่วงที่มีการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว (acceleration phrase) จนถึงช่วงที่มีปริมาณพอเหมาะ (optimum density) และช่วงที่เพิ่มขึ้นจุดสูงสุด (subsistence density) ในการศึกษานี้จะวิจัยเพื่อหา optimum density อันเป็นผลมาจากปัจจัยจำกัด (limiting factors) บางประการเข้ามามีบทบาท ซึ่งเป็นความหนาแน่นที่มีปริมาณเหมาะสมที่สุด หรือเป็น carrying capacity

2. ด้านพื้นที่ UNEP (1984: 30) ขีดความสามารถในการรองรับฯ ด้านพื้นที่สามารถพิจารณาได้ 3 พื้นที่ คือ

2.1 แหล่งที่มาของนักท่องเที่ยว เกี่ยวกับความพร้อมในการไปท่องเที่ยว

2.2 เขตต่อเนื่อง ระหว่างแหล่งที่มาถึงแหล่งท่องเที่ยว เกี่ยวกับความคับคั่งของการเดินทาง

2.3 เขตเป้าหมายการท่องเที่ยว

3. ด้านผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการพัฒนาเกิดขีดความสามารถในการรองรับฯ ได้แก่

3.1 ผลกระทบต่อสารรูป หรือภาพลักษณ์ ของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งจะทำให้เกิดการลดลงของความดึงดูดใจ

3.2 ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเดิมให้เสื่อมลง ทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และระบบนิเวศวิทยา

4. ลักษณะของขีดความสามารถในการรองรับฯ ที่เหมาะสมของแหล่งท่องเที่ยว คือความเหมาะสมในทุกๆ ด้าน อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาได้แบ่งเป็น 4 ลักษณะ คือ

4.1 ขีดความสามารถในการรองรับฯ ทางกายภาพ (physical carrying capacity) หมายถึงระดับนักท่องเที่ยวสูงสุดที่ไม่ทำลายสภาพแวดล้อมทางกายภาพตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้นรวมถึงระดับความอึดตัวของสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการการท่องเที่ยวในพื้นที่

4.2 ขีดความสามารถในการรองรับฯ ทางสิ่งแวดล้อม (environmental carrying capacity) หมายถึงระดับของนักท่องเที่ยวที่สูงที่สุดที่จะไม่ทำให้ระบบสิ่งแวดล้อมและนิเวศวิทยาต้อยค่าลง ซึ่งได้แก่ระบบนิเวศวิทยา คุณภาพน้ำ น้ำทะเล อากาศ รวมถึงการทิ้งและกำจัดขยะมูลฝอย

4.3 ขีดความสามารถในการรองรับฯ ทางสังคม (social carrying capacity) หมายถึงระดับปริมาณนักท่องเที่ยวสูงสุด ที่จะไม่ทำให้ความสนุกสนาน และประทับใจของนักท่องเที่ยวจาง

หายไป เมื่อมีการขยายตัวของการท่องเที่ยว ทั้งนี้รวมถึงระดับสูงสุดที่จะไม่ทำให้เกิดผลกระทบทางลบเกิดต่อประชาชนท้องถิ่นจนเกินความไม่พอใจของประชาชน

4.4 ชีตความสามารถในการรองรับฯ ทางเศรษฐกิจ (economic carrying capacity) หมายถึงระดับการพัฒนาที่ระบบเศรษฐกิจดำเนินต่อไปได้อย่างเหมาะสมโดยไม่เกิดปัญหาความขัดแย้งในหมู่สมาชิกในสังคม และไม่กระทบต่อการลงทุน และการดำเนินชีวิตของประชากร

โดยสรุปแล้ว ศักยภาพในการรองรับหรือขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ (carrying capacity) หมายถึง จำนวนกิจกรรมทางด้านการท่องเที่ยว เช่น ปริมาณนักท่องเที่ยว ปริมาณของการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ สิ่งต่างๆ เหล่านี้พอเหมาะและสมดุลไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่แหล่งท่องเที่ยว (Weaver and Oppermann, 2000: 448) หรือศักยภาพในการรองรับ หมายถึง จำนวนของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่แหล่งท่องเที่ยวสามารถรองรับได้ (Goeldner, Ritchie and McIntosh, 2000: 722) จำนวนหรือปริมาณการท่องเที่ยว หมายถึง ปริมาณนักท่องเที่ยว อาคารสิ่งก่อสร้าง ปัจจัยพื้นฐานการผลิต บริการต่างๆ ฯลฯ ซึ่งมีจำนวนเหมาะสม สอดคล้อง กลมกลืน กับสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้น เพื่อให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวไม่ถูกทำลาย จำต้องจำกัดปริมาณนักท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวและสิ่งก่อสร้างซึ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว ให้สอดคล้องกับ สังคม และสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว

ศักยภาพการรองรับเศรษฐกิจ (economic carrying capacity) หมายความว่า ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ต้องเกิดการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม และไม่ก่อให้เกิดปัญหาเศรษฐกิจให้แก่ชุมชนท้องถิ่น

ศักยภาพในการรองรับทางจิตวิทยา (psychological carrying capacity) หมายถึง ภาพสะท้อนของระดับความพึงพอใจของผู้มาเยือน หรือนักท่องเที่ยวที่ได้รับในแหล่งท่องเที่ยว

ศักยภาพในการรองรับทางสิ่งแวดล้อม (environmental carrying capacity) หมายความว่า สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้นเช่นโบราณสถาน หรือสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ รวมทั้งอากาศ เสียง น้ำ และภาพลักษณ์ทางสายตา ต้องไม่ถูกทำลายหรือสูญเสียจากการท่องเที่ยว

ศักยภาพในการรองรับทางสังคม (social carrying capacity) หมายถึงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรม ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนท้องถิ่น การท่องเที่ยวต้องไม่ทำลายสังคมและวัฒนธรรม เดิมให้เปลี่ยนแปลงชุมชนท้องถิ่นสามารถรักษาวัฒนธรรมเดิมไว้ได้หรือผสมผสานกันได้อย่างกลมกลืนในการจัดกิจกรรมหรือกำหนดรูปแบบด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ต้องตระหนักถึงศักยภาพในการรองรับของทรัพยากรท่องเที่ยว ทั้งนี้ เพื่อให้ผลผลิตและบริการดังกล่าวใช้การให้เกิดประโยชน์สูงสุด นานที่สุด และส่งผลกระทบต่อผู้น้อยที่สุด

ในการศึกษาค้นคว้าวิจัยใช้ขีดความสามารถในการรองรับด้านจิตวิทยาเป็นเกณฑ์ในการศึกษา โดยศึกษาจำนวนนักท่องเที่ยวและความแออัดของคนในพื้นที่

แนวคิดเกี่ยวกับขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านการท่องเที่ยว

ขีดความสามารถ หมายถึง ระดับความสามารถในการทนต่อการเปลี่ยนแปลงในระดับใดระดับหนึ่งเท่านั้น โดยไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพสิ่งแวดล้อมหรือสามารถดำเนินอยู่ได้อย่างปกติ ต้องไม่ส่งผลกระทบต่อความเสียหาย หรือความเสี่ยงต่อองค์ประกอบของสิ่งแวดล้อมนั้น รวมถึงบุคคลในพื้นที่นั้นด้วย แต่ถ้าเกิดสภาวะเกินขีดความสามารถจะส่งผลให้สภาพแวดล้อมได้รับผลกระทบกระเทือนจนไม่สามารถที่จะฟื้นฟูกลับสู่สภาพเดิมได้ โดยมีปัจจัยเป็นองค์ประกอบและโครงสร้างของระบบนิเวศเป็นบรรทัดฐานในการรองรับเพื่อทราบถึงระดับและขีดความสามารถที่จะทนทานต่อการพัฒนาหรือการกระทำใดขนาดไหน (นราวดี บัวขวัญ, 2559: 11) สอดคล้องกันกับการให้ความหมายของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2535) ขีดความสามารถนั้นสามารถเปลี่ยนแปลงหรือตีความหมายได้แตกต่างกันออกไปตามชนิดของแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรม เวลาและสถานที่ ขีดความสามารถยังแตกต่างกันตามเกณฑ์และปัจจัยในการพิจารณาการยอมรับได้ เช่น ขนาดของพื้นที่ ความต้องการน้ำ การปล่อยมลพิษ การรักษาทัศนียภาพ เป็นต้น ยังมีการรวมถึงความสามารถในการจัดการ การควบคุมป้องกันผลกระทบ ที่อาจส่งผลมาจากปริมาณนักท่องเที่ยว ดังนั้นการศึกษาขีดความสามารถนั้นต้องคำนึงถึงความเกี่ยวข้องของปัจจัยต่างๆ เพื่อง่ายต่อการพิจารณาในการตัดสินใจเลือกระดับของขีดความสามารถในการรองรับได้

ดร.ชนิ เอมพันธ์ (2547) ได้สรุป ขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านการท่องเที่ยวมีการคำนึงถึงองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้เพิ่มองค์ประกอบเข้าไปใหม่จากเดิมที่มอง 4 ด้าน ให้องค์ประกอบความสามารถมีความสมบูรณ์มากขึ้นและครอบคลุมมากขึ้น ดังนี้

1. ขีดความสามารถในการรองรับด้านกายภาพ (physical carrying capacity) เป็นขีดความสามารถที่มีการกำหนดอย่างชัดเจนมากกว่าขีดความสามารถในด้านอื่น ง่ายในการพิจารณา เช่น ขนาดของพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยว ระยะทางและเวลาเฉลี่ยจนถึงปลายทางของนักท่องเที่ยว จำนวนประชากรต่อพื้นที่ เป็นต้น และไม่ทำให้สถานที่เหล่านั้นเสื่อมโทรม สึกกร่อนจากความแออัดของนักท่องเที่ยว เป็นการให้ความสำคัญเฉพาะ ด้านพื้นที่ด้านเดียว โดยไม่ได้ให้ความสำคัญด้านหน่วยการใช้อื่น ที่อาจจะมีผลต่อการใช้ประโยชน์พื้นที่

2. ขีดความสามารถในการรองรับด้านเศรษฐกิจ (economic carrying capacity) เป็นการมองผลที่มาจากสภาพแวดล้อมจากทางกายภาพ สังคมและเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นกับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียจากการพัฒนาการท่องเที่ยว และคุณภาพชีวิตของชุมชนที่ได้รับผลจากการพัฒนา ในด้านสภาพความเป็นอยู่ทางด้านร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ รวมทั้งระบบเศรษฐกิจที่มีขึ้นหรือแย่งตามกลไกการท่องเที่ยวที่เป็นไปตามฤดูกาลของพื้นที่ สร้างผลกระทบออกเป็น 3 ลักษณะคือ ทางตรง, ทางอ้อม, และต่อเนื่อง โดยมีลักษณะดังนี้

ทางตรง คือ การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวโดยตรงในการซื้อสินค้า หรือการบริการด้านการท่องเที่ยวจากผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยว เช่น การจ่ายค่าที่พัก เป็นต้น แล้วผู้ประกอบการก็นำเงินที่ได้ไปจ่ายต่อในรอบแรกที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น เป็นเงินเดือน จ่ายภาษี เป็นต้น

ทางอ้อม คือ ผลกระทบลำดับต่อไปที่เกิดจากการที่บุคคลในธุรกิจการท่องเที่ยว หรือหน่วยงานที่ได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจในรอบแรกจากการท่องเที่ยว นำเงินที่ได้รับไปจ่ายเพื่อการผลิต หรือการบริการเพื่อนำมารองรับการท่องเที่ยว เช่น ธุรกิจการผลิตพืชผัก และเนื้อสัตว์ให้แก่ผู้ประกอบการร้านอาหาร เป็นต้น

ต่อเนื่อง คือ ผลกระทบจากทางตรงและทางอ้อมนำเงินไปใช้จ่ายในธุรกิจอื่นที่ไม่ได้อยู่ในแหล่ง เช่น ลูกจ้างที่ได้รับเงินเดือนมาแล้ว นำเงินนั้นไปใช้จ่ายซื้อเสื้อผ้ามีต้นตอจากการทำให้ธุรกิจร้านขายเสื้อผ้าได้รับเงินที่มาจากเงินเดือนของพนักงานที่ได้มาจากการท่องเที่ยว

3. ชีตความสามารถในการรองรับด้านนิเวศวิทยา (bio-physical or ecological carrying capacity) เป็นการศึกษาการใช้ประโยชน์สูงสุดของกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีระบบนิเวศแบบรับอยู่ และมีปัจจัยใดบ้างที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่นำมาซึ่งความเสื่อมโทรมจนยากในการแก้ไขให้กลับคืนสู่สภาพเดิมได้ โดยมีการกำหนดเกณฑ์ ของผลกระทบว่าขนาดหรือปริมาณเท่าไร ยอมรับที่จะเป็นค่าสูงสุดที่ยอมรับให้เกิดขึ้น หรือที่เรียกว่า ค่าวิกฤติ (threshold level) หมายถึง ถ้ามีผลกระทบมีค่าสูงเกินกว่านี้เมื่อใด จะก่อให้เกิดผลเสียหาย หรือเป็นอันตรายต่อระบบนิเวศ เช่น ปริมาณขยะที่เกิดขยะต่อความสามารถในการจัดเก็บและทำลายขยะ เป็นต้น

4. ชีตความสามารถในการรองรับด้านสังคมและวัฒนธรรม (social carrying capacity) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการตระหนักถึงจำนวนกลุ่มนักท่องเที่ยว หรือความแออัดที่เกิดขึ้นในพื้นที่อันจะนำมาซึ่งความขัดแย้งของการประกอบกิจกรรมในพื้นที่ และส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจตลอดจนประสบการณ์การท่องเที่ยวที่มีคุณค่าของนักท่องเที่ยวได้ จึงควรมีการคำนึงถึงจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดต่อช่วงเวลา ที่ไม่ทำให้เกิดผลกระทบด้านลบต่อสังคม และวัฒนธรรมของชุมชนการท่องเที่ยวจนยอมรับไม่ได้ เช่น การพานักท่องเที่ยวหนึ่งเรือวิ่งเข้าออกคลองน้ำโดยไม่จำกัดรอบ ส่งผลกระทบเรื่องเสียงและคลื่นจากเรือก่อกวนผิวน้ำจนเกิดความเดือนร้อนในชุมชน เป็นต้น

5. ชีตความสามารถในการรองรับด้านจิตวิทยา (perceptual carrying capacity) หรือ ชีตความสามารถในการรองรับทางความรู้สึกเป็นการศึกษาลักษณะการใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวของตัวนักท่องเที่ยวเองว่าก่อให้เกิดผลกระทบต่อความรู้สึกของตัวนักท่องเที่ยวเองอย่างไรบ้าง โดยเฉพาะความรู้สึกเรื่องการแออัดของนักท่องเที่ยวเองที่มีต่อแหล่งเที่ยวนั้นที่ประกอบกิจกรรมอยู่ เช่น นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเล่นน้ำที่ชายหาดเกาะสิมิลันจำนวน 83 คน โดยมีการกำหนดผลกระทบทางจิตวิทยาเป็นค่าตัวเลขมาตรวัด 0 ถึง 9 โดยให้ 0 เท่ากับไม่แออัด และ 9 เท่ากับระดับความแออัด

สูงสุดพบว่า นักท่องเที่ยวทั้ง 83 คน ให้คะแนนเฉลี่ยนอกมาอยู่ที่ระดับ 6 ซึ่งพบว่า การรับรู้ถึงความแออัดอยู่ในระดับ ค่อนข้างมาก เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับขีดความสามารถในการรองรับด้านท่องเที่ยว

พิมพ์ลภัส ชันหลวง (2545) ได้ศึกษาเรื่องผลกระทบทางจิตวิทยาและการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับทางจิตวิทยาของแหล่งนันทนาการประเภทน้ำตก ซึ่งพบว่าผลกระทบทางจิตวิทยาของการรองรับนั้น นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความพอใจอยู่ในระดับปานกลาง-มาก ซึ่งสมมติฐานที่ผู้ศึกษาได้ตั้งไว้มี 5 ข้อ และพบว่ามีเพียงข้อเดียวที่ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน จากที่พบว่าจำนวนนักท่องเที่ยวไม่มีอิทธิพลต่อตัวชี้วัดผลกระทบทางจิตวิทยาในทุกพื้นที่ ผู้ศึกษางานวิจัยชิ้นนี้จึงไม่ได้กำหนดขีดความสามารถเป็นตัวเลข แต่พิจารณาในเชิงคุณภาพจากรู้สึกต่อสภาพแวดล้อมและความพึงพอใจโดยรวม

เฉลิมเกียรติ สุริยะวงศ์ (2548) ได้ศึกษาขีดความสามารถในการรองรับได้ของการประกอบกิจกรรมดำน้ำตื้นในแนวปะการัง กรณีศึกษา: อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง ผลการศึกษาพบว่า ผลการประเมินขีดความสามารถในการรองรับด้านกายภาพเกินกว่าขีดความสามารถในการรองรับได้ของแนวปะการัง เนื่องจากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้มข้นจึงจำเป็นต้องกำหนดมาตรการต่างในการจัดกิจกรรมดำน้ำตื้นของอุทยาน ส่วนด้านการจัดการและสิ่งอำนวยความสะดวกยังไม่เพียงพอโดยเฉพาะช่วงที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก

อารีรัตน์ ภาคพิธเจริญ (2548) ได้ศึกษาขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน กรณีศึกษาหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย จังหวัดสมุทรสงคราม การศึกษาพบว่า กิจกรรมการเข้าพัก homestay และกิจกรรมท่องเที่ยวด้วยเรือโดยสารด้วยกัน จะได้ค่าขีดความสามารถในการรองรับต่ำสุดของหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทรงไทย เท่ากับ 52 คน และค่าขีดความสามารถในการรองรับสูงสุดมีค่าเท่ากับ 130 คน ซึ่งชี้ให้เห็นว่ากิจกรรมท่องเที่ยวด้วยเรือเป็นกิจกรรมที่เป็นข้อจำกัด ซึ่งผู้ที่ได้รับผลกระทบกิจกรรมส่วนใหญ่ให้การยอมรับต่อค่าขีดความสามารถในการรองรับดังกล่าวในระดับสูงจากการศึกษานี้พบว่าค่าขีดความสามารถในการรองรับทาง homestay นั้น สูงกว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวโดยเรือมาก ทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ข้อจำกัดนี้ได้คือ ต้องหาวิธีการขนส่งนักท่องเที่ยวไปยัง homestay ด้วยวิธีอื่นที่ไม่ใช่เรือ เช่น ใช้การขนส่งด้วยรถยนต์ชนิดต่าง ๆ นอกจากนั้นควรจัดให้มีกิจกรรมใหม่ๆ ที่ไม่ต้องการการเดินทางด้วยเรือเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วย

ณัฐวิภา อ้วนสกุล (2549) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินมูลค่าและขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว: กรณีศึกษา หาดบางแสน จังหวัดชลบุรี ในงานวิจัยชิ้นนี้ได้ทำการศึกษาสองแบบคือ การประเมินมูลค่าและขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว โดยผู้วิจัยได้สรุปผลการศึกษาเฉพาะขีดความสามารถในการรองรับเนื่องจากเป็นรูปแบบงานที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยของผู้วิจัย โดยผลการศึกษาพบว่า การประเมินขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวและนันทนาการด้านกายภาพ สามารถรองรับนักท่องเที่ยวในช่วงวันธรรมดาและวันหยุดซึ่งไม่เกินขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวดังกล่าว และจากสถานการณ์ในช่วงทำการวิจัยนั้นไม่มีความจำเป็นในการใช้กลไกราคาเข้ามาควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยว

ธนธิป แก้วมณี และคณะ (2550) ได้ศึกษาเรื่องขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ในเขตบริการอุทยานแห่งชาติปางสีดา จังหวัดตาก โดยวัตถุประสงค์ของการศึกษาโดยการประเมินความจุสิ่งอำนวยความสะดวกของอุทยานแห่งชาติปางสีดา ได้แก่ บ้านพักรับรอง ที่จอดรถ จุดรองรับขยะ และห้องน้ำ ผลการศึกษาพบว่า บ้านพักรับรองนักท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติปางสีดาสามารถรับนักท่องเที่ยวได้ 113 คน แต่พื้นที่โดยรอบอุทยานไม่มีบ้านพักหรือรีสอร์ทเอกชนในบริเวณใกล้เคียงในการรองรับนักท่องเที่ยวหากมีปริมาณที่เพิ่มขึ้น ที่จอดรถสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ ส่วนจุดรองรับขยะอยู่ในเกณฑ์ที่เกินขีดความสามารถในการรองรับ ทั้งนี้อุทยานต้องวางมาตรการเกี่ยวกับระบบการกำจัดและแยกขยะที่มีประสิทธิภาพต่อไป และห้องน้ำนั้นอยู่ในระดับที่มีผลกระทบปานกลาง

อมรรัตน์ วิถีสวัสดิ์ (2550) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมเพื่อกำหนดย่านตามขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะช้าง จังหวัดตราด พบว่า จำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นทำให้สถานที่ท่องเที่ยวและที่พักเพิ่มขึ้นตาม ทำให้ปริมาณการใช้น้ำเพิ่มขึ้นส่งผลให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอย และเกิดการบุกรุกพื้นที่ป่ามากขึ้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทำให้สภาพแวดล้อมเกิดการเปลี่ยนแปลงรวมถึงวัฒนธรรมของชุมชน งานวิจัยชิ้นนี้จึงได้กำหนดย่านเพื่อควบคุมและจัดการการเติบโตด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะช้างให้เป็นระเบียบและมีความยั่งยืนต่อไป โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น 4 ย่าน 1) พื้นที่ท่องเที่ยวชายหาดและทะเล 2) พื้นที่อนุรักษ์เพื่อการท่องเที่ยวตามธรรมชาติ 3) พื้นที่ท่องเที่ยวแบบวิถีชีวิตชุมชน 4) พื้นที่บริการการท่องเที่ยว

บรรลือศักดิ์ วงษ์ภักดี (2552) ได้ศึกษาเรื่องขีดความสามารถในการรองรับการใช้ประโยชน์ด้านนันทนาการของอุทยานแห่งชาติเขาชะเมา-เขาวง โดยใช้วิธีการแจกแจงประกอบกับการใช้แบบสอบถาม ผลการศึกษาพบขีดความสามารถในการจัดการอุทยานอยู่ในระดับปานกลาง ขีดความสามารถในการรองรับด้านกายภาพรุนแรงเกินขีดความสามารถในการรับได้ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกอยู่ในระดับปานกลางและด้านการใช้ประโยชน์อยู่ในระดับต่ำกว่าขีดความสามารถในการรองรับ ส่วนขีดความสามารถในการรองรับด้านจิตวิทยา พบว่าอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าขีดความสามารถ

ในการรองรับของนักท่องเที่ยวที่เข้าไปประกอบกิจกรรม โดยมีความต้องการให้นักท่องเที่ยวในบริเวณที่ประกอบกิจกรรมไม่เกิน 100 คน

มยุรี นาสา (2553) ได้ศึกษาเรื่อง ชีตความสามารถด้านจิตวิทยาในการรองรับกิจกรรมท่องเที่ยว บริเวณชายหาดของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะลันตา เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการรับรู้ความรู้สึกแออัดกับจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดที่ประกอบกิจกรรมอยู่ในบริเวณชายหาดอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะลันตา และกำหนดเกณฑ์มาตรฐานจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดที่ประกอบกิจกรรมอยู่ในบริเวณชายหาดอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะลันตา มีบริเวณศึกษาคือชายหาดเกาะเมียงและเกาะลันตา ซึ่งเป็นจุดที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะลันตาเปิดให้ประกอบกิจกรรมชายหาดได้ และทำการศึกษาชีตความสามารถด้านจิตวิทยาในการรองรับกิจกรรมชายหาด โดยใช้ปัจจัยระดับการรับรู้ถึงความแออัดของนักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่าง พบว่า การรับรู้ถึงความรู้สึกแออัดของนักท่องเที่ยวบริเวณชายหาดเกาะเมียง พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง ชายหาดเกาะลันตามีการรับรู้ถึงความรู้สึกแออัดอยู่ในระดับต่ำ การประมาณการจำนวนนักท่องเที่ยวที่ระดับความรู้สึกแออัด 6 ซึ่งเป็นระดับผลกระทบที่กำหนดไว้สูงสุดที่ยอมรับได้มีค่าเท่ากับ 70 คนต่อช่วงเวลา (PAOT) ส่วนชายหาดเกาะลันตา พบว่า จำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดที่ยอมรับได้ทางจิตวิทยาที่ระดับความรู้สึกแออัด 6 มีค่าเท่ากับ 83 คนต่อช่วงเวลา (PAOT) จากการเปรียบเทียบจำนวนนักท่องเที่ยว พ.ศ. 2552-2553 กับปริมาณนักท่องเที่ยวสูงสุดด้านจิตวิทยาที่กำหนดจากการรับรู้ถึงความแออัดที่ระดับ 6 พบว่า ชายหาดเกาะเมียง (เกาะสี่) และเกาะลันตา (เกาะแปด) อยู่ในช่วงเกิดขีดความสามารถที่ยอมรับได้ (exceeding cc) ทั้งในช่วงที่จำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุด และจำนวนนักท่องเที่ยวเฉลี่ย จึงควรมีมาตรการในการจัดการเพื่อลดความแออัดของนักท่องเที่ยวที่มาประกอบกิจกรรมบริเวณชายหาดทั้งสอง

สุนันทา เลาว์ณศิริ (2556) ได้ศึกษาเรื่อง ชีตความสามารถในการรองรับการใช้ประโยชน์ด้านนันทนาการในด้านคุณภาพน้ำตกของอุทยานแห่งชาติภูกระดึง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาขีดความสามารถน้ำตกจำนวน 6 แห่ง คือ น้ำตกวังขาว น้ำตกเพ็ญพบ น้ำตกเพ็ญพบใหม่ น้ำตกถ้ำใหญ่ น้ำตกธารสวรรค์ และน้ำตกโผนพบ ทำการเก็บตัวอย่างน้ำด้วยวิธีการจ้วงตัก ณ ช่วงที่มีนักท่องเที่ยวสูงสุด และนักท่องเที่ยวปกติ พารามิเตอร์ที่ใช้วิเคราะห์ คุณภาพน้ำตก พบว่าช่วงที่มีนักท่องเที่ยวสูงสุด และนักท่องเที่ยวปกติ น้ำตกวังขาวมีระดับผลกระทบสูง (high impact) และระดับการใช้ประโยชน์ด้านคุณภาพน้ำปัจจุบัน อยู่ในระดับที่เกินขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ (exceeding carrying capacity) ในขณะที่น้ำตกเพ็ญพบ น้ำตกเพ็ญพบใหม่ น้ำตกถ้ำใหญ่ น้ำตกธารสวรรค์ และน้ำตกโผนพบ พบว่าไม่มีผลกระทบ หรือมีระดับผลกระทบต่ำ (no/low impact) และ

ระดับการใช้ประโยชน์ด้านคุณภาพน้ำยังอยู่ ในระดับที่ต่ำกว่าขีดความสามารถในการรองรับได้ (below carrying capacity)

สุนทร ทวีวารสวัสดิ์ (2556) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบจำลองขีดความสามารถในการรองรับขยะมูลฝอยเพื่อการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน: กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการศึกษาพบว่า การประเมินขีดความสามารถในการรองรับขยะมูลฝอยของตลาดน้ำอัมพวาอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ และจากการพัฒนาแบบจำลองขีดความสามารถในการรองรับขยะมูลฝอยของตลาดน้ำทำให้พบองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการบูรณาการองค์ความรู้เชิงทฤษฎีเข้ากับการวิเคราะห์บริบท ที่อยู่บนแนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

ชุกกลิ่น อุณวิจิตร และคณะ (2557) ได้ศึกษาเรื่องการวิจัยขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านถ้ำปลา จังหวัดเชียงราย จากการศึกษาพบว่า ผลกระทบจากการท่องเที่ยวมีระดับความรุนแรง 2 เรื่องคือคุณภาพของน้ำในธารน้ำเริ่มเน่าเสีย เนื่องจากชุมชนขาดความรู้เรื่องระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม ส่วนเรื่องที่สองคือปัญหาของลิง ที่เพิ่มจำนวนขึ้นทุกปีโดยไม่มีการควบคุม เพราะชุมชนคิดว่าจำนวนลิงช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวและทำให้ชุมชนมีรายได้ ขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวของชุมชนวัดถ้ำปลา พบว่ากลุ่มเรือถีบมีรายได้สูงและจะสูงขึ้นเพราะมีการชำระซึ่งขาดงบประมาณในการซ่อมแซม แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของวัดถ้ำปลาโดยมีเกณฑ์ชี้วัด 4 ด้านคือ กลุ่มเฝ้าระวังเรื่องน้ำ กลุ่มเฝ้าระวังเรื่องลิง กลุ่มเฝ้าระวังเรื่องขยะ และกลุ่มเฝ้าระวังเรื่องถ้ำ เป็นเครื่องยืนยันได้ว่ากระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมช่วยพัฒนาขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวของชุมชนได้ในระดับหนึ่ง แต่การสร้างการมีส่วนร่วมเป็นกลไกเฝ้าระวัง พบว่าชุมชนที่ไม่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวต้องการมีส่วนร่วมน้อยมาก การดำเนินการจึงต้องใช้เวลาในการกระตุ้นจิตสำนึกของชุมชนต่อไปอีกระยะหนึ่ง

ฐิติ ฐิติจำเรียวพร และคณะ (2557) ได้ศึกษาการจัดการขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กำปอง อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาซึ่งสามารถจำแนกเป็น 2 ส่วนตามวัตถุประสงค์ของผู้ทำการวิจัยคือ เพื่อประเมินศักยภาพและผลกระทบด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ด้านสังคมวัฒนธรรม และด้านจิตวิทยา โดยพบว่าด้านกายภาพไม่มีผลกระทบทางลบซึ่งอยู่ในระดับที่ชุมชนสามารถจัดการได้ ด้านสิ่งแวดล้อมชุมชนตระหนักและดูแลจัดการขยะทั้งครัวเรือนของตนและของชุมชน โดยมีการเฝ้าระวังเพื่อจัดการคุณภาพของสิ่งแวดล้อม ด้านสังคมวัฒนธรรมสร้างจิตสำนึกผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวและรื้อฟื้นรูปแบบวิถีการประกอบอาหาร ด้านจิตวิทยาศึกษาความพึงพอใจและความรู้สึกของนักท่องเที่ยว หลังจากมีการท่องเที่ยวเข้ามาสู่ภาวะของชุมชนได้รับผลกระทบเฉพาะช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว ส่วนอีกวัตถุประสงค์หนึ่งคือ เพื่อค้นหารูปแบบการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชนโดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับ พบว่าชุมชนมีระบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยการจัดการระบบการรองรับของทรัพยากรการท่องเที่ยว ในด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมชุมชนมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยคำนึงขีดความสามารถ เช่น การพักค้างคืนในหมู่บ้านไม่เกินจำนวนที่กำหนด การกำหนดระบบและกลไกการดูแลจัดการขยะ และการติดตามตรวจสอบคุณภาพของแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภค ส่วนด้านจิตวิทยาหรือสุขภาพของคนในชุมชนมีการจัดการภาวะเครียดและการดูแลสุขภาพทั้งในและนอกฤดูกาลท่องเที่ยว และการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวใหม่ๆ เพื่อการจัดกิจกรรมรองรับนักท่องเที่ยวครั้งต่อไปไม่ให้เกิดจุดตันในพื้นที่ท่องเที่ยวที่ชุมชนสามารถบริหารจัดการได้

ณัทศักดิ์ พลายนพล (2557) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาปัญหา และผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดต่อชุมชนโดยทฤษฎีขีดความสามารถในการรองรับด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อศึกษาขีดความสามารถของแหล่งน้ำในการสนับสนุนกิจกรรมอุตสาหกรรม และเพื่อศึกษาขีดความสามารถของแหล่งน้ำและอากาศในการรองรับกิจกรรมอุตสาหกรรม ผลการศึกษาพบว่า ขีดความสามารถของแหล่งน้ำในพื้นที่เพื่อใช้สนับสนุนกิจกรรมอุตสาหกรรมของนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด มีไม่เพียงพอ เนื่องจากปัญหาด้านการขาดศักยภาพของแหล่งน้ำในพื้นที่ ทั้งนี้ น้ำที่ใช้ในอุตสาหกรรมถูกจัดสรรมาจากแหล่งน้ำขนาดใหญ่ 2 แหล่ง ที่ตั้งอยู่ในอำเภอใกล้เคียง คือ อ่างเก็บน้ำดอกกราย และอ่างเก็บน้ำหนองปลาไหล ในเขตจังหวัดระยอง และพบว่าการขยายตัวเนื่องจากการรวมกลุ่มของอุตสาหกรรมทำให้เกิดความต้องการใช้น้ำในปริมาณที่เพิ่มขึ้น

นิศศา ศิลปะเสรษฐ และคณะ (2557) ได้ศึกษาเรื่อง ชีตความสามารถในการรองรับการทองเทียวของจังหวัดภูเก็ต-กรณีศึกษา หาดป่าตอง มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อประเมินความสามารถในการรองรับด้านกายภาพ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านความรู้สึก 2) เสนอแนะแนวทาง และมาตรการไม่ให้ผลกระทบจากการทองเทียวอยู่ในระดับที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อภาพลักษณ์ของจังหวัดภูเก็ต มีประชากรในการวิจัย 2 กลุ่ม คือ นักทองเทียวที่มาเที่ยวหาดป่าตอง จังหวัดภูเก็ต ในช่วงฤดูกาลทองเทียว (high season) และ กลุ่มตัวแทน ภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และตัวแทนประชาชน ณ หาดป่าตอง จังหวัดภูเก็ต ผลการศึกษา พบว่า นักทองเทียวส่วนใหญ่ เดินทางด้วยตนเอง เข้าพักโรงแรม และมาเพื่อพักผ่อน/ชมธรรมชาติ เป็นหลัก ส่วนการใช้ประโยชน์เพื่อการทองเทียว และกิจกรรมทางทะเล มีความต้องการอยู่ในระดับน้อย มีสิ่งดึงดูดใจ คือ ชายหาดเพื่อการพักผ่อน ในการประเมินชีตความสามารถในการรองรับนักทองเทียวด้านกายภาพ สิ่งอำนวยความสะดวก และด้านความรู้สึก พบว่า ในด้านการจัดการ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีความพึงพอใจในระดับมาก ส่วนด้านความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน ด้านการจัดการขยะ และของเสีย ด้านห้องน้ำ ด้านที่นั่ง พื้นที่สาธารณะ สำหรับการพักผ่อน มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ผลการศึกษาจากการสนทนากลุ่มตัวแทน พบว่า ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ปริมาณและลักษณะการใช้ประโยชน์ของนักทองเทียว ในปัจจุบันยังไม่ก่อให้เกิดผลกระทบในระดับเกิดชีตความสามารถในการรองรับได้ แต่ก่อให้เกิดมลพิษทางสายตา สำหรับชีตความสามารถในการรองรับการทองเทียว ด้านกายภาพ พบว่า มีปัญหาทางกายภาพที่ส่งผลเสียต่อภาพลักษณ์ และชีตความสามารถในการรองรับนักทองเทียวหลายประการ ส่วนใหญ่เป็นปัญหาาระบบด้านการจัดการสาธารณูปโภคพื้นฐาน ได้แก่ 1) น้ำประปา 2) ระบบบำบัดน้ำเสีย 3) การจัดการขยะ 4) การจราจร ทำให้เกิดอุบัติเหตุและเกิดปัญหามลพิษ 5) ความรู้สึกไม่ปลอดภัยของนักทองเทียว

เบญจมาศ ณ ทองแก้ว และคณะ (2557) ได้ศึกษาเรื่อง ชีตความสามารถในการรองรับการทองเทียวโดยชุมชนของเกาะพิทักษ์ จังหวัดชุมพร มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินชีตความสามารถในการรองรับทางการทองเทียว และสร้างรูปแบบกลไกเฝ้าระวังผลกระทบที่เหมาะสมต่อการรองรับปริมาณนักทองเทียวให้อยู่ในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อแหล่งทองเทียว ดำเนินการในพื้นที่วิจัยชุมชนเกาะพิทักษ์หมู่ ที่ 14 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร ประชากรที่เข้าร่วมการวิจัยประกอบด้วยตัวแทนกลุ่มเยาวชน กลุ่มโฮมสเตย์ กลุ่มแม่บ้าน และสมาชิก อบต. ได้ร่วมกันสังเคราะห์ข้อมูลด้านนิเวศวิทยา ด้านกายภาพ สิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสังคมจิตวิทยา และด้านเศรษฐกิจ จากการศึกษาพบว่า ชีตความสามารถในการรองรับได้ด้านกายภาพ และสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ พื้นที่พักค้าง พื้นที่ลาดจอดรถ และห้องน้ำ-ห้องสุขา มีการใช้ประโยชน์อยู่ในระดับปานกลางของชีตความสามารถในการรองรับได้ (at&approaching cc) ด้านนิเวศวิทยาชุมชน ได้แก่ การ

จัดการขยะมีการใช้ประโยชน์อยู่ในระดับปานกลางของขีดความสามารถในการรองรับได้ และด้านคุณภาพน้ำมีการใช้ประโยชน์อยู่ในระดับต่ำกว่าขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ (below cc) สำหรับด้านสังคมจิตวิทยามีการใช้ประโยชน์อยู่ในระดับปานกลางของขีดความสามารถในการรองรับได้ และน้ำเพื่อการอุปโภคมีการใช้ประโยชน์อยู่ในระดับใกล้เคียงขีดความสามารถในการรองรับได้ (exceeding cc) คณะวิจัยสร้างมาตรการ กลไกเฝ้าระวัง และชุดความรู้ด้านการบริหารจัดการ ภายใต้แนวคิด “คิดร่วม ทำร่วม ต่อยอดร่วมกัน” พบว่า มาตรการและกลไกเฝ้าระวัง มีความเหมาะสมต่อการรองรับการท่องเที่ยวให้อยู่ในระดับที่ก่อให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุดและเกิดประโยชน์สูงสุดสอดคล้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะพิทักษ์ จังหวัดชุมพร

สุขสวรรค์ คำวงศ์ และ เมตตา ตาละลักษณ์ (2557) ได้ศึกษาเรื่องขีดความสามารถในการรองรับและการจัดการขยะในแหล่งท่องเที่ยวตำบลภูฟ้า อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน ผลการวิจัยพบว่า เงื่อนไขความสำเร็จของการบริการจัดการขยะในแหล่งท่องเที่ยวตำบลภูฟ้า คือ การมีส่วนร่วมจากชุมชน โรงเรียน วัด โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ป่าไม้ องค์กรบริหารส่วนตำบล มีการประสานงานกันทำงานร่วมกัน และการวางแผนร่วมกันทุกภาคส่วนของชุมชน รวมถึงการสร้างเครือข่าย ทั้งภาครัฐและเอกชน โดยให้ตระหนักถึงความสำคัญในการบริหารจัดการขยะในทุกภาคส่วน และการลดปริมาณขยะโดยการคัดแยกขยะก่อนทิ้งและนำกลับมาใช้ใหม่

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุมชนบ้านแม่กลางหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

สิริวัฒนา ไจมา และคณะ(2546) ได้ศึกษา เรื่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนบ้านแม่กลางหลวง ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ที่ผ่านมานั้นชุมชนมีประสบการณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในรูปแบบของการเป็นผู้ประกอบการที่มีผลประโยชน์และผู้เสียประโยชน์ แต่ในส่วนของนักท่องเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชุมชนยังขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ถูกต้อง ขาดทักษะในการจัดการและมีทัศนคติในเชิงลบต่อการท่องเที่ยว ได้แก่ การจัดการขยะมูลฝอยที่ไม่มีการจัดการ วัฒนธรรมประเพณีที่เปลี่ยนแปลงไปจากดั้งเดิมตามยุคสมัยและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ดังนั้น จึงมีการสร้างกระบวนการเรียนรู้ตามขั้นตอน คือ 1) สร้างองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2) การวิเคราะห์ศักยภาพทางการท่องเที่ยว และทำการกำหนดแผนงานแนวทางการพัฒนา 3) สร้างความพร้อมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ชุมชน 4) ดำเนินการพัฒนา 5) ติดตามและประเมินผล 6) แก้ไขและปรับปรุงพัฒนา ขั้นตอนมีลักษณะเป็นวงจรที่มีความสอดคล้องกับสภาพเหตุการณ์การท่องเที่ยวในชุมชนเพื่อให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน

เกวลิน หนูสุทธิ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนในหมู่บ้านแม่กลางหลวง ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าสถานการณ์ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวงมีอัตราการเติบโตที่เพิ่มมากขึ้น จากปี 2556 มาถึงปี 2557 มีจำนวนเพิ่มขึ้นร้อยละ 34 จากการนับจำนวนนักท่องเที่ยว และยังพบอีกว่าในนักท่องเที่ยว 100 คน จะเป็นคนไทย 55 คน และเป็นชาวต่างชาติ 45 คน มีความนิยมที่จะเดินทางมาในช่วงเดือนตุลาคมยาวไปจนถึงเดือนมกราคม ซึ่งเป็นช่วงฤดูหนาวของทางภาคเหนือ ส่วนใหญ่จะมาในรูปแบบไม่พักค้างคืน แต่ถ้าแบบพักค้างคืนจะเลือกใช้บริการรีสอร์ตชุมชน ใช้เวลาเข้าพักเฉลี่ย 2 วัน หลังการค้นพบได้ทำการศึกษาแนวทางในการจัดการผลกระทบที่มีแนวโน้มที่เกิดขึ้นได้ในหมู่บ้านแม่กลางหลวงสามารถจำแนกออกเป็น 4 ด้านใหญ่ ดังนี้ ด้านเศรษฐกิจ ควรที่จะส่งเสริมครัวเรือนในหมู่บ้านให้มีรายได้มากขึ้น และกระจายรายได้รวมถึงผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม ด้านสังคมควรมีกฎระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับบุคคลภายนอกที่จะเข้ามามีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยวภายในหมู่บ้าน ในด้านวัฒนธรรม ได้แยกออกเป็น 3 ประเด็นคือ 1) ควรให้มีการฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิมของท้องถิ่น 2) พัฒนาศักยภาพคนในชุมชนด้านการสื่อสาร เพื่อสามารถแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับนักท่องเที่ยวได้ 3) ส่งเสริมการผลิต และจัดจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง ด้านสิ่งแวดล้อมก็ได้แยกออกเป็น 3 ประเด็นเช่นกัน เริ่มจาก 1) การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการท่องเที่ยว 2) การสร้างสิ่งปลูกสร้างให้มีความกลมกลืนกับสภาพโดยรวมเดิมของหมู่บ้านและ 3) การแก้ไขปัญหามลพิษต่อสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เข้ามามีบทบาทอย่างมาก ณ ปัจจุบันสามารถที่จะส่งเสริมให้ชุมชนเกิดการบริหารทรัพยากรในพื้นที่ ให้เกิดการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน ชุมชนสามารถมีต้นทุนในการเริ่มได้ไม่มีค่าใช้จ่าย จึงไม่แปลกที่ชุมชนจะเริ่มหันมาจับด้านการท่องเที่ยวมากขึ้น ในรูปแบบของการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีการจัดการท่องเที่ยวจากการปรึกษาหน่วยงานภาครัฐ และได้รับการสนับสนุนจากงานวิจัย จากนักวิจัยไว้มากมาย การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงมีการท่องเที่ยวแบบศึกษาดูงาน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวพักแรมแบบ homestay หรือการท่องเที่ยวแบบวัฒนธรรม มีผลตอบรับที่ดี และสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนเป็นอย่างมาก สามารถเห็นชุมชนมากมายส่งเสริมเรื่องการท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อเป็นรายได้เสริม แต่มีชุมชนบางที่ใช้การท่องเที่ยวเป็นรายได้หลักของชุมชน ยกตัวอย่าง หมู่บ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่ ใช้การท่องเที่ยวเป็นหลักร่วมกับการใช้ชีวิตชีวิตของชาวบ้าน ทำให้มีการเข้าไปศึกษาหมู่บ้านแม่กำปอง เป็นจำนวนมาก เพื่อที่จะทำการนำไปประยุกต์ใช้กับหมู่บ้านของตน แต่ในความสำเร็จย่อมมีการจัดการที่ดี เพราะฉะนั้น

ชุมชนที่ต้องการจะพัฒนาตัวเองให้เข้ามาทำเรื่องการท่องเที่ยวที่นั่นต้องรู้จักการมีส่วนร่วมของพื้นที่กับหน่วยงานภาครัฐ หรือการศึกษาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงไม่แปลกที่การท่องเที่ยวโดยชุมชนส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติ วิถีชีวิต และวัฒนธรรมมาเป็นรูปแบบในการท่องเที่ยวโดยชุมชนในทุกชุมชนนั่นเอง

เมื่อสถานที่ หรือแหล่งท่องเที่ยวเป็นจุดสนใจจากนักท่องเที่ยวมาก จึงเกิดการเข้าไปเยี่ยมชมพื้นที่โดยไม่ได้วัดระดับค่าความเหมาะสมของพื้นที่ หรือขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่เลย โดยเห็นได้ชัดจากการป้องกันแนวป่ากรังของพื้นที่อุทยานแห่งชาติเกาะลันตา ที่มีการควบคุมเวลาเปิดปิดของพื้นที่ เพื่อเป็นการรักษาเพื่อฟื้นฟูแนวป่ากรังและรักษาสภาพของพื้นที่ให้มีความสวยงามเช่นเดิม ทำให้งานการวัดขีดความสามารถในการรองรับพื้นที่นั้นจึงมุ่งเน้นไปยังอุทยานเป็นส่วนมากเพราะอุทยานเป็นหน่วยงานของรัฐที่ทำการรักษาสภาพพื้นที่และปกป้องให้สถานที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ผ่านการส่งเสริมทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในการเสริมรายได้ให้แก่อุทยาน แต่ในขณะเดียวกันการท่องเที่ยวในลักษณะอื่นก็ยังมีมีความจำเป็นที่จะต้องนำขีดความสามารถในการท่องเที่ยวเข้ามาดูแลสถานที่เช่นกัน เพราะ การท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเน้นการท่องเที่ยวโดยหวังจะนำแต่รายได้เข้าสู่ชุมชน หรือสถานที่ของตนเองจนทำให้สภาพของพื้นที่เกิดความเสื่อมโทรมไม่สามารถฟื้นฟูได้ทันทำให้การท่องเที่ยวในพื้นที่บางแห่งล้มเลิกการท่องเที่ยว หรืออยู่ได้ไม่นานนั่นเอง มีนักท่องเที่ยวน้อยลง จนทำให้ต้องหยุดการทำการท่องเที่ยวไป จึงเป็นเรื่องสำคัญที่การที่จะทำการท่องเที่ยวในที่ไหนก็ตาม ต้องควรมีการวัดระดับขีดความสามารถของพื้นที่ โดยจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องควร มีขีดความสามารถที่นำมาใช้เป็นตัวชี้วัดดังนี้ 4 ด้านที่ความสามารถในการรองรับโดยที่พื้นที่ยังไม่เกิดผลกระทบ ประกอบด้วย ด้านกายภาพ ด้านนิเวศ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านกิจกรรมทางด้านการท่องเที่ยว เมื่อพื้นที่ทำการวัดขีดความสามารถของตนเองได้จะสามารถที่จะกำหนดจำนวน ระดับความสามารถของตนให้สามารถทำการรองรับ และฟื้นฟูสถานที่ไปพร้อมกันๆ ไม่เกิดความเสื่อมโทรมในพื้นที่ทำให้การท่องเที่ยวสามารถช่วยพื้นที่ให้มีรายได้อย่างต่อเนื่อง

จากการกล่าวมานั้น การท่องเที่ยวโดยชุมชนส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นการทำการตลาดให้มากๆ เพื่อที่จะหวังผลในการทำรายได้จนมองข้ามขีดจำกัดในการดูแลรักษาของพื้นที่ตนเองว่ามีความสามารถในด้านใดบ้าง จึงมีความจำเป็นอย่างที่จะหยิบนำการศึกษา ขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ และขีดความสามารถในการรองรับได้ด้านการท่องเที่ยวเพื่อสร้างการท่องเที่ยวที่ชุมชนเองนั้นสามารถที่จะควบคุม และเข้าใจรูปแบบของพื้นที่ตนเองอย่างแท้จริง เพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับพื้นที่ให้มีความต่อเนื่องและสามารถอยู่ในการท่องเที่ยวได้ต่อไป

จากการศึกษาแนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยจึงสร้างกรอบแนวคิดเพื่อทำการศึกษารื่อง ขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนแม่กลางหลวง ดังนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ในชุมชนแม่กลางหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทด้านการท่องเที่ยว ศึกษาองค์ประกอบของขีดความสามารถในการรองรับ ที่เหมาะสมกับบริบทรวมไปถึงการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการวิจัยแบบ Mixed Method Research คือการผสมผสานระหว่างวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการศึกษาผู้วิจัยจึงได้กำหนดวิธีการวิจัยดังต่อไปนี้

สถานที่ดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกสถานที่ดำเนินการวิจัยที่ชุมชนแม่กลางหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีการดำเนินการมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างการวิจัย

1. ผู้นำชุมชน
2. ประชากรในพื้นที่ ได้แก่ ผู้ประกอบการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ สมาชิกกลุ่มหรือชมรม ภายในหมู่บ้าน และผู้อยู่อาศัยทั่วไปที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านไม่น้อยกว่า 3 เดือน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยไว้ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม (questionnaire) และแบบสำรวจ ในการศึกษาโดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. แบบสอบถาม เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ครอบคลุมข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน สถานภาพสมรส ระยะเวลาการอาศัยในชุมชน

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ครอบคลุมการมีส่วนร่วมในประเด็นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (decision making) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการณ์ (implementation) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (benefit) และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (evaluation) โดยมีลักษณะข้อคำถามแบบประมาณค่าแบบให้ค่า (rating scale) 5 ระดับ โดยเกณฑ์การแปลความหมายของระดับปัจจัยที่มีส่วนร่วม ได้กำหนดเกณฑ์ ดังนี้

- 5 หมายถึง มีส่วนร่วมมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีส่วนร่วมมาก
- 3 หมายถึง มีส่วนร่วมปานกลาง
- 2 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อย
- 1 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อยที่สุด

2. แบบสัมภาษณ์การศึกษาบริบทของแหล่งท่องเที่ยวครอบคลุมในประเด็น ทรัพยากรการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก ความสามารถในการเข้าถึงพื้นที่ กิจกรรมการท่องเที่ยว ตลอดจนขนาดพื้นที่

3. แบบประเมินขีดความสามารถในการรองรับ ครอบคลุมในประเด็นจำนวนนักท่องเที่ยว และระดับความแออัด โดยศึกษาความรู้สึกแออัดของประชาชนในท้องถิ่นต่อความแออัดจากนักท่องเที่ยว ซึ่งใช้ค่าคะแนนจริงที่ผู้ตอบแบบสอบถามตอบคำถามเกี่ยวกับความรู้สึกถึงความแออัดในชุมชนท่องเที่ยว โดยกำหนดค่าคะแนนตั้งแต่ 1-10 โดย 1 เท่ากับ รู้สึกแออัดน้อย ถึง 10 รู้สึกแออัดมากที่สุด ตามลำดับ

2.การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้นัดวันและเวลาผู้ให้สัมภาษณ์ เริ่มต้นด้วยคำถามพื้นฐานและผู้วิจัยถามเกี่ยวกับภาพรวมของเกี่ยวกับบริบทด้านการท่องเที่ยว องค์ประกอบของขีดความสามารถในการรองรับ รวมไปถึงขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นการสัมภาษณ์แบบรายบุคคลโดยผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

การทดสอบเครื่องมือ

การทดสอบเครื่องมือ อันได้แก่ แบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อนำไปทดสอบความเที่ยงตรงในเนื้อหา (content validity) และความเชื่อมั่น (reliability)

1. ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามจากแนวทางตรวจสอบเอกสาร เป็นพื้นฐานในการทำแบบสอบถาม และนำเสนอประธานกรรมการที่ปรึกษาและคณะกรรมการที่ปรึกษา เพื่อทดสอบความเที่ยงตรงในเนื้อหา (content validity) ตรวจสอบ วิเคราะห์ ปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องและ ครอบคลุมเนื้อหาที่วัดมากยิ่งขึ้น

2. นำแบบสอบถามมาทดสอบความเชื่อมั่น (reliability) โดยนำไปทดสอบกับ ชุมชนท่องเที่ยวที่จัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านผาหมอน อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 30 ราย เนื่องจากบ้านผาหมอนมีความคล้ายคลึงกับบ้านแม่กลางหลวง ซึ่งมีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเช่นเดียวกัน และเป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน ผลที่ได้มีความคงที่ (stability) มีความถูกต้อง (accuracy) และไม่เปลี่ยนแปลง (consistency) แล้วจึงนำผลมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น โดยวิธีการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นตามวิธีของ Cronbach's alpha โดยหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (coefficient of alpha) ผลการทดสอบได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของชุดแบบสอบถามเท่ากับ 0.926

การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากทางคณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เพื่อออกจดหมายในการขออนุญาตและความร่วมมือไปยัง เทศบาลตำบลบ้านหลวง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อแจ้งรายละเอียด และให้อนุญาตผู้วิจัยสามารถเข้ามาเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยได้
2. ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยรวบรวมข้อมูลในทุกช่วง ทั้งช่วง Low season และ High season โดยช่วง Low season เป็นวันปกติ 2 วัน คือ วันจันทร์ และวันพุธ และช่วง High season คือช่วงวันหยุด 2 วัน คือ วันเสาร์ และวันอาทิตย์ โดยเก็บข้อมูลในเดือนธันวาคม และมกราคม รวมระยะเวลา 36 วัน โดยวันปกติ ผู้วิจัยจะทำการแจกแบบสอบถาม 5 ชุด ในวันหยุด ผู้วิจัยจะทำการแจกแบบสอบถาม 10 ชุด ให้นักท่องเที่ยว และผู้มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวชุมชนบ้านแม่กลางหลวง
3. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ แปลผล และทำการสรุปผลการวิจัย

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลตามลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และนำมาสรุปเป็นความเรียงโดยการวิเคราะห์ข้อมูลจะเป็นการตีความจากเอกสาร การทบทวนวรรณกรรม และท้ายที่สุดจะเอาคำตอบจากผู้ให้สัมภาษณ์มาสนับสนุนการวิจัย
2. แบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป มีการวิเคราะห์ในแต่ละตอน ดังนี้
 - 2.1 ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ และร้อยละ
 - 2.2 ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ (frequency) และค่าเฉลี่ย (mean) เกณฑ์การแปลความหมายของระดับปัจจัยที่มีส่วนร่วม ได้กำหนดเกณฑ์ ดังนี้

- 5 หมายถึง มีส่วนร่วมมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีส่วนร่วมมาก
- 3 หมายถึง มีส่วนร่วมปานกลาง
- 2 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อย
- 1 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อยที่สุด

เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยของระดับการมีส่วนร่วม ได้กำหนดเกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อย

ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง มีส่วนร่วมปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง มีส่วนร่วมมาก

ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง มีส่วนร่วมมากที่สุด

3. แบบสัมภาษณ์ การศึกษาบริบทของแหล่งท่องเที่ยวครอบคลุมในประเด็น ทรัพยากรการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก ความสามารถในการเข้าถึงพื้นที่ กิจกรรมการท่องเที่ยว ตลอดจนขนาดพื้นที่ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

5. แบบประเมินขีดความสามารถในการรองรับ ครอบคลุมในประเด็น จำนวนนักท่องเที่ยว และระดับความรู้สึกแออัดสุดและเกณฑ์การวัดระดับขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2541:34-39) ที่ยึดเกณฑ์ของ UNEP (1986)

บทที่ 4

ผลการวิจัยและวิจารณ์

ชุมชนแม่กลางหลวงหรือที่รู้จักกันในนามว่าบ้านแม่กลางหลวงตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 17 ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ความเป็นมาประชากรอพยพมาจากประเทศพม่าได้เข้ามาอยู่อาศัยในเขตพื้นที่บริเวณของอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2330 และได้ทำการตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตพื้นที่บ้านอ่ากาน้อย และบ้านผาหมอนเป็นหลัก จากการอพยพเข้ามาเป็นจำนวนมากจึงทำให้เกิดโรคระบาดและปัญหาเรื่องภัยพิบัติในพื้นที่จึงได้มีการขยายหมู่บ้านออกไปมากขึ้นโดยเริ่มจากหมู่บ้านอ่ากาน้อยไปยังบ้านแม่กลางหลวง และบ้านผาหมอนไปยังบ้านหนองหล่มจนถึงปัจจุบัน (คณะกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวง, 2558)

บ้านแม่กลางหลวงเป็นพื้นที่ลุ่มแม่น้ำชั้น 3 บนดอยอินทนนท์มีชาวกะเหรี่ยงเผ่าปกากะญอหรือคานยอ (kanyaw) อันหมายถึงผู้มีความสมถะและเรียบง่ายอาศัยอยู่เป็นชุมชนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ ด้วยตัวชุมชนนั้นอยู่บนที่ราบสูงล้อมด้วยป่าสมระหว่างป่าเบญจพรรณและป่าดิบชื้น มีแม่น้ำแม่กลางไหลผ่านหมู่บ้านและยังมีลำห้วยระบบหมุนเวียนจึงมีการปรับใช้ที่ดินลาดชันไปรูปแบบนาขั้นบันไดเพื่อปลูกนาข้าว และภายในหมู่บ้านยังมีไร่กาแฟอินทรีย์ เป็นการทำไร่ในรูปแบบผสมผสานกับไม้ป่าอื่นๆ เพื่อเป็นการไม่ทำลายป่าและไม่ใช้ยาฆ่าแมลงรวมถึงการเพาะพันธุ์ปลาเรนโบว์เทรา ซึ่งทางชาวบ้านแม่กลางหลวงได้รับความไว้วางใจจากทางโครงการหลวง จึงได้สร้างบ่อเพาะพันธุ์ปลาขึ้นมาให้ชาวบ้านได้ดูแล ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ของหมู่บ้านแม่กลางหลวง และยังมีการเพาะพันธุ์กุงนาข้าว ซึ่งเป็นกุงก้ามกรามที่ถูกเพาะเลี้ยงอยู่ในนาข้าวแบบธรรมชาติตามนาขั้นบันไดของชุมชน ตลอดทั้งยังมีเส้นทางศึกษาธรรมชาติแบ่งออกเป็น 2 เส้นทาง โดยมีแบบระยะสั้น คือ เส้นทางศึกษาธรรมชาติน้ำตกผาดอกเสี้ยว ใช้ระยะเวลาการเดินทางประมาณ 2-3 ชั่วโมง และในรูปแบบระยะยาวเส้นทางศึกษาธรรมชาติดอยหัวเสือต้องใช้เวลา 2 วัน 1 คืน ซึ่งทั้ง 2 เส้นทางนั้นจะมีผู้นำเที่ยงท้องถิ่นไปด้วยตลอด การเดินทางโดยเส้นทางที่ได้รับความนิยม คือ เส้นทางธรรมชาติน้ำตกผาดอกเสี้ยว เพราะใช้เวลาไม่มากและมีระยะทางที่ไม่อันตรายมาก (คณะกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวง, 2558)

ปัจจุบันชุมชนแม่กลางหลวงมีรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และมีความหลากหลายเพิ่มขึ้น จากเดิมผ่านการผนวกกิจกรรมการท่องเที่ยวเข้ากับทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของชุมชนนั้น คือ วัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมซึ่งได้สร้างรายได้ให้กับชุมชนเป็นอย่างมาก และด้วยกระบวนการท่องเที่ยวที่เติบโตมากขึ้น

จากงานวิจัยของเกวลิน หนูสุทธิ (2559) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ“การจัดการผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชนในหมู่บ้านแม่กลางหลวงตำบลบ้านหลวงอำเภอจอมทองจังหวัดเชียงใหม่”ซึ่งแสดงผลการจัดการของชุมชน อยู่ในระดับปานกลางและด้วยการเติบโตของจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้นในทุกๆปีหากพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวนี้ไม่สามารถรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้นได้หรือสินค้าและบริการไม่สามารถตอบสนองได้เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวก็จะทำให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนได้

ดังนั้นการศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนในชุมชนแม่กลางหลวงอำเภอจอมทองจังหวัดเชียงใหม่ซึ่งผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 บริบทด้านการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านแม่กลางหลวง

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว

ตอนที่ 3 ขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 บริบทด้านการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านแม่กลางหลวง

จากการสัมภาษณ์ ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มบริการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวง ได้ข้อมูลว่าชุมชนบ้านแม่กลางหลวงได้เปิดเป็นหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยวครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ.2542 โดยมีลักษณะเป็นการท่องเที่ยวที่อาศัยการมีส่วนร่วมกับชุมชน และธรรมชาติภายในชุมชน โดยเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน มีจุดเด่นในเรื่องของความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ธรรมชาติที่เป็นป่าผสม รวมทั้งยังมีการให้บริการทางด้านที่พักภายในชุมชน ในรูปแบบของโฮมสเตย์หรือการพักที่บ้านของคนในชุมชน และในรูปแบบรีสอร์ตหรือบ้านพักตากอากาศได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ทั้งจากนักท่องเที่ยวและกลุ่มนักวิจัยเข้ามาช่วยและสนับสนุนภายในพื้นที่ อีกทั้งยังมีกิจกรรมเดินป่าแบบระยะสั้นและระยะยาวยังมีสถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง คือ ดอยผาตั้ง ดอยอินทนนท์ กิ่วแม่ปานพระมหาธาตุ 2 องค์ โครงการหลวงและศูนย์รองเท้านารีชุมชน

บ้านแม่กลางหลวงจึงเป็นอีกสถานที่ที่ได้รับความนิยมในการพักผ่อนและท่องเที่ยวทำกิจกรรม (สัมภาษณ์, 13 กรกฎาคม 2561)

ผลการศึกษาริบทด้านการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านแม่กลางหลวงผู้วิจัยได้ศึกษาแบ่งออกเป็น 6 หัวข้อได้แก่

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยว
2. สิ่งอำนวยความสะดวก
3. ความสามารถในการเข้าถึงพื้นที่
4. กิจกรรมการท่องเที่ยว
5. ขนาดพื้นที่และ
6. ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวซึ่งผลการศึกษามีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ทรัพยากรการท่องเที่ยว

จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มบริการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวง และผู้ประกอบการด้านการให้บริการด้านการท่องเที่ยวภาคเอกชน พบว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านแม่กลางหลวง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (สัมภาษณ์, 13 กรกฎาคม 2561)

ทรัพยากรการท่องเที่ยวของหมู่บ้านแม่กลางหลวงเป็นทรัพยากรที่เกิดจากธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้นรวมอยู่ในพื้นที่ของหมู่บ้านแม่กลางหลวง

1. เส้นทางศึกษาธรรมชาติน้ำตกผาดอกเสี้ยวหรือที่ทราบกันดีในชื่อน้ำตกรักจังเพราะเนื่องจากมีภาพยนตร์เข้ามาใช้สถานที่ถ่ายทำในพื้นที่และได้รับผลตอบรับที่ดีทำให้มีผู้คนอยากเข้ามาเยี่ยมชมแล้วเรียกชื่อสถานที่ตามชื่อภาพยนตร์มีทางเข้าออกได้สองทางคือ

1.1 การเดินขึ้นเริ่มเดินจากภายในหมู่บ้านขึ้นไปยังน้ำตกแล้วออกไปทางถนนใหญ่เป็นอันสิ้นสุดเส้นทาง ส่วนมากจะนิยมเป็นทางเดินของคนในชุมชนเป็นส่วนใหญ่

1.2 การเดินลงโดยมีจุดเริ่มต้นทางเดินอยู่นอกหมู่บ้านห่างจากปากทางเข้าหมู่บ้านขึ้นไปอีก 1 กิโลเมตรขับไปตามถนนใหญ่ จะพบทางเริ่มต้นของเส้นทางที่ 2 อยู่ทางด้านซ้ายมือเหมาะสำหรับนักท่องเที่ยว เพราะจะเป็นจุดที่มีเจ้าหน้าที่ของทางหมู่บ้านหรือไกด์นำทางรอหน้าทางอยู่ในจุดนี้ และเดินได้สะดวกกว่า เพราะทางส่วนใหญ่เดินลงไม่ไ้แรงมากนักสำหรับระยะการเดินนั้นอยู่ที่ 2.5 กิโลเมตรเวลาในการเดินขึ้นอยู่กับความชำนาญ และกำลัง ส่วนใหญ่จะใช้เวลาอยู่ที่ 2 ถึง 3 ชั่วโมงใน

การเดินทางมีจุดที่เป็นสิ่งดึงดูดใจคือ น้ำตกผาดอกเสี้ยว และความสวยงามของเส้นทางน้ำอยู่กับการเดินผ่าน เลียบตามเส้นทางน้ำไหลให้บรรยากาศที่พบหาได้ยาก

2. เส้นทางศึกษาธรรมชาติดอยหัวเสือเป็นเส้นทางศึกษาธรรมชาติที่มีความจำเป็นต้องไป ค้างคืนกลางป่า 1 คืน เพื่อแวะพักเตรียมตัวเดินต่อในตอนเช้า ดอยหัวเสือนั้นเป็นยอดดอยที่มีความสูงเป็นอันดับที่ 4 ของดอยอินทนนท์ มีความสูงจากระดับน้ำทะเลที่ 1,881 เมตรจากระดับน้ำทะเล จะมีสภาพป่าสนสลักป่าดิบชื้นสามารถพบกุหลาบพันปีสามสี ซึ่งพบได้เช่นเดียวกันที่ภูกระดึงจังหวัด เลยและกล้วยไม้ชนิดที่มีชื่อเสียง มีจุดดึงดูดใจที่ทำให้นักท่องเที่ยวตั้งใจมาคือจุดชมวิวยอดดอย สามารถมองเห็นวิวทิวทัศน์เกือบถึง 360 องศา

3. นาขั้นบันไดด้วยลักษณะภูมิประเทศที่เป็นที่ราบสูงแวดล้อมด้วยป่าไม้มีแม่น้ำแม่กลางไหล ผ่านหมู่บ้าน จึงทำการปรับลำห้วยให้เป็นระบบหมุนเวียน จึงมีการปรับใช้ที่ดินลาดชันในรูปแบบนา ขั้นบันได เพื่อให้รองรับและเหมาะสมในการใช้สูงสุด เป็นการแสดงให้เห็นภูมิปัญญาของชุมชนในการ ใช้พื้นที่ และการจัดการระบบน้ำมีระยะเวลาในการทำนาคือ เริ่มในเดือนมิถุนายน ชุมชนบ้านแม่ กลางหลวงจะทำพิธีกรรมในนาขั้นบันไดเพื่อทำการขออนุญาตปลูกข้าวและจะขออนุญาตเก็บเกี่ยว และขอบคุณที่ให้ผลผลิตในเดือนพฤศจิกายน และจะมีผลผลิตนำออกมาจำหน่ายในช่วงธันวาคมถึง กุมภาพันธ์

สิ่งอำนวยความสะดวก

1. บ้านพักในรูปแบบของhomestayหรือการพักอาศัยกับบ้านของคนในชุมชนจำนวน 17 หลัง ได้รับการรับรองจากกรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย มีการตรวจสภาพและการบริการทุกปี มีการต่อสัญญาขออนุญาตทุกๆ 2ปีสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้สูงสุด 85 คน ราคาต่อคืนหลังละ 350 บาท

2. บ้านพักตากอากาศโดยชุมชนจำนวน11หลังสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้สูงสุดรวมกัน 73คนราคาต่อคือ 800 บาทถึง 3,000 บาทตามขนาดของบ้าน และจำนวนความจุของบ้าน

3. บ้านพักตากอากาศโดยเอกชนจำนวน63หลังรองรับนักท่องเที่ยวได้สูงสุด315คนมีช่วง ราคาตามฤดูกาลโดยในฤดูหนาวราคาจะอยู่ที่ 1,500 บาทถึง 3,000 บาทช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวนอก ฤดูกาลหรือ low seasonอยู่ที่ 800 บาทถึง 2,000 บาท

4. ลานกางเต็นท์จำนวนรองรับของพื้นที่ที่สามารถกางเต็นท์ขนาดปกติได้ 30 หลังพื้นที่รองรับได้สูงสุด 300 คนมีค่าบริการเช่าพื้นที่ 200 บาทในกรณีที่ไม่มีเต็นท์สามารถแจ้งทางชุมชนได้คิดค่าบริการพร้อมเต็นท์ 800 บาท

5. ห้องน้ำสาธารณะจำนวน 4 ห้อง

6. รถบริการโดยชุมชนจำนวน 20 คัน 1 คันสามารถบรรทุกได้สูงสุด 10 คนคิดราคาต่อหัวที่ 200 บาท หรือสามารถเหมารอบได้ในราคา 1,800 บาท

7. นักสื่อความหมายโดยชุมชนหรือมีัคคุเทศก์ท้องถิ่นที่มีการลงทะเบียนเป็นสมาชิกอย่างถูกต้องและผ่านการอบรมจากทางอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์จำนวน 38 คนโดยมีัคคุเทศก์ท้องถิ่น 1 คนต่อนักท่องเที่ยว 10 คนค่าบริการกลุ่มละ 200 บาทจะมีการรรมนักท่องเที่ยวให้ได้ 10 คนก่อนพาชมหมู่บ้านหรือทางเดินธรรมชาติสามารถเหมารอบได้ในราคา 200 บาท

8. ร้านอาหาร จำนวน 4 ร้าน มีลักษณะเป็นร้านจำหน่ายอาหารตามสั่งและบริการหมูกระทะ ราคาเริ่มต้นตั้งแต่ 35 บาทถึง 239 บาท

9. ร้านกาแฟจำหน่ายผลิตภัณฑ์กาแฟปลูกเองของทางชุมชนที่ได้รับการส่งเสริมจากโครงการหลวง 3 ร้านจำหน่ายเครื่องดื่มประเภทกาแฟด้วยวิธีการชงแบบผ่านถุงกาแฟติดห้วงมีการสาธิตการบดกาแฟการชงกาแฟให้ชมตลอดเวลาสามารถร่วมบดกาแฟเองได้และยังมีเมล็ดกาแฟคั่วและกาแฟคั่วบดจำหน่ายในราคาตั้งแต่ 100 บาท ถึง 500 บาท ตามน้ำหนัก

10. ร้านจำหน่ายผ้าทอโดยแม่บ้านชุมชนบ้านแม่กลางหลวงจะทำการทอผ้าทอปกากะญอ เริ่มต้นราคา 800 บาทถึง 3,000 บาท

11. ร้านค้าชุมชนจำหน่ายเครื่องอุปโภคบริโภคจำหน่าย 8 ร้าน

12. ที่จอดรถสาธารณะสามารถรองรับได้ 200 คัน

ความสามารถในการเข้าถึงพื้นที่

1. สามารถเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัวจากตัวเมืองเชียงใหม่ใช้ถนนทางหลวงหมายเลข 108 เชียงใหม่-ฮอดระหว่างทางจะผ่านอำเภอหางดงอำเภอสันป่าตองและอำเภอจอมทองรวมเป็นระยะทาง 50 กิโลเมตร แล้วใช้เส้นทางต่อไปตามเส้นทางอำเภอจอมทอง-อุทยานแห่งชาติดอย

อินทนนท์ทางหลวงหมายเลข 1009 เป็นระยะทางอีก 26 กิโลเมตร ทางเข้าหมู่บ้านแม่กลางหลวงจะอยู่ทางซ้ายมือ

2. สามารถเดินทางโดยรถยนต์โดยสารประจำทางเริ่มจากขึ้นรถบริการสีล่อแดงไปต่อรถที่ประตูเชียงใหม่ ขึ้นรถโดยสารประจำทางสายเชียงใหม่-จอมทองเมื่อถึงตัวอำเภอจอมทองต่อรถโดยสารประจำทางสายจอมทอง-แม่แจ่ม สามารถแจ้งผู้ขับได้ว่า“ลงหลักกิโลเมตรที่ 26 บ้านแม่กลางหลวง”

ลักษณะความสามารถในการเข้าถึงพื้นที่ได้ทางบกเท่านั้นโดยสามารถนำรถยนต์ส่วนตัวหรือมีรถโดยสารประจำทางให้บริการในการรับ-ส่งเข้าถึงพื้นที่ทางลาดยางจนถึงปากทางเข้าหมู่บ้าน

กิจกรรมการท่องเที่ยว

1. เส้นทางศึกษาธรรมชาติน้ำตกผาดอกเสี้ยวเป็นเส้นทางศึกษาธรรมชาติที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากจากการมาถ่ายทำของภาพยนตร์ไทยเรื่อง“รักจัง”ทำให้สถานที่นี้ได้แสดงความงดงามผ่านการถ่ายทำจนเป็นที่มาของการทำเส้นทางธรรมชาติน้ำตกผาดอกเสี้ยวให้เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านแม่กลางหลวง ใช้เวลาเดินเท้า 2 ถึง 3 ชั่วโมงตลอดระยะทางจะมีน้ำลำธารไหลผ่านตลอดแนวทางเดินและก่อนทางลงเข้าหมู่บ้านสามารถเห็นทัศนียภาพของหมู่บ้านและนาขั้นบันไดที่มีชื่อเสียงของหมู่บ้าน

2. เส้นทางศึกษาธรรมชาติดอยหัวเสือเป็นเส้นทางศึกษาธรรมชาติที่จำเป็นต้องใช้เวลาเดินทาง 2 วัน 1 คืนโดยต้องพักค้างคืนในป่าดอยหัวเสือเป็นยอดดอยสูงลำดับที่ 4 ของดอยอินทนนท์มีความสูง 1,881 เมตรจากระดับน้ำทะเลสภาพป่าเป็นป่าสนสลับป่าดิบชื้นสามารถพบกุหลาบพันปีสามสีและกล้วยไม้่นารีได้มีจุดชมทัศนียภาพเกือบ 360 องศา

3.กิจกรรมปลูกข้าวเรียนรู้วิถีชีวิตชนเผ่าของชาวเขาเผ่าปกากะญอจะให้นักท่องเที่ยวได้พักที่พักแบบ homestay เพื่อได้สัมผัสวิถีชีวิตการเป็นอยู่ของคนในชุมชนและดำเนินาปลูกข้าวร่วมกับชุมชนฝึกการทอผ้าโดยระยะเวลาของกิจกรรมขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่นักท่องเที่ยวสะดวกส่วนใหญ่จะอยู่พักค้างคืน 2 คืนขึ้นไป

ขนาดพื้นที่

ชุมชนบ้านแม่กลางหลวงเป็นชุมชนที่ราบสูงตั้งอยู่ที่หมู่ 17 ตำบลบ้านหลวง อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ พื้นที่หมู่บ้านอยู่ในเขตการรับผิดชอบของอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ ได้รับอนุญาตให้คนในชุมชนสามารถปลูกสิ่งปลูกสร้างและดำรงชีวิตได้ เนื่องจากเป็นผู้ที่มาอยู่อาศัยก่อนการประกาศเป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติ มีเขตการติดต่อกับหมู่บ้านต่างๆ โดยทางทิศเหนือติดกับชุมชนผาหมอน ตำบลบ้านหลวง ในทางทิศใต้ติดกับชุมชนบ้านแม่ปอน ตำบลบ้านหลวงทางทิศตะวันออกติดกับชุมชนบ้านแม่แอบ ตำบลบ้านหลวง และทิศตะวันตกติดกับชุมชนบ้านขุนกลาง ตำบลบ้านหลวง

ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

ชุมชนบ้านแม่กลางหลวงมีศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเข้าถึงสะดวกมีทางลาดยางสามารถโดยสารโดยรถยนต์ส่วนตัวหรือรถโดยสารประจำทาง มีที่พักแรมรองรับนักท่องเที่ยวมีร้านค้า และร้านอาหารบริการในพื้นที่ไฟฟ้าและน้ำเข้าถึงหมู่บ้าน มีการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนโดยมีองค์กรรัฐให้คำปรึกษามีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ชัดเจน มีสถานที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวคนในชุมชนมีวิถีชีวิต เป็นเอกลักษณ์ชัดเจนมีการบริการที่จืดจางรองรับการพักผ่อนเหมาะกับการพักผ่อนกลุ่ม หรือศึกษาวิถีชีวิตการท่องเที่ยวเป็นแบบการท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่ม โดยเป็นกลุ่มที่ชื่นชอบวิถีชีวิตและธรรมชาติแหล่งเส้นทางศึกษาธรรมชาติ มีความสมบูรณ์เพราะอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ มีราคาที่ไม่แพงสามารถเข้าถึงได้

ลักษณะทั่วไปของตัวแทนครัวเรือนชุมชนบ้านแม่กลางหลวง

จากผลการวิจัยพบว่าตัวแทนของครัวเรือนในการตอบแบบสอบถามมีจำนวนทั้งสิ้น 73 ครัวเรือนตัวแทนในการตอบแบบสอบถาม มีอายุต่ำสุดที่ 18 ปีและอายุที่มากที่สุดในการตอบแบบสอบถามนี้คืออายุ 80 ปีโดยส่วนใหญ่ ร้อยละ 28.80 มีช่วงอายุระหว่าง 31 ปีถึง 40 ปี รองลงมา ร้อยละ 21.90 คือช่วงอายุ 41 ปีถึง 50 ปีและ 51 ปีถึง 60 ปีจำนวนเท่ากัน ผู้ที่สามารถตอบแบบสอบถามต้องเคยอยู่อาศัยในพื้นที่บ้านแม่กลางหลวงมากกว่า 3 เดือนขึ้นไปโดยผู้ตอบแบบสอบถามมีระยะเวลาในการอยู่อาศัยในชุมชนบ้านแม่กลางหลวงตั้งแต่ 1 ปีและสูงที่สุดที่ 70 ปีช่วงระยะเวลาอาศัยในชุมชนบ้านแม่กลางหลวงมากที่สุดอยู่ในช่วงไม่เกิน 10 ปี คิดเป็น ร้อยละ 24.70 รองลงมาคือช่วงระยะเวลา 31 ปีถึง 40 ปี คิดเป็น ร้อยละ 21.90 ในลำดับที่ 3 คือช่วงระยะเวลาอาศัยที่มากกว่า 50 ปี คิดเป็น ร้อยละ 20.50 ผู้ตอบแบบสอบถามมีระยะเวลาในการร่วมกลุ่มการท่องเที่ยวในชุมชนตั้งแต่ไม่เกิน 1 ปีถึงมากกว่า 15 ปีโดยระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่มที่มีผู้ตอบมากที่สุดคือไม่

เกิน 1 ปี คิดเป็น 43.80 และ รองลงมาคือมากกว่า 15 ปี คิดเป็น ร้อยละ 23.30 และลำดับที่ 3 คือ 1 ปีถึง 5 ปีคิดเป็น ร้อยละ 19.20

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่มการท่องเที่ยว

จากผลการวิจัยพบว่าตัวแทนของครัวเรือนในชุมชนแม่กลางหลวงส่วนใหญ่ ร้อยละ 39.70 มีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่มการท่องเที่ยว อยู่ในระดับน้อยที่สุด รองลงมา ร้อยละ 19.20 มีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่มการท่องเที่ยว อยู่ในระดับน้อยและปานกลางมีค่าเฉลี่ย ที่เท่ากันและร้อยละ 12.30 มีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่มการท่องเที่ยวในระดับมากที่สุดจะเห็นได้ว่าโดยภาพรวมแล้วตัวแทนของครัวเรือน มีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่มการท่องเที่ยวในระดับน้อยที่สุดถึงปานกลางผลการวิจัยนี้สามารถอธิบายได้ว่าการจัดตั้งกลุ่มการท่องเที่ยวเริ่มจากกลุ่มคนจำนวนหนึ่งได้ร่วมกันก่อตั้งขึ้นในรูปแบบของกลุ่มขนาดเล็กก่อนแล้วจึงขยายขนาดของกลุ่มในภายหลังทำให้ระดับของการมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่มการท่องเที่ยว อยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.36, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.41) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของตัวแทนของครัวเรือนจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่มการท่องเที่ยว

การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่มการท่องเที่ยว	ตัวแทนของครัวเรือน (N=73)	
	จำนวน	ร้อยละ
น้อยที่สุด	29	39.70
น้อย	14	19.20
ปานกลาง	14	19.20
มาก	7	9.60
มากที่สุด	9	12.30
รวม	73	100.00

ค่าเฉลี่ย = 2.36 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.41

การมีส่วนร่วมในการคัดเลือกประธานและคณะกรรมการกลุ่มการท่องเที่ยว

จากผลการวิจัยพบว่าตัวแทนคร้วเรือนในชุมชนแม่กลางหลวงส่วนใหญ่ ร้อยละ 24.70 ได้ มีส่วนร่วมในการคัดเลือกประธานและคณะกรรมการกลุ่มการท่องเที่ยวในระดับมากและมากที่สุด เนื่องจากมีค่าเฉลี่ยที่เท่ากัน รองลงมา ร้อยละ 20.50 ได้มีส่วนร่วมในการคัดเลือกประธานและคณะกรรมการกลุ่มการท่องเที่ยวในระดับน้อยจะเห็นได้ว่าตัวแทนของคร้วเรือนได้ มีส่วนร่วมในการคัดเลือกประธานและคณะกรรมการกลุ่มการท่องเที่ยวในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.16, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.50) ผลการวิจัยนี้สามารถอธิบายได้ว่าชุมชนแม่กลางหลวงมีการประชาสัมพันธ์ การคัดเลือกประธานและคณะกรรมการกลุ่มการท่องเที่ยวให้ชุมชน มีส่วนร่วมในการคัดเลือกผู้ที่มีความเหมาะสมเข้ามาทำหน้าที่สามารถนำความรู้การท่องเที่ยวมาสู่ชุมชนได้ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของตัวแทนของคร้วเรือนจำแนกตามระดับการได้ มีส่วนร่วมในการคัดเลือกประธานและคณะกรรมการกลุ่มการท่องเที่ยว

การมีส่วนร่วมในการคัดเลือกประธานและ คณะกรรมการกลุ่มการท่องเที่ยว	ตัวแทนของคร้วเรือน (N=73)	
	จำนวน	ร้อยละ
น้อยที่สุด	14	19.20
น้อย	15	20.50
ปานกลาง	8	11.00
มาก	18	24.70
มากที่สุด	18	24.70
รวม	73	100.00

ค่าเฉลี่ย = 3.16 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.50

การมีส่วนร่วมในการเลือกพื้นที่สร้างสำนักงานกลุ่มการท่องเที่ยว

จากผลการวิจัยพบว่าตัวแทนของคร้วเรือนในชุมชนแม่กลางหลวงส่วนใหญ่ ร้อยละ 49.30 ได้มีส่วนร่วมในการเลือกพื้นที่สร้างสำนักงานกลุ่มการท่องเที่ยวในระดับน้อยที่สุด รองลงมา ร้อยละ 20.50 ได้ มีส่วนร่วมในการเลือกพื้นที่สร้างสำนักงานกลุ่มการท่องเที่ยวในระดับน้อยและร้อยละ 11.00 ได้ มีส่วนร่วมในการเลือกพื้นที่สร้างสำนักงานกลุ่มการท่องเที่ยวในระดับปานกลางและระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยที่เท่ากัน ผลการวิจัยนี้สามารถอธิบายได้ว่าตัวแทนของคร้วเรือนนั้นได้มีส่วนร่วมในการเลือกพื้นที่สร้างสำนักงานกลุ่มการท่องเที่ยวในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.11, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.39)

เพราะอำนาจในการตัดสินใจเลือกพื้นที่สร้างสำนักงานกลุ่มการท่องเที่ยวอยู่ในหน้าที่ของประธานและคณะกรรมการกลุ่มการท่องเที่ยวเป็นผู้ร่วมกันในการเลือกพื้นที่สร้างสำนักงานกลุ่มการท่องเที่ยวแล้วจึงจะแจ้งผลการตัดสินใจให้แก่ตัวแทนของครัวเรือนต่างๆทราบหลังจากการตัดสินใจ ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของตัวแทนของครัวเรือนจำแนกตามระดับการได้มีส่วนร่วมในการเลือกพื้นที่สร้างสำนักงานกลุ่มการท่องเที่ยว

ระดับการมีส่วนร่วมในการเลือกพื้นที่สร้าง สำนักงานกลุ่มการท่องเที่ยว	ตัวแทนของครัวเรือน (N=73)	
	จำนวน	ร้อยละ
น้อยที่สุด	36	49.30
น้อย	15	20.50
ปานกลาง	8	11.00
มาก	6	8.20
มากที่สุด	8	11.00
รวม	73	100.00

ค่าเฉลี่ย = 2.11 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.39

การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานของกลุ่มการท่องเที่ยว

จากผลการวิจัยพบว่าตัวแทนของครัวเรือนในชุมชนแม่กลางหลวงส่วนใหญ่ ร้อยละ 31.50 มีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานของกลุ่มการท่องเที่ยวในระดับน้อยที่สุด รองลงมา ร้อยละ 20.50มีส่วนในการวางแผนดำเนินงานของกลุ่มการท่องเที่ยวในระดับปานกลางและระดับมากมีค่าเฉลี่ย ที่เท่ากันผลการวิจัยนี้สามารถอธิบายได้ว่าตัวแทนของครัวเรือนที่ได้รับหน้าที่เป็นประธานและคณะกรรมการท่องเที่ยวได้มีการประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้เข้าร่วมในการวางแผนแต่ตัวแทนของครัวเรือนไม่สามารถเข้าร่วมได้ครบทั้งนี้อาจเนื่องมาจากภาระหน้าที่ในอาชีพหลักของแต่ละตัวแทนครัวเรือนจึงทำให้ตัวแทนของครัวเรือน มีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานของกลุ่มการท่องเที่ยวในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.63,ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.40) ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของตัวแทนของครัวเรือนจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานของกลุ่มการท่องเที่ยว

การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานของกลุ่มการท่องเที่ยว	ตัวแทนของครัวเรือน (N=73)	
	จำนวน	ร้อยละ
น้อยที่สุด	23	31.50
น้อย	12	16.40
ปานกลาง	15	20.50
มาก	15	20.50
มากที่สุด	8	11.00
รวม	73	100.00

ค่าเฉลี่ย = 2.63 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.40

การมีส่วนร่วมในการออกแบบเส้นทางและกิจกรรมท่องเที่ยว

จากผลการวิจัยพบว่าตัวแทนของครัวเรือนในชุมชนแม่กลางหลวงส่วนใหญ่ ร้อยละ 47.90 มีส่วนร่วมในการออกแบบเส้นทางและกิจกรรมท่องเที่ยว อยู่ในระดับน้อยที่สุด รองลงมา ร้อยละ 16.40 มีส่วนร่วมในการออกแบบเส้นทางและกิจกรรมท่องเที่ยวในระดับน้อยและร้อยละ 15.10 มีส่วนร่วมในการออกแบบเส้นทางและกิจกรรมท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลางผลการวิจัยนี้สามารถอธิบายได้ว่าการออกแบบเส้นทางและกิจกรรมท่องเที่ยวนั้นมีการนำเสนอและตกลงในเฉพาะกลุ่มการท่องเที่ยวเท่านั้นจึงส่งผลให้ระดับของการมีส่วนร่วมในการออกแบบเส้นทางและกิจกรรมท่องเที่ยวอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.22, ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.46) ดังแสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของตัวแทนของครัวเรือนจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมในการ
ออกแบบเส้นทางและกิจกรรมท่องเที่ยว

การมีส่วนร่วมในการออกแบบเส้นทางและกิจกรรม ท่องเที่ยว	ตัวแทนของครัวเรือน (N=73)	
	จำนวน	ร้อยละ
น้อยที่สุด	35	47.90
น้อย	12	16.40
ปานกลาง	11	15.10
มาก	5	6.80
มากที่สุด	10	13.70
รวม	73	100.00

ค่าเฉลี่ย = 2.22 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.46

การมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน

จากผลการวิจัยพบว่าตัวแทนของครัวเรือนในชุมชนแม่กลางหลวงส่วนใหญ่ ร้อยละ 31.50 มีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมา ร้อยละ 26.00 มีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน อยู่ในระดับมากและร้อยละ 19.20 มีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุดผลของการวิจัยนี้สามารถอธิบายได้ว่าการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชนนั้นทางชุมชนเองให้ความสำคัญในการนำเสนอพื้นที่ออกไปสู่ภายนอกเพื่อเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมและสัมผัสวิถีชีวิตของชุมชนส่งผลให้ระดับของการมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.33, ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.19) ดังแสดงในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของตัวแทนของครัวเรือนจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมในการ
ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน

การมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ของชุมชน	ตัวแทนของครัวเรือน (N=73)	
	จำนวน	ร้อยละ
น้อยที่สุด	6	8.20
น้อย	11	15.10
ปานกลาง	23	31.50
มาก	19	26.00
มากที่สุด	14	19.20
รวม	73	100.00

ค่าเฉลี่ย = 3.33 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.19

การมีส่วนร่วมเป็นสื่อในการเผยแพร่ความรู้ต่างๆที่เป็นประโยชน์แก่สมาชิกเมื่อมีการ ประชุม

จากผลการวิจัยพบว่าตัวแทนครัวเรือนในชุมชนแม่กลางหลวงส่วนใหญ่ ร้อยละ 26.00 มีส่วน
ร่วมเป็นสื่อในการเผยแพร่ความรู้ต่างๆที่เป็นประโยชน์แก่สมาชิกเมื่อมีการประชุม อยู่ในระดับปาน
กลาง รองลงมา ร้อยละ 23.30 มีส่วนร่วมเป็นสื่อในการเผยแพร่ความรู้ต่างๆที่เป็นประโยชน์แก่
สมาชิกเมื่อมีการประชุม อยู่ในระดับมากและร้อยละ 20.50 มีส่วนร่วมเป็นสื่อในการเผยแพร่ความรู้
ต่างๆที่เป็นประโยชน์แก่สมาชิกเมื่อมีการประชุมในระดับน้อยผลการวิจัยนี้สามารถอธิบายได้ว่า
สมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยวมีการเผยแพร่ความรู้ต่างๆที่เป็นประโยชน์แก่สมาชิกเมื่อมีการประชุมจาก
ตัวแทนของชุมชนที่เคยมีประสบการณ์หรือเคยเข้ารับการอบรมมาก่อนเท่านั้นทำให้ระดับของการมี
ส่วนร่วมเป็นสื่อในการเผยแพร่ความรู้ต่างๆที่เป็นประโยชน์แก่สมาชิกเมื่อมีการประชุม อยู่ในระดับ
ปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.03, ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.29) ดังแสดงในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของตัวแทนของครัวเรือนจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมเป็นสื่อในการเผยแพร่ความรู้ต่างๆ ที่เป็นประโยชน์แก่สมาชิกเมื่อมีการประชุม

การมีส่วนร่วมเป็นสื่อในการเผยแพร่ความรู้ต่างๆที่เป็นประโยชน์แก่สมาชิกเมื่อมีการประชุม	ตัวแทนของครัวเรือน (N=73)	
	จำนวน	ร้อยละ
น้อยที่สุด	11	15.10
น้อย	15	20.50
ปานกลาง	19	26.00
มาก	17	23.30
มากที่สุด	11	15.10
รวม	73	100.00

ค่าเฉลี่ย = 3.03 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.29

การมีส่วนร่วมในการบริหารงานการท่องเที่ยวของชุมชน

จากผลการวิจัยพบว่าตัวแทนครัวเรือนในชุมชนแม่กลางหลวงส่วนใหญ่ ร้อยละ 30.10 มีส่วนร่วมในการบริหารงานการท่องเที่ยวของชุมชน อยู่ในระดับน้อย รองลงมา ร้อยละ 21.90 มีส่วนร่วมในการบริหารงานการท่องเที่ยว อยู่ในระดับน้อยที่สุดและร้อยละ 19.20 มีส่วนร่วมในการบริหารงานการท่องเที่ยวของชุมชน อยู่ในระดับปานกลางและมากมีค่าเฉลี่ย ที่เท่ากันจะเห็นได้ว่าโดยภาพรวมแล้วตัวแทนของครัวเรือน มีส่วนร่วมในการบริหารงานการท่องเที่ยวในระดับน้อยที่สุดถึงมากผลการวิจัยนี้สามารถอธิบายได้ว่าจากการตั้งจัดกลุ่มการท่องเที่ยวอำนาจในการบริหารงานการท่องเที่ยวนั้นอยู่ในกลุ่มคนจำนวนหนึ่งมากกว่าการร่วมกันบริหารส่งผลให้ระดับของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานการท่องเที่ยวของชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.64, ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.28) ดังแสดงในตารางที่ 9

ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละของตัวแทนของครัวเรือนจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานการท่องเที่ยวของชุมชน

การมีส่วนร่วมในการบริหารงานการท่องเที่ยวของชุมชน	ตัวแทนของครัวเรือน (N=73)	
	จำนวน	ร้อยละ
น้อยที่สุด	16	21.90
น้อย	22	30.10
ปานกลาง	14	19.20
มาก	14	19.20
มากที่สุด	7	9.60
รวม	73	100.00

ค่าเฉลี่ย = 2.64 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.28

การมีส่วนร่วมในการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชน

จากผลการวิจัยพบว่าตัวแทนของครัวเรือนในชุมชนแม่กลางหลวงส่วนใหญ่ ร้อยละ 26.00 มีส่วนร่วมในการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชนในระดับปานกลาง รองลงมา ร้อยละ 23.30 ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชนในระดับมากและร้อยละ 21.90 ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชนในระดับน้อยตัวแทนของครัวเรือนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชนในระดับน้อยถึงมากผลการวิจัยนี้สามารถอธิบายได้ชุมชนแม่กลางหลวงมีการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.82, ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.26) ดังแสดงในตารางที่ 10

ตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละของตัวแทนครัวเรือนจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชน

การมีส่วนร่วมในการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชน	ตัวแทนของครัวเรือน (N=73)	
	จำนวน	ร้อยละ
น้อยที่สุด	14	19.20
น้อย	16	21.90
ปานกลาง	19	26.00
มาก	17	23.30
มากที่สุด	7	9.60
รวม	73	100.00

ค่าเฉลี่ย = 2.82 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.26

การมีรายได้เสริมจากกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน

การมีรายได้เสริมสะท้อนให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ จากผลการวิจัยพบว่าตัวแทนของครัวเรือนในชุมชนแม่กลางหลวงส่วนใหญ่ ร้อยละ 45.20 มีรายได้เสริมจากกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ร้อยละ 16.40 อยู่ในระดับมากและร้อยละ 13.70 อยู่ในระดับปานกลางและน้อยที่สุดโดยภาพรวมนั้นการมีรายได้เสริมจากกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน อยู่ในระดับน้อยที่สุดถึงมากที่สุดสามารถอธิบายผลการวิจัยนี้ได้ว่ามีรายได้เสริมจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเพราะพึงเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มการท่องเที่ยวได้ไม่นานจึงมีรายได้เสริมจากกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนน้อยและในบางส่วนได้เลิกทำอาชีพในกิจกรรมการท่องเที่ยวแต่ยังได้รับเงินปันผลอยู่ทำให้ระดับของการมีรายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.68,ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.48) ดังแสดงในตารางที่ 11

ตารางที่ 11 จำนวนและร้อยละของตัวแทนครัวเรือนจำแนกตามระดับการมีรายได้เสริมจากกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน

การมีรายได้เสริมจากกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน	ตัวแทนของครัวเรือน (N=73)	
	จำนวน	ร้อยละ
น้อยที่สุด	10	13.70
น้อย	8	11.00
ปานกลาง	10	13.70
มาก	12	16.40
มากที่สุด	33	45.20
รวม	73	100.00

ค่าเฉลี่ย = 3.68 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.48

การมีส่วนร่วมในการได้รับเงินปันผลจากกลุ่มการท่องเที่ยวของชุมชนตามสัดส่วนของจำนวนหุ้นของท่าน

จากผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในการได้รับเงินปันผลของกลุ่มการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่กลางหลวงตามสัดส่วนของหุ้นนั้นส่วนใหญ่ ร้อยละ 34.20 มีส่วนร่วมในการได้รับเงินปันผลจากกลุ่มการท่องเที่ยวของชุมชนตามสัดส่วนของจำนวนหุ้นของท่าน อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ร้อยละ 23.30 อยู่ในระดับมากและร้อยละ 20.50 อยู่ในระดับปานกลางจะเห็นได้ว่าภาพรวมนี้ตัวแทนของครัวเรือน มีส่วนร่วมในการได้รับเงินปันผลจากกลุ่มการท่องเที่ยวของชุมชนตามสัดส่วนของจำนวนหุ้นในระดับปานกลางถึงมากที่สุดผลการวิจัยนี้สามารถอธิบายได้ว่าการแบ่งปันผลตามจำนวนการลงหุ้นแล้วแต่กำลังในการลงทุนก็จะได้รับเงินปันผลในจำนวนที่มากตามกำลังการลงทุนของตัวแทนครัวเรือนนั้นส่วนใหญ่จะลงในลักษณะของจำนวนเงินทำให้ระดับของการมีส่วนร่วมในการได้รับเงินปันผลจากกลุ่มการท่องเที่ยวของชุมชนตามสัดส่วนของจำนวนหุ้นในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.58, ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.35) ดังแสดงในตารางที่ 12

ตารางที่ 12 จำนวนและร้อยละของตัวแทนของครัวเรือนจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมในการได้รับเงินปันผลจากกลุ่มการท่องเที่ยวของชุมชนตามสัดส่วนของจำนวนหุ้น

การมีส่วนร่วมในการได้รับเงินปันผลจากกลุ่มการ ท่องเที่ยวของชุมชนตามสัดส่วนของจำนวนหุ้นของ ท่าน	ตัวแทนของครัวเรือน (N=73)	
	จำนวน	ร้อยละ
น้อยที่สุด	8	11.00
น้อย	8	11.00
ปานกลาง	15	20.50
มาก	17	23.30
มากที่สุด	25	34.20
รวม	73	100.00

ค่าเฉลี่ย = 3.58 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.35

การมีโอกาสนำให้มึงานทำ

จากผลการวิจัยพบว่าตัวแทนครัวเรือนได้รับโอกาสนำให้มึงานทำจากกลุ่มการท่องเที่ยว อยู่ในระดับมากที่สุดเป็นส่วนใหญ่ที่ ร้อยละ 37 รองลงมาที่ ร้อยละ 26.00 ในระดับมากและร้อยละ 17.80 ในระดับน้อยในภาพรวมจะเห็นได้ว่าระดับการมีโอกาสนำให้มึงานทำจากกลุ่มการท่องเที่ยวอยู่ในช่วงระดับน้อยถึงมากที่สุดผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงการส่งเสริมอาชีพที่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น การนำเที่ยวผู้คนในชุมชนเพื่อช่วยในการเป็นผู้ต้อนรับนักท่องเที่ยวที่ดีและส่งเสริมการทำอาชีพ หลังจากการเกษตรที่เป็นอาชีพหลักส่งผลให้ระดับของการมีโอกาสนำให้มึงานทำของกลุ่มการท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.63, ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.38) ดังแสดงในตารางที่ 12

ตารางที่ 13 จำนวนและร้อยละของตัวแทนของครัวเรือนจำแนกตามระดับการมีโอกาสมีงานทำจาก
กลุ่มการท่องเที่ยว

การมีโอกาสให้มีงานทำเช่นนำเที่ยวจากกลุ่มการ ท่องเที่ยว	ตัวแทนของครัวเรือน (N=73)	
	จำนวน	ร้อยละ
น้อยที่สุด	7	9.60
น้อย	13	17.80
ปานกลาง	7	9.60
มาก	19	26.00
มากที่สุด	27	37.00
รวม	73	100.00

ค่าเฉลี่ย = 3.63 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.38

การมีโอกาสให้เข้าร่วมรับการฝึกอบรมกับหน่วยงานอื่น

จากผลการวิจัยพบว่าตัวแทนของครัวเรือนในชุมชนแม่กลางหลวงส่วนใหญ่ ร้อยละ 37.00 มีโอกาสได้เข้าร่วมการฝึกอบรมกับหน่วยงานอื่นในระดับมากที่สุด รองลงมาใน ร้อยละ 30.10 อยู่ในระดับมากและร้อยละ 15.10 อยู่ในระดับน้อยจะเห็นว่าระดับการมีโอกาสให้เข้าร่วมรับการฝึกอบรมกับหน่วยงานจะอยู่ในช่วงระดับน้อยถึงมากที่สุดจากผลการวิจัยสามารถอธิบายได้ว่าตัวแทนครัวเรือนต้องมีการอบรมเพิ่มเติมนอกเหนือจากภายในหมู่บ้านเพื่อการเพิ่มพูนประสบการณ์ในการดำเนินการท่องเที่ยวในชุมชนทำให้ระดับการมีโอกาสเข้าร่วมรับการฝึกอบรมกับหน่วยงานอื่น อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.78, ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.24) ดังแสดงในตารางที่ 14

ตารางที่ 14 จำนวนและร้อยละของตัวแทนของครัวเรือนจำแนกตามระดับการมีโอกาสให้เข้าร่วมการฝึกอบรมกับหน่วยงานอื่น

การมีโอกาสให้เข้าร่วมรับการฝึกอบรมกับหน่วยงาน ต่างๆ	ตัวแทนของครัวเรือน (N=73)	
	จำนวน	ร้อยละ
น้อยที่สุด	4	5.50
น้อย	11	15.10
ปานกลาง	9	12.30
มาก	22	30.10
มากที่สุด	27	37.00
รวม	73	100.00

ค่าเฉลี่ย = 3.78 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.24

ความสามารถนำประสบการณ์จากการฝึกอบรมกับกลุ่มการท่องเที่ยวไปใช้ในการประกอบอาชีพ

จากผลการวิจัยพบว่าตัวแทนครัวเรือนในชุมชนบ้านแม่กลางหลวงส่วนใหญ่ ร้อยละ 38.40 สามารถนำประสบการณ์ที่ได้รับจากการฝึกอบรมกับกลุ่มการท่องเที่ยวในชุมชนจัดไปใช้ในการประกอบอาชีพ อยู่ในระดับมาก รองลงมา อยู่ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 20.50 และร้อยละ 17.80 อยู่ในระดับน้อยโดยภาพรวมนั้นตัวแทนครัวเรือนสามารถนำประสบการณ์ที่ได้รับจากการฝึกอบรมกับกลุ่มการท่องเที่ยวในชุมชนจัดไปใช้ในการประกอบอาชีพได้ อยู่ในระดับน้อยถึงมากที่สุดอธิบายได้ว่าตัวแทนครัวเรือนสามารถนำประสบการณ์ไปใช้ในการประกอบอาชีพได้นำวิถีคิดและการจัดการมาประยุกต์กับการเกษตรตัวแทนครัวเรือนมีความตั้งใจมากขึ้นในการเพาะปลูกการเกษตรเพื่อส่งผลผลิตมาเป็นรายได้มากขึ้นกว่าเดิมซึ่งส่งผลมาจากการผ่านการอบรมทำให้เข้าใจว่าสามารถทำรายได้ได้มากขึ้นหากมีการจัดการที่ดีได้ทำให้ระดับความสามารถนำประสบการณ์ที่ได้รับจากการฝึกอบรมกับกลุ่มการท่องเที่ยวในชุมชนจัดไปใช้ในการประกอบอาชีพ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.45, ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.23) ดังแสดงในตารางที่ 15

ตารางที่ 15 จำนวนและร้อยละของตัวแทนของครัวเรือนจำแนกตามระดับความสามารถนำ
ประสบการณ์ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ในการประกอบอาชีพ

ความสามารถนำประสบการณ์ที่ได้รับจากการฝึกอบรม กับกลุ่มการท่องเที่ยวในชุมชนจัดไปใช้ในการประกอบ อาชีพ	ตัวแทนของครัวเรือน (N=73)	
	จำนวน	ร้อยละ
น้อยที่สุด	6	8.20
น้อย	13	17.80
ปานกลาง	11	15.10
มาก	28	38.40
มากที่สุด	15	20.50
รวม	73	100.00

ค่าเฉลี่ย = 3.45 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.23

การมีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางการดำเนินงานของกลุ่มท่องเที่ยวในปีต่อไป

จากผลการวิจัยพบว่าตัวแทนครัวเรือน มีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางการดำเนินงานของกลุ่มท่องเที่ยวในปีต่อไปส่วนใหญ่ ร้อยละ 30.10 อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมา ร้อยละ 28.80 อยู่ในระดับมากและร้อยละ 20.50 อยู่ในระดับน้อยจะพบว่าตัวแทนครัวเรือนนั้นมีระดับการมีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางการดำเนินงานของกลุ่มท่องเที่ยวในปีต่อไป อยู่ในระดับน้อยถึงระดับมากจึงสามารถอธิบายได้ว่าการร่วมการเสนอแนวทางไม่ครบจำนวนตามครัวเรือนเวลาเรียกการประชุมเพื่อเสนอแนวทางการดำเนินงานโดยส่วนมากผลการเสนอแนวทางการดำเนินงานของกลุ่มท่องเที่ยวจะมาจากรวมการและประธาของกรุ่มแล้วทำการชี้แจงแกสมาชิกกรุ่มทำให้ระดับของการมีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางการดำเนินงานของกลุ่มท่องเที่ยวในปีต่อไป อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.83, ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.14) ดังแสดงในตารางที่ 16

ตารางที่ 16 จำนวนและร้อยละของตัวแทนครัวเรือนจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางการดำเนินงานของกลุ่มท่องเที่ยวในปีต่อไป

การมีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางการดำเนินงานของกลุ่มท่องเที่ยวในปีต่อไป	ตัวแทนของครัวเรือน (N=73)	
	จำนวน	ร้อยละ
น้อยที่สุด	12	16.40
น้อย	15	20.50
ปานกลาง	22	30.10
มาก	21	28.80
มากที่สุด	3	4.10
รวม	73	100.00

ค่าเฉลี่ย = 2.83 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.14

การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของกลุ่มการท่องเที่ยว

จากผลการวิจัยพบว่าตัวแทนครัวเรือนส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของกลุ่มการท่องเที่ยว อยู่ในระดับน้อยคิดเป็น ร้อยละ 31.50 รองลงมาในระดับมากคิดเป็น ร้อยละ 24.70 และร้อยละ 23.30 อยู่ในระดับปานกลางแสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของตัวแทนครัวเรือนในการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของกลุ่มการท่องเที่ยว อยู่ในระดับน้อยถึงระดับมากทำให้สามารถอธิบายได้ว่าการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของกลุ่มการท่องเที่ยวกระจุกอยู่เพียงในกลุ่มที่มีตำแหน่งบริหารและคณะกรรมการเท่านั้นโดยสมาชิกที่ไม่ได้อยู่ในตำแหน่งนั้นสามารถพึงผลได้เท่านั้นทำให้ระดับของการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของกลุ่มการท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.73, ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.15) ดังแสดงในตารางที่ 17

ตารางที่ 17 จำนวนและร้อยละของตัวแทนของครัวเรือนจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของกลุ่มการท่องเที่ยว

การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของกลุ่มการท่องเที่ยว	ตัวแทนของครัวเรือน (N=73)	
	จำนวน	ร้อยละ
น้อยที่สุด	11	15.10
น้อย	23	31.50
ปานกลาง	17	23.30
มาก	18	24.70
มากที่สุด	4	5.50
รวม	73	100.00

ค่าเฉลี่ย = 2.73 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.15

การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานของกลุ่มการท่องเที่ยว

จากผลการวิจัยพบว่าตัวแทนครัวเรือนมีระดับการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานของกลุ่มการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ อยู่ในระดับน้อยคิดเป็น ร้อยละ 30.10 รองลงมาในระดับปานกลาง คิดเป็น ร้อยละ 21.90 และร้อยละ 20.50 อยู่ในระดับมากจะเห็นได้ว่าระดับการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานของกลุ่มการท่องเที่ยว อยู่ในระดับน้อยถึงระดับมากอธิบายได้ว่าการประเมินผลงานการปฏิบัตินั้นเป็นหน้าที่เฉพาะคนซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกรรมการและประธาน กลุ่มการท่องเที่ยวส่งผลให้ระดับในการมีส่วนร่วมในการประเมินการปฏิบัติ อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.68, ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.23) ดังแสดงในตารางที่ 18

ตารางที่ 18 จำนวนและร้อยละของตัวแทนของครัวเรือนจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติของกลุ่มการท่องเที่ยว

การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานของกลุ่มการท่องเที่ยว	ตัวแทนของครัวเรือน (N=73)	
	จำนวน	ร้อยละ
น้อยที่สุด	14	19.20
น้อย	22	30.10
ปานกลาง	16	21.90
มาก	15	20.50
มากที่สุด	6	8.20
รวม	73	100.00

ค่าเฉลี่ย = 2.68 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.23

การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาของการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนหลังจากทราบปัญหา

จากผลการวิจัยพบว่าตัวแทนครัวเรือนในชุมชนแม่กลางหลวงส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาของการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนหลังจากทราบสาเหตุของปัญหาอยู่ในระดับน้อยเป็นส่วนใหญ่คิดเป็น ร้อยละ 24.70 รองลงมาในระดับน้อยที่สุดคิดเป็น ร้อยละ 23.30 และร้อยละ 20.50 อยู่ในระดับปานกลางจะเห็นได้ว่าภาพรวมของการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุปัญหาของการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนหลังจากทราบปัญหานั้น มีส่วนร่วม อยู่ในระดับน้อยที่สุดถึงระดับปานกลางผลการวิจัยนี้สามารถอธิบายได้ว่าตัวแทนครัวเรือนที่ไม่ได้เป็นกลุ่มการท่องเที่ยวในระดับประชาและกรรมการไม่สามารถ มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาของการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนหลังจากทราบปัญหาได้ส่งผลให้การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุทำได้เพียงแจ้งให้ทราบในเหตุของปัญหาแต่ไม่สามารถร่วมวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาได้ส่งผลให้ระดับของการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาของการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนหลังจากทราบปัญหา อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.73, ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.36) ดังแสดงในตารางที่ 19

ตารางที่ 19 จำนวนและร้อยละของตัวแทนของครัวเรือนจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาของการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนหลังจากทราบปัญหา

การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาของการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนหลังจากทราบปัญหา	ตัวแทนของครัวเรือน (N=73)	
	จำนวน	ร้อยละ
น้อยที่สุด	17	23.30
น้อย	18	24.70
ปานกลาง	15	20.50
มาก	13	17.80
มากที่สุด	10	13.70
รวม	73	100.00

ค่าเฉลี่ย = 2.73 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.36

การมีส่วนร่วมในการประเมินผลหลังจากเสร็จสิ้นการดำเนินงานท่องเที่ยวในแต่ละปี

จากผลการวิจัยพบว่าตัวแทนครัวเรือนในชุมชนแม่กลางหลวงส่วนใหญ่ ร้อยละ 31.50 มีส่วนร่วมในการประเมินผลหลังจากเสร็จสิ้นการดำเนินงานท่องเที่ยวในแต่ละปี อยู่ในระดับน้อยที่สุด รองลงมา ร้อยละ 23.30 มีส่วนร่วมในการประเมินผลหลังจากเสร็จสิ้นการดำเนินงานท่องเที่ยวในแต่ละปีและร้อยละ 19.20 มีส่วนร่วมในการประเมินผลหลังจากเสร็จสิ้นการดำเนินงานท่องเที่ยวในแต่ละปี อยู่ในระดับมากจะเห็นได้ว่าโดยภาพรวมแล้วตัวแทนครัวเรือน มีส่วนร่วมในการมีส่วนร่วมในการประเมินผลหลังจากเสร็จสิ้นการดำเนินงานท่องเที่ยวในแต่ละปี อยู่ในระดับน้อยที่สุดถึงมาก ผลการวิจัยนี้สามารถอธิบายได้ว่าการจัดตั้งกลุ่มการท่องเที่ยวในส่วนของประเมินผลหลังจากเสร็จสิ้นการดำเนินงานท่องเที่ยวในแต่ละปีนั้นเป็นหน้าที่รับผิดชอบเฉพาะกลุ่มประชากรและกรรมการการท่องเที่ยวชุมชนเป็นผู้ประเมินผลการดำเนินงานท่องเที่ยวในแต่ละปีส่งผลให้ระดับการมีส่วนร่วมในการประเมินผลหลังจากเสร็จสิ้นการดำเนินงานท่องเที่ยวในแต่ละปี อยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.52, ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.36) ดังแสดงในตารางที่ 20

ตารางที่ 20 จำนวนและร้อยละของตัวแทนของครัวเรือนจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมในการมีส่วนร่วมในการประเมินผลหลังจากเสร็จสิ้นการดำเนินงานท่องเที่ยวในแต่ละปี

การมีส่วนร่วมในการประเมินผลหลังจากเสร็จสิ้นการดำเนินงานท่องเที่ยวในแต่ละปี	ตัวแทนของครัวเรือน (N=73)	
	จำนวน	ร้อยละ
น้อยที่สุด	23	31.50
น้อย	17	23.30
ปานกลาง	12	16.40
มาก	14	19.20
มากที่สุด	7	9.60
รวม	73	100.00

ค่าเฉลี่ย = 2.52 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.36

การมีส่วนร่วม

การศึกษาการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของคนในชุมชนบ้านแม่กลางหลวง ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจนั้นมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 3.00 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการตัดสินใจนั้นอยู่ระดับที่ปานกลาง ดังรายละเอียดในตารางที่ 21

ชุมชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งในด้านการมีส่วนร่วมในการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการและการมีส่วนร่วมในการประเมินผล แต่จากผลการศึกษาพบว่าการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.50) ถึงชุมชนส่วนใหญ่จะไม่ได้อยู่ในกลุ่มการท่องเที่ยวแต่คนในชุมชนทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรในพื้นที่ จึงต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจให้มากขึ้นเพราะทุกคนในชุมชนจะได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวร่วมกัน ซึ่งตรงกันกับการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ที่อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.62) แสดงว่าชุมชนมีส่วนร่วมจากการได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวเป็นอย่างดี และเห็นถึงประโยชน์จากการท่องเที่ยว เพราะฉะนั้นตัวของชุมชนและกลุ่มการท่องเที่ยวของชุมชนต้องสร้างความมีส่วนร่วมจากเดิมให้มากขึ้นกว่าเดิมเพื่อประโยชน์อันสูงสุดของชุมชนบ้านแม่กลางหลวง ซึ่งชุมชนเองรับรู้ถึงการท่องเที่ยวในหมู่บ้านและรับรู้ถึงผลกระทบที่จะตามมาในอนาคต การร่วมกันแสดงการมีส่วนร่วมในการกำหนดการปฏิบัติและการประเมินผล ชุมชนควรมีการวางแผนร่วมกันเพื่อให้การจัดการท่องเที่ยวโดยกลุ่มการท่องเที่ยว

ชุมชนมีประสิทธิภาพมากขึ้น (เกวลิน หนูสุทธิ, 2559: 177) จะเป็นการส่งผลบวกให้กับทางชุมชนสามารถรับมือกับการท่องเที่ยวได้ดีขึ้นกว่าผลลบที่จะตามมาในภายหลัง

ตารางที่ 21 ค่าเฉลี่ยและระดับการมีส่วนร่วมทั้งหมด

การมีส่วนร่วม		
	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	2.50	น้อย
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ	3.00	ปานกลาง
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์	3.62	มาก
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	2.70	ปานกลาง
รวม	3.00	ปานกลาง

ตารางที่ 22 ค่าเฉลี่ยและระดับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ		
	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
1. การจัดตั้งกลุ่มการท่องเที่ยว	2.36	น้อย
2. การคัดเลือกประชากรและคณะกรรมการกลุ่มการท่องเที่ยว	3.16	ปานกลาง
3. การเลือกพื้นที่สร้างสำนักงานกลุ่มการท่องเที่ยว	2.11	น้อย
4. การวางแผนการดำเนินงานของกลุ่มการท่องเที่ยว	2.63	ปานกลาง
5. การออกแบบเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยว	2.22	น้อย
รวม	2.50	น้อย

ตารางที่ 23 ค่าเฉลี่ยและระดับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ

การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ		
	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
1. การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน	3.33	ปานกลาง
2. การเผยแพร่ความรู้ต่างๆที่เป็นประโยชน์แก่สมาชิกเมื่อมีการประชุม	3.03	ปานกลาง
3. การบริหารงานการท่องเที่ยวของชุมชน	2.64	ปานกลาง
4. การดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชน	2.82	ปานกลาง
รวม	3.00	ปานกลาง

ตารางที่ 24 ค่าเฉลี่ยและระดับการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์

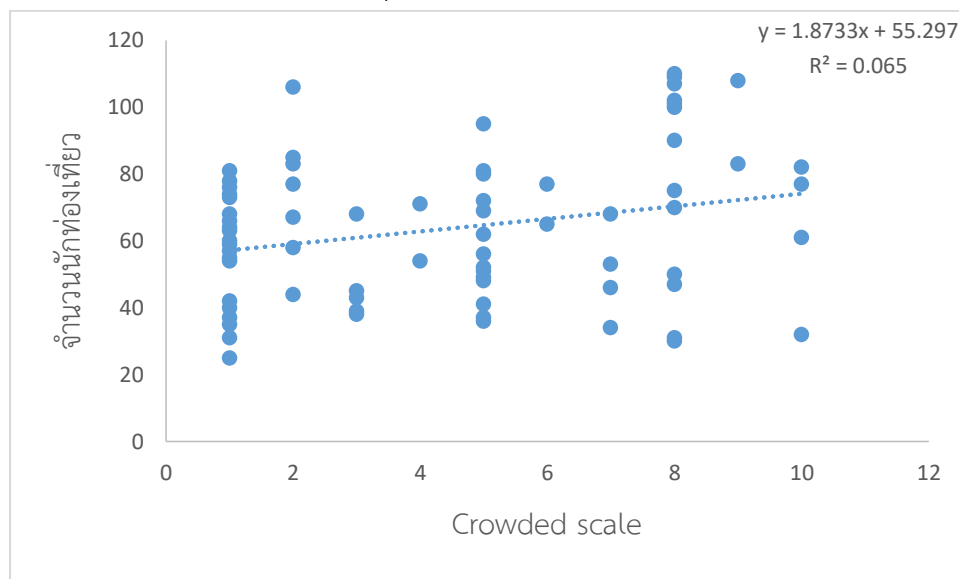
การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์		
	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
1. การมีรายได้เสริมจากกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน	3.68	มาก
2. การได้รับเงินปันผลจากกลุ่มการท่องเที่ยวของชุมชนตามสัดส่วนของจำนวนหุ้นของท่าน	3.58	มาก
3. การมีโอกาสให้ทีมงานทำ	3.63	มาก
4. การมีโอกาสให้เข้าร่วมรับการฝึกอบรมกับหน่วยงานอื่น	3.78	มาก
5. ความสามารถนำประสบการณ์จากการฝึกอบรมกับกลุ่มการท่องเที่ยวไปใช้ในการประกอบอาชีพ	3.45	มาก
รวม	3.62	มาก

ตารางที่ 25 ค่าเฉลี่ยและระดับการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

การมีส่วนร่วมในการประเมินผล		
	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
1. การเสนอแนวทางการดำเนินงานของกลุ่ม ท่องเที่ยวในปีต่อไป	2.83	ปานกลาง
2. การวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของกลุ่มการ ท่องเที่ยว	2.73	ปานกลาง
3. การประเมินผลการปฏิบัติงานของกลุ่มการ ท่องเที่ยว	2.68	ปานกลาง
4. การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาของการจัดการ การท่องเที่ยวในชุมชนหลังจากทราบปัญหา	2.73	ปานกลาง
5. การประเมินผลหลังจากการเสร็จสิ้นการ ดำเนินงานท่องเที่ยวในแต่ละปี	2.52	น้อย
รวม	2.70	ปานกลาง

ตอนที่ 3 ชีตความสามารถในการรองรับ (carrying capacity) ของแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านแม่กลางหลวง

ผลจากการสำรวจความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนด้วยแบบสอบถามสามารถสร้างกราฟความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกแออัดของสมาชิกชุมชนกับจำนวนนักท่องเที่ยวพร้อมทั้งสร้างสมการแนวโน้มของความสัมพันธ์บริเวณชุมชนแม่กลางหลวงได้ดังนี้

ภาพที่ 6 สมการแนวโน้มของความสัมพันธ์บริเวณชุมชนแม่กลางหลวง

เมื่อใช้สมการแนวโน้มคำนวณจำนวนนักท่องเที่ยวที่ความแออัดในระดับที่ 3 และ 7 ดังนี้

สมการแนวโน้ม $y = 1.8733(X) + 55.297$ เมื่อ $Y =$ จำนวนนักท่องเที่ยว และ $X =$ ระดับความแออัด
ความแออัดระดับ 3 ($X = 3$) จะได้ $Y = 1.8733(3) + 55.297$

$$Y = 61$$

หากในพื้นที่ดังกล่าวมีจำนวนนักท่องเที่ยวจำนวน 63 คนจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความแออัดในระดับ 3

ณ ความแออัดระดับ 7

$$Y = 1.8733(7) + 55.297$$

$$Y = 68$$

หากในพื้นที่ดังกล่าวมีจำนวนนักท่องเที่ยวจำนวน 68 คนจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความแออัดในระดับ 7

ถ้าหากกำหนดให้มีช่วงระดับความแออัดเท่ากับ 3 ช่วงดังนี้

1-3	หมายถึง	ความแออัดต่ำ
4-6	หมายถึง	ความแออัดปานกลาง
มากกว่า 6	หมายถึง	ความแออัดสูง

สามารถสร้างช่วงระดับความแออัดโดยใช้ค่าที่ได้จากการแทนค่าในสมการแนวนอน
ได้ดังนี้

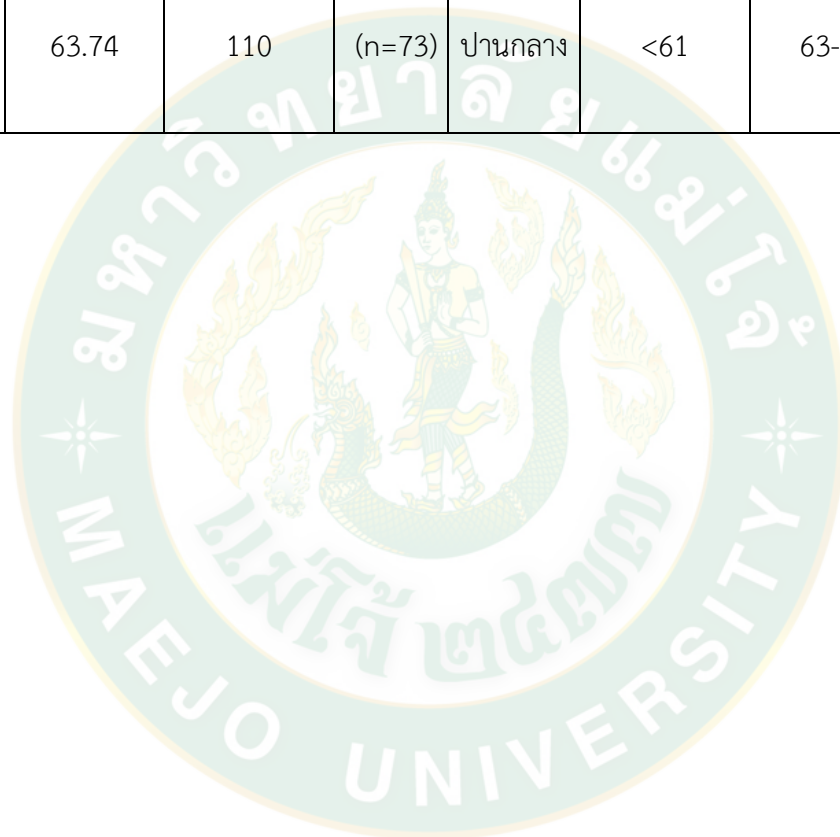
ตารางที่ 26 เกณฑ์จำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดที่ยอมรับได้ในแต่ละระดับการแออัด (PAOT) ของชุมชน
แม่กลางหลวง

แหล่งท่องเที่ยว	ระดับความรู้สึก แออัด	ระดับ ความรู้สึก แออัดเฉลี่ย	เกณฑ์จำนวน นักท่องเที่ยวสูงสุดที่ ยอมรับได้ในแต่ละ ระดับการแออัด (PAOT)
ชุมชนแม่กลางหลวง	1.00-3.00	4.51	<61
	3.01-6.00		63-68
	>6.00		>68

ระดับขีดความสามารถในการรองรับในปัจจุบันสามารถประเมินได้จากการเปรียบเทียบค่า
ของเกณฑ์จำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดที่ยอมรับได้ในแต่ละระดับการแออัด (PAOT) กับจำนวน
นักท่องเที่ยวเฉลี่ยและจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดที่ได้จากการสำรวจ ซึ่งพบว่าจำนวนนักท่องเที่ยว
เฉลี่ยเท่ากับ 64 คน เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์จำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดที่ยอมรับได้ในแต่ละระดับ
การแออัด (PAOT) พบว่า อยู่ในระดับความแออัดปานกลาง (Approach Carrying Capacity) ดัง
ตารางที่ 26

ตารางที่ 27 ผลการสำรวจระดับขีดความสามารถในการรองรับของชุมชนแม่กลางหลวง

แหล่ง ท่องเที่ยว	จำนวน นักท่องเที่ยว เฉลี่ย	จำนวน นักท่องเที่ยว สูงสุด	ความ แออัด เฉลี่ย	ระดับ ความ แออัด	ระดับขีดความสามารถในการรองรับ		
					BelowCC (ระดับความ แออัด1-3)	ApproachC C (ระดับ ความแออัด4- 6)	ExceedCC (ระดับความ แออัด7-10)
ชุมชนแม่ กลาง หลวง	63.74	110	(n=73)	ปานกลาง	<61	63-68	>68

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ในชุมชนบ้านแม่กลางหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทด้านการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านแม่กลางหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่กลางหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อศึกษาขีดความสามารถในการรองรับ (carrying capacity) ของแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลของขีดความสามารถในการรองรับที่เหมาะสมกับบริบทของแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์การวิจัย รวมถึงมีการพัฒนาคุณภาพเครื่องมือให้มีความเที่ยงตรง (content validity) และมีความเชื่อมั่น (reliability) เหมาะต่อการนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหัวหน้าครัวเรือน ประชากร และคณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มบริการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวง ผู้นำในพื้นที่ และผู้ประกอบการภาคเอกชนในพื้นที่ ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

บริบทด้านการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านแม่กลางหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

จากการวิจัยพบว่า ชุมชนบ้านแม่กลางหลวงได้รับการรับรองที่พักอาศัยในรูปแบบของโฮมสเตย์ (homestay) จาก กรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ว่าผ่านมาตรฐานและสามารถประกอบกิจการที่พักในรูปแบบโฮมสเตย์ (homestay) ได้ถูกต้องตามกฎหมาย โดยมาตรฐานการรับรองที่พักทางกรมการท่องเที่ยวจะมีการตรวจประเมินการต่อสัญญาอนุญาตทุกๆ 2 ปี โดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวง มีบ้านพักมาตรฐานที่ได้รับการรับรองจากกรมการท่องเที่ยวจำนวน 17 หลัง สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้สูงสุด 85 คน ราคาจำนวนคิดเป็นรายบุคคล คนละ 350 บาท ต่อคืน รวมค่าอาหารที่กินร่วมกับเจ้าของบ้านที่นักท่องเที่ยวเข้าพักอาศัยด้วย ยังมีบ้านพักตากอากาศที่ชุมชนบ้านแม่กลางหลวงร่วมกันสร้างขึ้นและบริหารภายใต้กลุ่มการท่องเที่ยวชุมชนบ้านแม่กลางหลวง จำนวน 11 หลัง สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ 73 คน โดยราคาจะอยู่ที่ 800 บาท ถึง 3000 บาท ราคาขึ้นอยู่กับขนาดของบ้านที่เหมาะสมกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเข้าพัก และบ้านพักตากอากาศโดยเอกชนที่มี

ให้บริการทั้งหมด 63 หลัง สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้สูงสุด 315 คน ราคาจะขึ้นและลงตามช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว โดยในช่วงฤดูหนาวที่เป็นช่วงการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวสูงราคาจะอยู่ที่ 1,500 บาท ถึง 3,000 บาท และในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวนอกฤดูกาล (low season) จะอยู่ที่ 800 บาท ถึง 2,000 บาท โดยการบริหารห้องพักจะบริหารโดยเอกชนผู้เข้ามาสัมปทานกับทางกรมป่าไม้ขออนุญาตประกอบกิจการที่พักภายในชุมชนโดยมีการจ่ายค่าบำรุงชุมชนบ้านแม่กลางแทนลักษณะการจ่ายค่าเช่า ชุมชนบ้านแม่กลางหลวงมีจุดลานกางเต็นท์ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการมาสัมผัสอากาศและธรรมชาติมากที่สุด สามารถรองรับการกางเต็นท์ขนาดมาตรฐาน 2 คน ได้ 30 หลัง รองรับนักท่องเที่ยวได้สูงสุด 60 คน มีค่าบริการเช่าพื้นที่ 200 บาท ในกรณีไม่ได้นำเต็นท์มาสามารถเช่าได้ในราคาหลังละ 800 บาท จุดกางเต็นท์มีบริการห้องน้ำ และห้องอาบน้ำจำนวน 4 ห้อง

ชุมชนบ้านแม่กลางหลวงมีการบริการเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติสองเส้นทางโดยเส้นทางที่

1. เส้นทางศึกษาธรรมชาติน้ำตกผาดอกเสี้ยว
2. เส้นทางศึกษาธรรมชาติดอยหัวเสือ

มีข้อบังคับในการเดินศึกษาธรรมชาติคือ ต้องมีนักคือความหมายโดยชุมชน หรือมัคคุเทศก์เป็นผู้นำเส้นทางเสมอ วิศวกรเดินศึกษาเส้นทางธรรมชาติจะเป็น มัคคุเทศก์ 1 คน ต่อนักท่องเที่ยว 10 คน ค่าบริการกลุ่มละ 200 บาท มีมัคคุเทศก์ที่ผ่านการอบรมจากทางอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ทั้งหมด 38 คน และในเส้นทางธรรมชาติดอยหัวเสือต้องมีการพักแรมกลางป่า 1 คืน เพื่อที่จะทันในการชมพระอาทิตย์ขึ้นในยามเช้า เส้นทางดอยหัวเสือนั้นมีความพิเศษ ณ จุดยอดดอยนั้นสามารถมองวิวทิวทัศน์รอบชุมชนบ้านแม่กลางหลวงได้เกือบถึง 360 และเป็นจุดยอดดอยลำดับที่ 4 ที่มีความสูงที่สุดใน ดอยอินทนนท์ นอกจากการเดินศึกษาเส้นทางธรรมชาติแล้ว ชุมชนบ้านแม่กลางหลวงยังมีชื่อเสียงในด้านการปลูกกาแฟ และรสชาติกาแฟที่มีความหอมและกลมกล่อมเป็นเอกลักษณ์ เป็นหนึ่งในสินค้าส่งออกของทางชุมชนบ้านแม่กลางหลวงรองจากข้าวที่ปลูก กาแฟแม่กลางหลวงนั้นได้รับการส่งเสริมการปลูกจากโครงการหลวง และมีจุดบริการจำหน่ายเมล็ดกาแฟทั้งหมด 3 ร้านในพื้นที่ โดยมีราคาจำหน่ายอยู่ที่ 100 บาท เป็นถุงขนาดเล็ก และ 500 บาท ถุงขนาดใหญ่ เราสามารถเลือกแบบเมล็ดกาแฟคั่วสด หรือแบบเมล็ดกาแฟคั่วบดละเอียดได้ ในกาแฟคั่วบดละเอียดจะมีถุงกรองผ้าขาวมอไบท์ซึ่งเป็นการชงแบบยกผ่านน้ำร้อน ชุมชนบ้านแม่กลางหลวงมีการบริการของร้านอาหารในรูปแบบอาหารตามสั่ง และเมนูพิเศษหมูกระทะ มีค่าบริการของอาหารตามสั่งเริ่มต้นที่ 35 บาท และค่าหมูกระทะชุดละ 239 บาท มีร้านที่จำหน่ายอาหารทั้งหมด 4 ร้านในชุมชนบ้านแม่กลางหลวง และร้านค้าจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคจำนวน 8 ร้าน ชุมชนบ้านแม่กลางหลวงมีกลุ่มแม่บ้านที่ทอผ้าจำหน่าย ผ้าที่ทอออกมาจะเรียกว่า ผ้าทอปกากะญอ มีทั้งแบบผ้าพันคอและเสื่อผ้าราคาเริ่มต้นตั้งแต่ 800 บาท จนถึง 3,000

บาท ราคานั้นขึ้นอยู่กับความยากในการทำ และความสวยงามในการเล่นสีสนของเนื้อผ้า และพื้นที่บ้านแม่กลางหลวงสามารถรองรับการจอดรถได้ทั้งหมด 200 คัน

การเดินทางไปชุมชนบ้านแม่กลางหลวงสามารถทำได้ด้วยรถส่วนตัวเริ่มต้นเส้นทางจากตัวเมืองเชียงใหม่ใช้ถนนทางหลวงหมายเลข 108 เชียงใหม่-ฮอด เดินทางผ่านอำเภอหางดง อำเภอสันป่าตอง และอำเภอจอมทอง รวมระยะทางในการเดินทางถึงอำเภอจอมทองเป็นระยะทาง 50 กิโลเมตร แล้วใช้เส้นทาง อำเภอจอมทอง – อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ ทางหลวงหมายเลข 1009 เป็นระยะทางขึ้นเขายาว 26 กิโลเมตร ทางเข้าหมู่บ้านแม่กลางหลวงจะอยู่ทางซ้ายมือของท่าน ก่อนถึงที่ทำการอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ หรือสามารถเดินทางโดยรถโดยสารประจำทางเริ่มจากขึ้นรถโดยสารประจำทางที่ ประตูเชียงใหม่ จะมีรถโดยสารประจำทางสายเชียงใหม่-จอมทอง เมื่อเดินทางถึงตัวอำเภอจอมทองให้ต่อรถโดยสารสายจอมทอง – แม่แจ่ม และแจ้งผู้ขับว่า “ลงหลักกิโลเมตรที่ 26 บ้านแม่กลางหลวง” จะเป็นที่พักของผู้ขับ

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่กลางหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ข้อมูลส่วนบุคคลของตัวแทนครัวเรือน

ผลการวิจัยพบว่า ตัวแทนครัวเรือนซึ่งให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ 40 ปี หรือต่ำกว่า 40 ปี มีสถานภาพสมรสแล้ว สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นอาชีพหลัก มีระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชนบ้านแม่กลางหลวงเป็นระยะเวลาไม่เกิน 10 ปีเป็นส่วนใหญ่ และครอบครัวส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวเป็นระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี ไม่เคยผ่านการอบรมทางการท่องเที่ยวมาก่อน แต่ได้รับการอบรมจาก โครงการหลวงเกี่ยวกับการเกษตร

การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ผลการวิจัยพบว่า ครัวเรือนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกลุ่มการท่องเที่ยวชุมชนบ้านแม่กลางหลวง มีคะแนนเฉลี่ย 2.50 อธิบายได้ว่าครัวเรือนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่กลางหลวงในระดับน้อย โดยครัวเรือนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่กลางหลวงในระดับปานกลางมีจำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ 1. การมีส่วนร่วมในการคัดเลือกประธาน และคณะกรรมการกลุ่มการท่องเที่ยว และ 2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานของกลุ่มการท่องเที่ยว ในประเด็นที่ครัวเรือนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดการ

ท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่กลางหลวงในระดับน้อยมีจำนวน 3 ประเด็น ได้แก่ 1. การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่มการท่องเที่ยว 2. การมีส่วนร่วมในการเลือกพื้นที่สร้างสำนักงานกลุ่มการท่องเที่ยว และ 3. การมีส่วนร่วมในการออกแบบเส้นทาง และกิจกรรมท่องเที่ยว

การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ

ผลการวิจัยพบว่า ครั้วเรือมีส่วนร่วมในการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการในกลุ่มการท่องเที่ยวชุมชนบ้านแม่กลางหลวงนั้นมีคะแนนเฉลี่ยรวม 3.00 แสดงว่าครั้วเรือมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการในกลุ่มการท่องเที่ยวชุมชนบ้านแม่กลางหลวงในระดับปานกลาง โดยครั้วเรือมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการในกลุ่มการท่องเที่ยวชุมชนบ้านแม่กลางหลวงในระดับปานกลางทั้งหมด 4 ประเด็น ได้แก่ 1. การมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของชุมชน 2. การมีส่วนร่วมเป็นสื่อในการเผยแพร่ความรู้ต่างๆที่เป็นประโยชน์แก่สมาชิกเมื่อมีการประชุมสมาชิกการท่องเที่ยวของชุมชน 3. การมีส่วนร่วมในการบริหารงานการท่องเที่ยวของชุมชน และ 4. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชน

การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์

ผลการวิจัยพบว่า ครั้วเรือที่มีส่วนร่วมในผลประโยชน์จากกลุ่มการท่องเที่ยวชุมชนบ้านแม่กลางหลวงมีคะแนนเฉลี่ยรวม 3.63 แสดงว่าครั้วเรือมีส่วนร่วมในผลประโยชน์จากกลุ่มการท่องเที่ยวชุมชนบ้านแม่กลางหลวงในระดับมาก โดยประเด็นที่มีส่วนร่วมในผลประโยชน์จากกลุ่มการท่องเที่ยวชุมชนบ้านแม่กลางหลวงในระดับมากที่สุดทั้งหมด 5 ประเด็น ได้แก่ 1. กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนทำให้ครั้วเรือมีรายได้เสริม 2. การได้รับเงินปันผลจากกลุ่มการท่องเที่ยวของชุมชนตามสัดส่วนของจำนวนหุ้นของครั้วเรือ 3. กลุ่มการท่องเที่ยวเปิดโอกาสให้ครั้วเรือมีงานทำ 4. กลุ่มการท่องเที่ยวได้เปิดโอกาสให้เข้าร่วมรับการฝึกอบรมกับหน่วยงานต่างๆ และสุดท้าย 5. สามารถนำประสบการณ์ที่ได้รับจากการฝึกอบรมกับกลุ่มการท่องเที่ยวในชุมชนจัดไปใช้ในการประกอบอาชีพ

การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ผลการวิจัยพบว่า ครั้วเรือที่มีส่วนร่วมในการประเมินผลในกลุ่มการท่องเที่ยวชุมชนบ้านแม่กลางหลวงมีคะแนนเฉลี่ยรวม 2.70 แสดงว่าครั้วเรือมีส่วนร่วมในการประเมินผลในกลุ่มการท่องเที่ยวชุมชนบ้านแม่กลางหลวงในระดับปานกลาง โดยมีประเด็นที่มีส่วนร่วมในการประเมินผลในกลุ่มการท่องเที่ยวชุมชนบ้านแม่กลางหลวงในระดับปานกลางทั้งหมด 4 ประเด็น ได้แก่ 1. การมีส่วน

ร่วมในการเสนอแนวทางการดำเนินงานของกลุ่มท่องเที่ยวในปีต่อไป 2. การมีส่วนร่วมวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของกลุ่มการท่องเที่ยว 3. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานของกลุ่มการท่องเที่ยว และ 4. การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาของการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน หลังจากทราบปัญหา ในประเด็นการมีส่วนร่วมในการประเมินผลในกลุ่มการท่องเที่ยวชุมชนบ้านแม่กลางหลวงในระดับน้อย คือ การมีส่วนร่วมในการประเมินผลหลังจากเสร็จสิ้นการดำเนินงานท่องเที่ยวในแต่ละปี

ขีดความสามารถในการรองรับ (carrying capacity) ของแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวง

ผลจากการสำรวจความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนด้วยแบบสอบถามสามารถสร้างกราฟความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกแออัดของสมาชิกชุมชนกับจำนวนนักท่องเที่ยวได้สมการแนวโน้มคำนวณจำนวนนักท่องเที่ยวที่ความแออัดในระดับที่ 3 และ 7 ดังนี้

สมการแนวโน้ม $y = 1.8733 (X) + 55.297$ เมื่อ $y =$ จำนวนนักท่องเที่ยวและ $x =$ ระดับความแออัด ณ ความแออัดระดับ 3 ($x=3$) จะได้ $y = 1.8733 (3) + 55.297$

$$y = 61$$

หากในพื้นที่ดังกล่าวมีจำนวนนักท่องเที่ยวจำนวน 63 คนจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความแออัดในระดับ 3

ณ ความแออัดระดับ 7

$$y = 1.8733 (7) + 55.297$$

$$y = 68$$

หากในพื้นที่ดังกล่าวมีจำนวนนักท่องเที่ยวจำนวน 68 คนจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความแออัดในระดับ 7 ถ้าหากกำหนดให้มีช่วงระดับความแออัดเท่ากับ 3 ช่วงดังนี้

1-3	หมายถึง	ความแออัดต่ำ
4-6	หมายถึง	ความแออัดปานกลาง
มากกว่า 6	หมายถึง	ความแออัดสูง

ระดับขีดความสามารถในการรองรับในปัจจุบันสามารถประเมินได้จากการเปรียบเทียบค่าของเกณฑ์จำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดที่ยอมรับได้ในแต่ละระดับการแออัด (PAOT) กับจำนวนนักท่องเที่ยวเฉลี่ยและจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดที่ได้จากการสำรวจ

Below CC (ระดับความแออัด 1-3) จำนวนนักท่องเที่ยว น้อยกว่า 61 คน

Approach CC (ระดับความแออัด 4-6) จำนวนนักท่องเที่ยว 63-68 คน

ExceedCC (ระดับความแออัด7-10) จำนวนนักท่องเที่ยว มากกว่า 68 คน
 ดังนั้นขีดความสามารถในการรองรับสูงสุดของบ้านแม่กลางหลวง สามารถรองรับ
 นักท่องเที่ยวได้โดยไม่ทำให้คนในชุมชนบ้านแม่กลางหลวงเกิดความแออัดจำนวน 60 คน

อภิปราย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาถึงการศึกษาศีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว
 โดยชุมชน ในชุมชนบ้านแม่กลางหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผลการวิจัยมีประเด็นการ
 อภิปรายดังนี้

1. จากการศึกษาบริบทด้านการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านแม่กลางหลวง อำเภอจอมทอง
 จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เริ่มจากการก่อตั้งกลุ่มการท่องเที่ยวเพื่อชุมชนบ้านแม่กลางหลวงในปี พ.ศ.
 2542 นั้นได้เริ่มจากกลุ่มผู้นำชุมชนเพียงไม่กี่คนเพื่อที่จะสร้างรายได้เสริมจากการว่างเว้นจากการทำ
 นาข้าว และเป็นอาชีพเสริมให้กับครอบครัวที่ว่างจากการทำงาน โดยการเริ่มต้นเปิดชุมชนเข้าสู่การ
 เป็นแหล่งท่องเที่ยว และได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ คือ กรมอุทยาน และโครงการหลวง ใน
 ภาคเอกชน คือ กลุ่มนักวิจัยจากสถาบันต่างๆ ที่แวะเวียนเข้ามาให้ความรู้ และส่งเสริมการท่องเที่ยว
 ในหมู่บ้าน จนทำให้ตัวของหมู่บ้าน ในปี พ.ศ. 2561 นั้น พัฒนาเป็นอย่างมาก ชุมชนบ้านแม่กลาง
 หลวงมีบ้านพักในรูปแบบโฮมสเตย์ (homestay) ที่ผ่านการรับรองจากกรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
 จำนวน 17 หลัง มีบ้านพักตากอากาศในรูปแบบที่เรียกว่ารีสอร์ท จำนวน 11 หลัง และบ้านพัก
 ตากอากาศที่ดำเนินกิจการโดยเอกชนจำนวน 63 หลัง ในช่วงเวลาที่เป็นช่วงท่องเที่ยวจะอยู่ระหว่าง
 เดือนตุลาคมไปจนถึงเดือนกุมภาพันธ์เป็นช่วงฤดูหนาวของประเทศไทยพอดี นักท่องเที่ยวนิยมไป
 สัมผัสอากาศหนาวในช่วงเดือนที่กล่าวมา และยังมีนักท่องเที่ยวที่ไป-กลับ เข้ามาแวะเวียนชมความ
 สวยงามของนาขั้นบันไดในหมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอ และจุดสำคัญที่ทำให้ให้นักท่องเที่ยวอยากมาหมู่บ้าน
 แม่กลางหลวงคือ การเดินศึกษาเส้นทางธรรมชาติ มีด้วยกัน 2 เส้นทาง คือ 1. เส้นทางศึกษาธรรมชาติ
 น้ำตกผาดอกเสี้ยว 2. เส้นทางศึกษาธรรมชาติดอยหัวเสือ เป็นเส้นทางศึกษาธรรมชาติที่ได้รับความนิยม
 จากกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติเนื่องจาก เส้นทางศึกษาธรรมชาติน้ำตกผาดอก
 เสี้ยว นั้นได้รับความนิยมจากหนังภาพยนตร์เรื่อง รักจัง ที่ได้มาถ่ายทำในสถานที่น้ำตกผาดอกเสี้ยวทำ
 ให้ได้รับความนิยมจากคนไทย ส่วนในเส้นทางศึกษาธรรมชาติดอยหัวเสือนั้นได้ขึ้นชื่อเรื่องความ
 สวยงามเมื่อขึ้นไปชมพระอาทิตย์ขึ้นยามเช้าจึงทำให้เป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ชื่นชอบ
 ธรรมชาติและในปัจจุบันเส้นทาง การเข้าถึงพื้นที่บ้านแม่กลางหลวงสะดวกมากขึ้นมีการทำถนน

ของกรมทางหลวง และการเดินทางของรถโดยสารประจำทางทำให้การเข้าถึงพื้นที่เป็นไปได้ง่ายมากขึ้น

2. จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่กลางหลวง อำเภोजอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยมีประเด็นอภิปรายดังนี้

2.1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จากผลการวิจัยพบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกลุ่มการท่องเที่ยวชุมชนบ้านแม่กลางหลวงอยู่ในระดับน้อย มีการมอบหมายให้ผู้นำชุมชนและผู้ก่อตั้งกลุ่มการท่องเที่ยวเป็นผู้ตัดสินใจ มาโดยตลอด เริ่มตั้งแต่การจัดตั้งกลุ่มการท่องเที่ยวขึ้นเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน การเลือกเส้นทางการท่องเที่ยวในชุมชน กิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน มีการตัดสินใจเพียงในกลุ่มการท่องเที่ยวที่อยู่ในระดับคณะกรรมการ รองประธานและประธานเพียงเท่านั้น จะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพียงการลงคะแนนเสียงเลือกประธานคนใหม่ และสุดท้ายอำนาจก็จะกลับไปอยู่ในมือของกลุ่มการท่องเที่ยวอีกครั้ง เมื่อมีการประชุม และวางแผนทางเสร็จก็จะนำมาเสนอให้แก่มหาชิกในภายหลังทำให้การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับน้อย สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สิริวัฒนา ใจมา และคณะ (2546) พบว่าชุมชนยังขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ถูกต้อง ขาดทักษะในการจัดการและมีทัศนคติในเชิงลบต่อการท่องเที่ยว ได้แก่ การจัดการขยะมูลฝอยที่ไม่มีการจัดการ วัฒนธรรมประเพณีที่เปลี่ยนแปลงไปจากดั้งเดิมตามยุคสมัย จากผลการศึกษาที่กล่าวมานั้นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับน้อย ทางคณะกรรมการกลุ่มการท่องเที่ยวชุมชนบ้านแม่กลางหลวงควรมีการจัดอบรมปรับความเข้าใจในเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นโดยขอความช่วยเหลือจากทางกรมอุทยานในการส่งเสริมความรู้การวางระบบการจัดการท่องเที่ยว การนำเสนอข้อมูลใหม่เพื่อนำมาพัฒนาการวางรากฐานการเป็นองค์กรของชุมชน การปรับทัศนคติคนในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและความสำคัญในการแสดงออกความเป็นเจ้าของในการรับผิดชอบทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนร่วมกัน รวมถึงความสำคัญในการมีส่วนร่วมในการกำหนดการท่องเที่ยวในบ้านแม่กลางหลวง

2.2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ จากผลการวิจัยพบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลาง โดยครัวเรือนนั้นได้มีส่วนช่วยในการประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวของชุมชน การมีส่วนช่วยเผยแพร่ความรู้แก่มหาชิกใหม่ การมีส่วนร่วมในการบริหารงาน และการดำเนินการแก้ไขปัญหาในการท่องเที่ยวในชุมชน ยังคงเป็นหน้าที่หลักของกลุ่มกรรมการ และฝ่ายบริหารที่ทำหน้าที่เพียงกลุ่มเดียว โดยมีกลุ่มสมาชิกเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในบางหน้าที่ เช่นการเผยแพร่ความรู้ใหม่ๆให้แก่มหาชิกที่เข้ามาใหม่ และการประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวซึ่งเป็นหน้าที่ของคนในชุมชนที่ต้องช่วยกันนำเสนอ แต่ส่วนของการนำเสนอการแก้ไขปัญหาอยู่ในระดับที่ไม่มาก ในแนวทางการร่วมกันรับผิดชอบต่อสถานที่ซึ่งทุกคนล้วนเป็นเจ้าของทำให้ผลการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการนั้นอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ เกวลิณ หนูสุทธิ (2559) พบว่า คน

ในชุมชนบ้านแม่กลางหลวงมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการท่องเที่ยวในบ้านแม่กลางหลวงอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.02) โดยคนในชุมชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการมีส่วนร่วมในการบริการด้านการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาด้านการท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อชุมชน การมีส่วนร่วมในการบริการด้านอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จากผลการศึกษาที่กล่าวมานั้นพบว่าการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการอยู่ในระดับปานกลางแต่ก็ควรมีการปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้น เพื่อจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวงให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงมีการกำหนดหน้าที่โดยให้ส่งตัวแทนครัวเรือนรับหน้าที่ในกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวงเป็นตัวแทนกรรมการของครัวเรือนในการเข้าร่วมประชุมและปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายนำกลับไปเผยแพร่กับคนในครัวเรือน และควรมีการอบรมความรู้ต่างๆที่เป็นประโยชน์แก่สมาชิกในทุกๆ 2 สัปดาห์เพื่อเป็นการทบทวนความรู้ในการนำไปปฏิบัติในการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่กลางหลวง สร้างตารางการทำงานของคนในชุมชนเพื่อให้มีหน้าที่ในการช่วยกันบริการด้านการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านแม่กลางหลวง

2.3 การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ จากผลการวิจัยพบว่า ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่กลางหลวงอยู่ในระดับมาก เพราะ เนื่องจากการมีส่วนร่วมในการลงทุนในผลประโยชน์ และเห็นถึงมูลค่าเพิ่มที่จะสามารถได้รับจากการท่องเที่ยว นอกเหนือจากการทำการเกษตรทำให้คนในชุมชนนั้นมีรายได้เสริม และได้รับเงินปันผลจากการลงทุนในการท่องเที่ยว มีการส่งเสริมอาชีพให้กับคนในชุมชน เพื่อเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้รับการอบรม และนำการอบรมไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ ทำให้คนในชุมชนนั้นสามารถพัฒนาความเป็นอยู่ของตนเองได้ มีเงินนำมาหมุนเวียนในการต่อยอดทางการเกษตรหลังจากการทำงานในด้านการท่องเที่ยว จึงส่งผลให้การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์นั้นอยู่ในระดับมาก ซึ่งการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของ เกวลิน หนูสุทธิ (2559) พบว่าชุมชนบ้านแม่กลางหลวงรับรู้ว่าการท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนเพิ่มขึ้นจากเดิม และจะได้รับรายได้ตามฤดูกาลท่องเที่ยว ส่งผลให้ชุมชนมีสินค้าอุปโภคบริโภคของร้านค้ามีราคาที่สูงขึ้นเพื่อหวังผลกำไรจากการท่องเที่ยวและเงินจากนักท่องเที่ยวมากกว่าการจำหน่ายให้กับคนในชุมชนตนเอง และคาดหวังว่าการท่องเที่ยวจะนำรายได้หรือผลประโยชน์อื่นๆมาสู่ชุมชนและมีการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนให้ดียิ่งขึ้น เช่น ถนน การประปา ไฟฟ้าและการติดต่อสื่อสาร จากผลการศึกษาพบว่าการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ตัวแทนครัวเรือนในบ้านแม่กลางหลวงมีส่วนร่วมในผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากแต่เพื่อการกระจายรายได้และผลประโยชน์ทางการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรมควรมีการกำหนดรายได้จากผู้ประกอบการภายนอกที่ได้รับรายได้จากการบริการด้านการท่องเที่ยวภายในชุมชนบ้านแม่กลางหลวงเข้าสู่สาธารณประโยชน์ของชุมชนและตั้งคณะกรรมการตรวจสอบด้านการเงินของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2.4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล จากผลการวิจัยพบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการท่องเที่ยวในชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง โดยในหัวข้อการเสนอแนวทางการดำเนินงาน และการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์การดำเนินงานของกลุ่มการท่องเที่ยว จะอยู่ในการประเมินผลของกลุ่มกรรมการเพียงเท่านั้นและจะนำผลมานำเสนอให้แก่กลุ่มการท่องเที่ยวเมื่อสรุปผลเสร็จแล้ว แต่ในทางกลับกันชุมชนสามารถที่จะร่วมกันประเมินผลการปฏิบัติงาน และสาเหตุของปัญหาที่พบจากการท่องเที่ยวได้ โดยเป็นการร่วมประชุมกันเพื่อช่วยกันหาแนวทางออก แล้วนำเข้าไปประชุมที่มีเฉพาะคณะกรรมการเท่านั้นจะเป็นผู้สรุปให้ในขั้นตอนสุดท้ายทำให้ผลของการมีส่วนร่วมในการประเมินผลในกลุ่มการท่องเที่ยวชุมชนบ้านแม่กลางหลวงอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ เกวลิน หนูสุทธิ (2559) พบว่า การมีส่วนร่วมในการประเมินผลกระทบที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวง การมีส่วนร่วมในการประเมินผลความต้องการของคนในชุมชนที่มีต่อกิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวง การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวง และการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวงอยู่ในระดับปานกลาง จากผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในระดับปานกลางส่งผลให้การวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของกลุ่มการท่องเที่ยว อยู่แต่เฉพาะในกลุ่มคณะกรรมการไม่มีตัวแทนครัวเรือนเข้ามาร่วมการประชุม ควรมีตัวแทนครัวเรือนเข้าร่วมประชุมทุกครั้งและมีบทลงโทษสำหรับผู้ขาดการประชุมเพื่อสร้างความตระหนักในการเป็นเจ้าของและหน้าที่ของการรับผิดชอบพื้นที่ร่วมกัน ซึ่งทุกคนในชุมชนต่างได้รับผลประโยชน์จากการทำการท่องเที่ยวและผลกระทบจากการท่องเที่ยวด้วยเช่นกัน และควรมีการประเมินผลหลังจากเสร็จสิ้นการดำเนินงานท่องเที่ยวในแต่ละปีจากตัวแทนครัวเรือนทุกหลังในชุมชนบ้านแม่กลางหลวงเป็นการส่งผลเข้าสู่ส่วนกลางเพื่อนำมาร่วมกันนำความคิดเห็นเห็นและผลมาร่วมกันพัฒนาแนวทางการปรับปรุงหมู่บ้านแม่กลางหลวงให้มีประสิทธิภาพ

3. จากการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับ (carrying capacity) ของแหล่งท่องเที่ยว โดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวง ผลการสำรวจจากความคิดเห็นของชุมชนจากการอยู่ในพื้นที่ที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาอยู่ในบริเวณชุมชน พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกแออัดของสมาชิกชุมชนกับจำนวนนักท่องเที่ยว ในระดับที่ชุมชนรู้สึกแออัดสูงที่ค่าความแออัดอยู่ในระดับ 7 ในพื้นที่ดังกล่าวจะมีจำนวนนักท่องเที่ยวอยู่ที่ 68 คน และในความแออัดต่ำ หรือ ค่าความแออัดอยู่ในระดับ 3 ในพื้นที่ดังกล่าวจะมีจำนวนนักท่องเที่ยวน้อยกว่า 61 คน ทำให้ ระดับขีดความสามารถในการรองรับในปัจจุบันสามารถประเมินได้จากการเปรียบเทียบค่าของเกณฑ์จำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดที่ยอมรับได้ในแต่ละระดับการแออัด (PAOT) กับจำนวนนักท่องเที่ยวเฉลี่ยและจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดที่ได้จากการสำรวจ ระดับความแออัด 1-3 (below cc) จำนวนนักท่องเที่ยว น้อยกว่า 61 คน ระดับความแออัด 4-6 (approach cc) จำนวนนักท่องเที่ยว 63-68 คน ระดับความแออัด 7-10 (exceed cc)

จำนวนนักท่องเที่ยว มากกว่า 68 คน ดังนั้นขีดความสามารถในการรองรับสูงสุดของบ้านแม่กลางหลวง สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้โดยไม่ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความแออัดจำนวน 60 คน

จากผลการศึกษาที่กล่าวมาทั้งหมดนั้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่กลางหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.00) ควรมีการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมให้มากขึ้นกว่านี้เนื่องจากการท่องเที่ยวนั้นเป็นการนำชุมชนและสถานที่ของชุมชนนำไปใช้ในการท่องเที่ยวซึ่งเป็นสถานที่ร่วมกัน มีความเป็นเจ้าของร่วมกัน ทำให้ในการตัดสินใจในการทำสิ่งใดๆ ควรมีการออกความคิดเห็นจากคนในชุมชนให้มากขึ้น ไม่ควรเป็นการรอการตัดสินใจจากกลุ่มกรรมการที่จัดตั้งขึ้น และการเปิดให้ชุมชนมีส่วนร่วมในสิ่งต่างๆ จะทำให้เกิดความรัก และดูแลสถานที่ท่องเที่ยวให้มีความสมบูรณ์พร้อมต่อการต้อนรับนักท่องเที่ยวอยู่เสมอ มี 4 ประเด็นที่ทางชุมชนบ้านแม่กลางหลวง ควรนำไปปรับปรุงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ 1. การจัดตั้งกลุ่มการท่องเที่ยวอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.36) 2. การเลือกพื้นที่สร้างสำนักงานกลุ่มการท่องเที่ยวอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.11) 3. การออกแบบเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.22) และ 4. การประเมินผลหลังจากเสร็จสิ้นการดำเนินงานท่องเที่ยวในแต่ละปีอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.52) ซึ่งทั้ง 4 ประเด็นที่ยกมานั้นมาจากหัวข้อการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งทั้งสองหัวข้อมีความสำคัญในการวางการมีส่วนร่วมระหว่างการท่องเที่ยวและคนในชุมชนบ้านแม่กลางหลวง ให้เกิดการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวง เพราะฉะนั้นทางคณะกรรมการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวงควรให้ความสำคัญในการมอบหน้าที่ให้กับตัวแทนครัวเรือนให้มีบทบาทในการทำหน้าที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่กลางหลวง และสร้างบทลงโทษสำหรับผู้ที่ขาดการร่วมการประชุมเพื่อเป็นการสร้างระเบียบและข้อกำหนดการมีส่วนร่วมการบริหารการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวงเพื่อเป็นการสร้างมาตรฐานและพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพ และการที่หมู่บ้านแม่กลางหลวงทราบถึงระดับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวต่อช่วงเวลาที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้โดยไม่ทำให้คนในชุมชนเกิดความแออัดคือจำนวน 60 คน จึงควรมีการกำหนดการรับนักท่องเที่ยวในแต่ละช่วงเวลาไม่เกิน 60 คน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ฐิติ ฐิติจำเริญพร และคณะ (2557) ที่พบว่า การพักค้างคืนในหมู่บ้านไม่เกินจำนวนที่กำหนด การกำหนดระบบและกลไกการดูแลการจัดการขยะ และการติดตามตรวจสอบคุณภาพของแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภค ส่วนด้านจิตวิทยาหรือสุขภาพของคนในชุมชนมีการจัดการภาวะเครียดและการดูแลสุขภาพทั้งในและนอกฤดูการท่องเที่ยว และการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวใหม่ๆ เพื่อการจัดกิจกรรมรองรับนักท่องเที่ยวครั้งต่อไปไม่ให้เกิดความแออัดในพื้นที่ท่องเที่ยวที่ชุมชนสามารถบริหารจัดการได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในระดับนโยบาย

1. จากการศึกษาพบว่าคณะกรรมการกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวง ได้เป็นผู้กำหนดแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน และแก้ไขปัญหาผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชน ดังนั้นคณะกรรมการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวงควรนำผลการศึกษานี้จัดทำนโยบาย โดยตั้งระเบียบข้อบังคับสำหรับการประชุมการทำธุรกิจด้านการท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อให้มีความเข้าใจและดำเนินงานไปในแนวทางเดียวกัน
2. จากการศึกษาการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีระดับอยู่ที่น้อย ทางคณะกรรมการและกลุ่มบริการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวง ผู้นำชุมชน และผู้ประกอบการในพื้นที่ ควรมีแนวทางกำหนดการท่องเที่ยวร่วมกันเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกันให้มากขึ้นและอธิบายถึงผลดีและผลเสียสำหรับผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมการตัดสินใจ
3. จากการศึกษาการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกรอยู่ในระดับปานกลาง ทางคณะกรรมการและกลุ่มบริการท่องเที่ยวโดยชุมชนควรมีการฝึกอบรมการท่องเที่ยวและเพิ่มการอบรมในด้านต่างๆให้แก่คนในชุมชนให้มากขึ้นโดยการขอความร่วมมือจากกรมอุทยานหรือสถาบันการศึกษามหาวิทยาลัยให้ส่งเจ้าหน้าที่หรือวิทยากรเข้ามาให้ความรู้กับคนในพื้นที่เดือนละ 1 ครั้ง เพราะลดปัญหาการเดินทางของคนในชุมชนและเป็นการสร้างการเรียนรู้ให้กับคนในพื้นที่ในการเข้าถึงได้ง่ายขึ้นเพื่อไม่มีข้ออ้างในการเดินทางอีกต่อไป
4. จากผลการศึกษาการมีส่วนร่วมในการประเมินผลค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง ซึ่งมี 1 ประเด็นคือ การประเมินผลหลังจากเสร็จสิ้นการดำเนินงานท่องเที่ยวในแต่ละปีอยู่ในระดับน้อย ทางคณะกรรมการและกลุ่มการบริการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่กลางหลวง ควรมีการให้คนในชุมชนร่วมการประเมินผลประจำปีโดยเป็นการส่งตัวแทนครัวเรือนเข้าร่วมประเมินครัวเรือนละ 1 คน เพื่อเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานประจำปีและได้เห็นภาพรวมทั้งกว้างขึ้นจากมุมมองต่างๆของคนในชุมชนบ้านแม่กลางหลวงนอกเหนือจากคณะกรรมการและกลุ่มการบริการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวง
5. ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนแม่กลางหลวงมีขีดความสามารถในการรองรับสูงสุดของบ้านแม่กลางหลวงสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้โดยไม่ทำให้คนในชุมชนเกิดความแออัด

ของแหล่งท่องเที่ยวอยู่ที่จำนวน 60 คน ต่อช่วงเวลา ดังนั้นคณะกรรมการกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวง ควรนำข้อมูลไปปรับใช้ในการออกข้อกำหนดกฎกติกา และระเบียบในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน โดยจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวตามขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีทั้งหมด 3 กิจกรรม ให้มีการกำหนดการเข้าร่วมกิจกรรมไม่เกิน 20 คน ต่อช่วงเวลาต่อ 1 กิจกรรม ซึ่งจะสามารถรองรับการท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลกระทบต่อคนในชุมชนและทรัพยากรการท่องเที่ยวได้

ข้อเสนอแนะในระดับปฏิบัติ

1. จากการศึกษาการมีส่วนร่วมในการประเมินผลค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ทางครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเสริมในการท่องเที่ยวควรมีการสรุปประเมินผลการดำเนินงานที่ได้ดำเนินการในแต่ละวันนำมาจดบันทึกเพื่อรวมเป็นข้อสรุปนำเสนอให้กับทางคณะกรรมการในทุกๆ 6 เดือน เพื่อเป็นการเพิ่มการมีส่วนร่วมในการประเมินผลมากขึ้น
2. จากการศึกษาการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับน้อย ครัวเรือนควรมีตัวแทนเข้าประชุมเพื่อช่วยตัดสินใจในการดำเนินงานของคณะกรรมการและช่วยกันกำหนดแนวทางการดำเนินงานของการท่องเที่ยวภายในชุมชนบ้านแม่กลางหลวงร่วมกัน
3. จากการศึกษาการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการณ์อยู่ในระดับปานกลาง ครัวเรือนในชุมชนควรให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมการอบรมจากทางคณะกรรมการกลุ่มการท่องเที่ยวจัดขึ้นเพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้และเข้าใจการท่องเที่ยวให้มากขึ้น
4. จากการศึกษาขีดความสามารถในการรองรับของชุมชนบ้านแม่กลางหลวงอยู่ที่ 60 คนต่อช่วงเวลา ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเสริมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวควรมีการจัดระเบียบการรองรับประจำจุดให้บริการท่องเที่ยวไม่ให้นักท่องเที่ยวเข้ามาอยู่ในบริเวณเกินกว่าที่กำหนดจากนโยบายแจ้งไว้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาขีดความสามารถในการรองรับในมิติด้านจิตวิทยาเพื่อตอบจำนวนนักท่องเที่ยวสูงสุดที่พื้นที่สามารถรองรับได้ การศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวในด้านต่างๆ เพื่อสะท้อนถึงระดับขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว
2. การศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวโดยวิธีวิจัยเชิงปริมาณเพื่อให้ครอบคลุมผลการมีส่วนร่วมของชุมชนการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพในมิติด้านการท่องเที่ยวและมิติอื่น
3. การศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาขีดความสามารถในการรองรับและการมีส่วนร่วมโดยพบว่าผู้นำชุมชน คณะกรรมการและกลุ่มการบริการท่องเที่ยวยังมีปัญหาในการบริการจัดการท่องเที่ยว เพื่อให้เป็นการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพให้กับชุมชนบ้านแม่กลางหลวงการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วมและกำหนดเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กลางหลวง

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล

นายเทพ ประมินทร์ พงษ์พานิช

เกิดเมื่อ

วันพฤหัสบดี ที่ 24 มกราคม พ.ศ. 2534

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2551 มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนพืงครัตน์ จังหวัดเชียงใหม่

พ.ศ. 2558 ปริญญาบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่

พ.ศ. 2562 ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาการท่องเที่ยว คณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่

